

การศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครอบครัว ในกรุงเทพมหานคร

นางสาวสนีนานท์ นารณพิณิจ

ศูนย์วิทยทรัพยากร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาระดับปริญญาโท ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF THE DOCUMENTATION OF CHILDREN'S LEARNING
BY PRESCHOOL TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Saneenad Nartpinit

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Early Childhood Education

Department of Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

สนีนารถ นารถพินิจ : การศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดย ครูอนุบาล
ในกรุงเทพมหานคร (A STUDY OF THE DOCUMENTATION OF CHILDREN'S
LEARNING BY PRESCHOOL TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS)

อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ, 121 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครู
อนุบาลในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้
การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ใน
การวิจัย คือ ครูอนุบาล จำนวน 500 คน ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานศึกษา
กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การแจกแจงความถี่และ
หาค่าร้อยละ

ผลการวิจัย พบว่า ครูอนุบาลในโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
อย่างเป็นไปในทางเดียวกันโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
ครูอนุบาลจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

- 1) การวางแผน โดยกำหนดกิจกรรมที่ต้องการเก็บรวมถึงออกแบบเครื่องมือที่ใช้
ในการบันทึกและสังเกตพฤติกรรมเด็ก
- 2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ โดยจัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้จากผลงานศิลปะ
และภาพถ่ายของเด็ก ครูอนุบาลมิได้จัดบันทึกพฤติกรรมหรือคำพูดของเด็กขณะสอน
- 3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิด โดยคัดเลือกผลงานเด็ก แต่มิได้สะท้อนความคิดเห็นต่อ
ผลงานหรือหลักฐานการเรียนรู้ นั้น ๆ
- 4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ โดยประมวลเป็นสมุดรายงานพัฒนาการ
เด็กรายบุคคลและพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล แล้วจึงนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการและ
การเรียนรู้ของเด็ก สื่อสารกับผู้ปกครอง และรับการประเมินคุณภาพภายนอก

ภาควิชา : หลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา

สาขาวิชา : การศึกษาปฐมวัย

ปีการศึกษา : 2553

ลายมือชื่อนิสิต สนิ่นารถ นารถพินิจ

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

##5083411327: MAJOR EARLY CHILDHOOD EDUCATION

KEYWORDS: DOCUMENTATION / CHILDREN'S LEARNING / PRESCHOOL TEACHERS

SANEENAD NARTPINIT: A STUDY OF THE DOCUMENTATION OF CHILDREN'S
LEARNING BY PRESCHOOL TEACHERS IN BANGKOK METROPOLIS. THESIS

ADVISOR: ASST.PROF. SASILAK KHAYANKIJ, Ph.D., 121 pp.

The objective of this research was to study the documentation of children's learning by preschool teachers in Bangkok metropolis in four areas; 1) planning 2) documenting 3) reflecting and 4) using the documentation. Samples were 500 preschool teachers in schools under the Office of the Basic Education Commission, Office of the Private Education Commission, Department of Education Bangkok Metropolitan and Commission on Higher Education. Research instruments were questionnaire form, interview form, and survey form. Data were analyzed by frequency and percentage.

The results of the research showed that preschool teachers under all 4 commissions documented children's learning to assess child development and learning. The documentation processes were as follows;

- 1) planning by determining activities including designing tools used in recording and observing children behaviors.
- 2) documenting by collecting learning evidences from children's art works and photos. They did not record children behaviors or children's words during the activities.
- 3) reflecting by selecting children's work but did not reflect on the their learning.
- 4) using the documentation by compiling data in children's report and individual portfolio and then used to assess child development and learning, communicate with parents and prepare for quality assurance.

Department : Curriculum, Instruction, and Educational Technology

Field of Study : Early Childhood Education

Academic Year : 2010

Student's Signature Saneenad Nartpinit

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความสามารถของ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศศิลักษณ์ ชัยนิกิจ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ คำปรึกษาที่ดี ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้กำลังใจ และกระตุ้นให้ผู้วิจัยมีความวิริยะอุตสาหะในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.จีระพันธุ์ พูลพัฒน์ ประธานกรรมการสอบและผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษบง ต้นติวังค์ กรรมการสอบ ผู้ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขวิทยานิพนธ์ ขอกราบขอบพระคุณ ดร.วรรณรศ รักสกุลไทย อาจารย์ ดร.นฤมล เนียมหอม และอาจารย์ ดร.ศิริประภา พงษ์ทิกุลผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความกรุณาสละเวลาตรวจเครื่องมือ ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้สมบูรณ์ดียิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณผู้อำนวยการสำนักการศึกษากทม. กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1, 2 และ 3 และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนและสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาในกรุงเทพมหานครทุกโรงเรียน ที่ได้กรุณานุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 ขอกราบขอบพระคุณคุณครูประจำชั้นอนุบาลทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลสำหรับทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบพระคุณ นางสาววรินทร์ธรา ธนไวยโกเศศ นางสาวบุษยารัตน์ ปรางศรี นางสาวฉวีพรญา ซ้ายหัน รวมถึงพี่ ๆ เพื่อน ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาทุกท่านที่ให้กำลังใจ ช่วยเหลือ และให้คำแนะนำแก่ผู้วิจัย

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ และคุณแม่ เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ และคอยสนับสนุนผู้วิจัยในทุกเรื่องเสมอมา ญาติมิตรทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดระยะเวลาของการศึกษา และสุดท้ายนี้ขอขอบคุณ นางสาวฉัตรตรา นารณพินิจ พี่สาวที่แสนดีของผู้วิจัยที่ช่วยเหลือและสนับสนุนเป็นกำลังใจที่ดีในยามที่ย่ำแย่เสมอมา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	7
คำถามการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่ได้รับ.....	11
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	12
แนวคิดและหลักการจัดทำสารนิทัศน์.....	13
ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ปฐมวัย.....	14
ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสารนิทัศน์.....	16
รูปแบบของสารนิทัศน์.....	17
คุณค่าและความสำคัญของสารนิทัศน์.....	17
การจัดทำสารนิทัศน์.....	21
การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก.....	23
พัฒนาการเด็กและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.....	23
ความหมายและความสำคัญของการประเมิน.....	29

บทที่	หน้า
หลักการประเมินพัฒนาการ.....	30
ลักษณะของการประเมินพัฒนาการ.....	31
วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก.....	33
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	39
งานวิจัยในประเทศ.....	39
งานวิจัยต่างประเทศ.....	41
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	43
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	43
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	43
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	46
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	50
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	53
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	54
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลจากแบบสอบถามและ แบบสัมภาษณ์.....	55
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จาก แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ.....	58
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	90
สรุปผลการวิจัย.....	91
อภิปรายผล.....	93
ข้อเสนอแนะทั่วไป.....	97
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	97
รายการอ้างอิง.....	98
ภาคผนวก.....	102
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ.....	103
ภาคผนวก ข ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	104
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	121

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ประชากรครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้อันของเด็ก จำแนกตามสังกัดและขนาด.....	45
2	กลุ่มตัวอย่างครูอนุบาลที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามจำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน.....	45
3	กลุ่มตัวอย่างครูอนุบาลที่ใช้ในการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ.....	46
4	กรอบการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	48
5	ข้อเสนอแนะและข้อแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ.....	50
6	จำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับทั้งหมด 412 ฉบับ จาก 500 ฉบับ จำแนกตามสังกัด.....	51
7	วันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสำรวจ.....	52
8	จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครูและสังกัด.....	55
9	จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้อันของเด็กและขนาดสังกัด.....	58
10	จำนวนครูอนุบาลจำแนกตามหลักฐานการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้อันของเด็กและสังกัด.....	75

สารบัญภาพ

	ญ	หน้า
ภาพที่		
1	ความสัมพันธ์ของแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ และตัวแปรที่ศึกษา.....	47
2	ผลงานศิลปะเรื่อง สำนวจป่า.....	77
3	ภาพวาดประกอบการเล่าเรื่อง.....	77
4	หน้าปกสมุดบันทึกโครงการต้นไม้ก็มีหัวใจ.....	77
5	ข้อมูลภายในสมุดบันทึก.....	77
6	ผลงานศิลปะจากหัวข้อที่ครูกำหนด	77
7	ผลงานศิลปะของเด็ก	78
8	สมุดผลงานคณิตศาสตร์.....	78
9	สมุดบันทึกเรื่องที่เด็ก ๆ อยากรู้เกี่ยวกับตนเอง.....	78
10	สมุดบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการปลูกถั่วงอก.....	78
11	กล่องและแฟ้มเก็บผลงานเด็ก	79
12	ชั้นเก็บผลงานเด็ก.....	79
13	ชั้นไม้เก็บผลงานเด็ก	79
14	กล่องเก็บผลงานเด็ก.....	79
15	ชั้นเก็บแฟ้มผลงานเด็กและครู.....	80
16	ชั้นไม้เก็บสมุดงานของเด็ก.....	80
17	ชั้นเก็บผลงานเด็กแยกตามหลักฐานการเรียนรู้.....	80
18	กล่องและตะกร้าเก็บผลงานเด็ก.....	80
19	จุลสารสัมพันธ์จากโรงเรียนสู่บ้าน.....	81
20	บันทึกเพื่อลูกรัก.....	81
21	ข่าวสารอนุบาล.....	82
22	จดหมายสื่อสารสองทาง.....	82
23	ข่าวสารถึงผู้ปกครองนักเรียน.....	82
24	หน้าปกสมุดบันทึกลูกรัก	83
25	ข้อความสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง.....	83
26	แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน	83

สารบัญภาพ

๗

ภาพที่		หน้า
27	เพิ่มสะสมงานระดับอนุบาล.....	83
28	เพิ่มสะสมผลงานนักเรียนระดับอนุบาล	84
29	เพิ่มสะสมผลงาน	84
30	เพิ่มสะสมผลงานของเด็กรายบุคคล.....	84
31	เพิ่มสะสมผลงานสร้างสรรค์.....	84
32	พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล.....	85
33	บอร์ดแสดงผลงานศิลปะของเด็กรายบุคคล.....	85
34	บอร์ดแสดงผลงานศิลปะของเด็กกลุ่มย่อย.....	85
35	ภาพถ่ายของเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมวันสำคัญ.....	86
36	ภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรมในชั้นเรียน.....	86
37	บอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมศิลปะและพลศึกษา.....	86
38	บอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมห้องอ่านหนังสืออนุบาล.....	86
39	บอร์ดแสดงผลงานของศิลปะเด็กรายบุคคล.....	87
40	บอร์ดบันทึกความดี.....	87
41	ผลงานศิลปะของเด็ก.....	87
42	แสดงบอร์ดนิทรรศการการเรียนรู้.....	88
43	เด็กนำเสนอผลงานด้วยตนเอง.....	88
44	ผู้ปกครองชมนิทรรศการ.....	89
45	เด็ก ๆ ชั้นเรียนอื่นร่วมชมนิทรรศการ.....	89

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันกระแสของการประกันคุณภาพทำให้การศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องพัฒนาสถานศึกษาของตนเองให้มีความน่าเชื่อถือ รวมถึงการศึกษาปฐมวัยซึ่งเป็นการศึกษาระดับหนึ่งที่ต้องมีการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งที่มีได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ด้วยรัฐเห็นว่าเป็นการศึกษาตามกำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ต้องมีการจัดอย่างมีมาตรฐานและให้พิจารณาถึงคุณภาพการศึกษาด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหาการจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน คือ การจัดการศึกษาที่โรงเรียนยึดการตลาดเป็นสำคัญมีการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการอ่านออกเขียนได้ หรือใช้ปรัชญาการจัดการศึกษาที่ไม่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ไม่สอดคล้องกับทฤษฎีและหลักการทางด้านการศึกษปฐมวัย หากสิ่งที่โรงเรียนต้องตระหนัก คือ การพัฒนาเด็กและเปิดโอกาสให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550) เป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 มาตรา 6 มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าว สถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต้องมีการบริหารจัดการในเชิงคุณภาพ โดยอาศัยการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2544) และด้วยความหลากหลายของการจัดการศึกษปฐมวัย โรงเรียนจำเป็นต้องแสดงให้เห็นว่า สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานของหลักสูตรแกนกลาง ซึ่งกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเด็กปฐมวัยไว้ 12 ประการ ดังนั้น การประเมินพัฒนาการจึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับแต่ละโรงเรียนในการแสดงคุณภาพการจัดการศึกษาให้เห็นเชิงประจักษ์ ความสำคัญของการประเมินพัฒนาการยังถูกระบุเพิ่มเติมในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติมพ.ศ.2545 ตามมาตรา 26 ว่าให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนควบคู่ไปในกระบวนการเรียนการสอนตามระดับและรูปแบบการศึกษาโดยให้สถานศึกษาใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดสรรโอกาสการเข้าศึกษาต่อและให้นำผลการประเมินผู้เรียนตามวรรคหนึ่งมาใช้ประกอบการพิจารณาด้วย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) ชี้ให้เห็นว่า การวัดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาเด็กด้วยเอกสารเพื่อแสดงให้เห็นพัฒนาการและความก้าวหน้าของเด็กอย่างเป็น

ระบบ สะท้อนให้เห็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กได้รับ มีการบันทึกการเรียนรู้อย่างเป็นระบบ รวมทั้งการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างสม่ำเสมอ การสื่อสารให้ผู้ปกครองรับรู้ ความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กถือเป็นเรื่องจำเป็นและสำคัญมากในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก สมปอง สีนวน (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาการเด็กอนุบาลในโรงเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็ก ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การทดสอบ และการใช้แฟ้มสะสมผลงานเด็ก ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นว่าครูปฐมวัยยังขาดทักษะในการประเมินพัฒนาการเด็ก McAfee และ Leong (2007) กล่าวว่า วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กต้องใช้การประเมินหลายรูปแบบ หากครูใช้ การประเมินรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งเพียงอย่างเดียวอาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เพียงพอและไม่น่าเชื่อถือ ดังนั้น นักการศึกษาปฐมวัยจึงถูกคาดหวังให้เป็นผู้ที่มีความตระหนักและกระตือรือร้นในวางแผน โดยใช้การประเมินผลด้วยวิธีการที่หลากหลายและประเมินตามสภาพจริงในการช่วยเหลือเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กที่มีความเสี่ยงสูง

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) นำเสนอตัวอย่างที่สำคัญของคุณภาพสถานศึกษาปฐมวัย ไว้ข้อหนึ่งว่า สถานศึกษาปฐมวัยควรมีระบบการศึกษาที่สามารถติดตามผลได้ชัดเจน ได้แก่ มีรูปแบบและมีระบบการประเมิน การบันทึก รวมถึงวิธีการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนาเด็ก เป็นรายบุคคล ภารกิจสำคัญประการหนึ่งในระดับการศึกษาปฐมวัย คือ การปฏิรูป การเรียนการสอนที่ยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังที่ พัชรี ผลโยธิน (2543) นำเสนอว่า ครูปฐมวัย ต้องเชื่อในหลักการพัฒนาเด็กให้เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้ง บริบทของสังคมและวัฒนธรรม ประการสำคัญ ครูปฐมวัยยุคนี้ควรมีการจัดทำสารนิทัศน์ซึ่งเป็น กระบวนการของการมองเห็นและพยายามแสดงให้ผู้อื่นเข้าใจ มองเห็นภาพพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นของเด็กจากกระบวนการเรียนการสอนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง ความสามารถที่แท้จริงของเด็กผ่านกระบวนการประเมินตามสภาพจริง สอดคล้องกับหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546 ที่กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์ของครูว่า ครูต้องจัดทำ สารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมา ใต้ร่องและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยช่วยให้การสอนและการประเมินมีคุณภาพ NAEYC (2001 อ้างถึงใน Kline, 2008: 70-80) ที่ระบุว่า ผลจากการสอนเด็กทำให้ครูเริ่มรู้จักใต้ร่อง เห็นคุณค่าใน หลักการสังเกตและการจัดทำสารนิทัศน์ทำให้ครูมองเห็นลักษณะเฉพาะ พลังการเรียนรู้ และ ความต้องการของเด็กแต่ละคนได้อย่างชัดเจน MacDonald (2006) นำเสนอกระบวนการพัฒนา ครูในการจัดทำสารนิทัศน์ไว้ในงานวิจัยเรื่อง การใช้สารนิทัศน์เพื่อการประเมินอย่างต่อเนื่องใน

ชั้นเรียนอนุบาล โดยนำเสนอกระบวนการ 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การให้ความรู้และสอนวิธีการทำสารนิทัศน์ โดยอธิบายถึงวิธีการคัดเลือกภาพถ่ายที่สะท้อนร่องรอยการเรียนรู้ของเด็ก
2. การให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง โดยให้ครูคัดเลือกภาพถ่าย บันทึกลง และสังเกตการเรียนรู้ของเด็ก และเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีตรงไปสู่จุดประสงค์หลักที่ต้องการนำมาแสดงเป็นสารนิทัศน์
3. การวางแผนร่วมกันในการจัดทำสารนิทัศน์ โดยวางแผนใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวเกี่ยวกับประสบการณ์การเรียนรู้ และ 3) เรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนรู้ของครู
4. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยดำเนินการเป็นระยะตลอดการจัดทำสารนิทัศน์ เพื่อติดตามผลความก้าวหน้าทั้งในด้านตัวผู้เรียน และครู

ผลจากงานวิจัยดังกล่าว พบว่า กระบวนการจัดทำสารนิทัศน์ทั้ง 4 ขั้นตอน แสดงให้เห็นถึงการจัดทำสารนิทัศน์ที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพ สะท้อนร่องรอยการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนทำให้ครูมีความสามารถในการวางแผน การประเมิน และการสื่อสารกับผู้ปกครอง ด้วยข้อมูลที่เชื่อถือได้ Warash (2005) ได้นำเสนอ เรื่องการจัดทำสารนิทัศน์ที่ช่วยยกระดับโปรแกรมการศึกษาครู โดยบรรจุสาระและกระบวนการจัดทำสารนิทัศน์ไว้ในหลักสูตรการศึกษาครู และจัดให้นักศึกษาครูได้ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์ในโรงเรียนเรกจิโอ เอมิเลียซึ่งจัดไว้เป็นชั้นเรียนทดลอง ให้นักศึกษาครูฝึกสังเกต จัดบันทึก ภาพถ่ายและบันทึกเสียงการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียน การจัดทำสารนิทัศน์เป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้นักศึกษาครูเข้าใจว่าเด็กเรียนรู้อะไร อย่างไร นอกจากนั้นยังช่วยให้นักศึกษาครูถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเด็กและการเรียนรู้ของเด็กให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) ยังชี้ให้เห็นว่าครูต้องเรียนรู้การจัดชั้นเรียน การจัดเก็บข้อมูลขณะเด็กทำกิจกรรม การสะท้อนกลับข้อมูล และการนำข้อมูลและผลงานเด็กมาแสดงให้ผู้เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเห็นกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของเด็กตามหลักการพัฒนาเด็กที่เหมาะสมกับวัย พัฒนาการ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคม วัฒนธรรม การจัดทำสารนิทัศน์เกี่ยวข้องโดยตรงกับหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนและการประเมิน ตลอดจนการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อตอบใจความน่าเชื่อถือของโรงเรียนในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพสอดคล้องกับการศึกษาปัจจุบันที่เน้นการประเมินเพื่อตรวจสอบความเข้มแข็งของการศึกษา ซึ่งทำให้โรงเรียนและหน่วยงานที่จัดโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยต้องปรับปรุงประสิทธิภาพของโปรแกรมอย่างสม่ำเสมอ

การจัดทำสารนิทัศน์เป็นกระบวนการในการจัดระบบหลักฐานตามหลักการประเมินตามสภาพจริงภายใต้วัฏกรรมการสอนแบบโครงการ (Project Approach) ริเริ่มโดยนักวิชาการที่จัดการศึกษาตามแนวคิดเรกจิโอ เอมีเลีย โดยนำเสนอองค์ความรู้ ทักษะ ตลอดจนพัฒนาการที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ตามแนวทางของการสอนแบบโครงการผ่านการแสดงสารนิทัศน์อย่างมีคุณค่า กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) กล่าวถึง สารนิทัศน์ไว้ว่า สารนิทัศน์เป็นคำที่ถูบัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทัศน์เกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์และแปลผลข้อมูล โดยใช้เอกสารเป็นภาพสะท้อนกลับที่แสดงนิสัยหรือความประพฤติ ความสามารถของเด็กคนนั้น ด้วยวิธีการเก็บและบันทึกผลงานของเด็กเพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการอธิบายความสามารถและวุฒิภาวะของเด็ก ข้อมูลที่บันทึกเป็นระยะจากการสังเกตของครูเป็นข้อมูลที่อธิบายภาพลักษณะของเด็กซึ่งบ่งบอกถึงพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา รวมถึงสุขภาพ Katz และ Chard (1996 อ้างถึงใน Seitz, 2008: 88-93) อธิบายว่า สารนิทัศน์เกี่ยวข้องกับตัวอย่างผลงานของเด็กแล้วนำมาสรุปผลข้อมูลด้วยขั้นตอนที่หลากหลาย เช่น การถ่ายภาพเพื่อแสดงกระบวนการทำงาน การเขียนความคิดเห็นของครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานกับเด็ก การตีความจากสิ่งที่เด็กอภิปราย และการอธิบายถึงเป้าหมายของกิจกรรมรวมถึงข้อคิดเห็นจากผู้ปกครอง กมลวรรณ ตังธกานนท์ (2549) กล่าวว่า ครูควรจัดให้มีระบบบันทึกผลการประเมินพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบันอำนวยความสะดวกแก่ครูในการจัดเก็บข้อมูล เช่น ระบบการจัดทำแฟ้มสะสมงานหรือการจัดทำฐานข้อมูลสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นผลการประเมินหรือผลงานต่าง ๆ บทบาทที่สำคัญมากอีกบทบาทหนึ่งซึ่งครูควรตระหนัก คือ การนำผลการประเมินหรือสารสนเทศที่ได้จากการประเมินตามสภาพจริงไปใช้ในการพัฒนาเด็ก และการปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า ครูอนุบาลจำเป็นต้องมีการรายงานผลพัฒนาการของเด็กให้ผู้ปกครองและบุคคลที่เกี่ยวข้อง รับทราบข้อมูลที่ครูนำมารายงานหรือสื่อสารกับผู้ปกครองหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ควรเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีการบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ มีความต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้ได้ภาพลักษณ์ของเด็กที่ชัดเจนและตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้ควรสื่อสารให้สัมพันธ์และเหมาะสมกับบทบาทของผู้เกี่ยวข้องกับเด็ก

Helm, Beneke, และ Steinheimer (1998) นำเสนอลักษณะของสารนิทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัย ได้แก่ การทำพอร์ตโฟลิโอสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล การบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับ การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็ก และการสะท้อนตนเองของเด็กจากผลงานของเด็กหรือของกลุ่ม โดยได้นำเสนอขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์ไว้ ดังนี้

1. เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการเก็บ โดยวางแผนการเลือกและจัดการกับวัสดุหรือสื่อที่ต้องใช้เขียนรายการแยกไว้เป็นส่วน ๆ ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องเก็บตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เช่น วัสดุ อุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการสังเกต ได้แก่ กระดาษการ์ดขนาดเล็ก ดินสอ ปากกา กล้องถ่ายรูป ฟิล์มถ่ายรูป แอบบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียง
 2. ศึกษาหลักสูตร เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ซึ่งทำให้ครูทราบถึงประเภทและลักษณะของข้อมูลที่สะท้อนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม
 3. วางแผนการจัดทำสารนิทัศน์ โดยเลือกวิธีบันทึกข้อมูล เช่น บันทึกสั้น ภาพถ่ายแบบสังเกต ภาพถ่ายจากสไลด์ แอบเสียง แอบบันทึกภาพ การเขียนแผนผังใยแมงมุม (Webbing) การเขียนบันทึก (Journal) แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของเด็ก ครู หรือผู้ปกครอง
 4. ตั้งเป้าหมายการจัดทำสารนิทัศน์ โดยการกำหนดตารางการสังเกต เช่น ต้องการบันทึกพฤติกรรมเด็กโดยวิธีสังเกตและใช้บันทึกสั้น ควรสังเกตทุกวัน วันละกี่คน
 5. จัดแสดงข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยพิจารณาว่าข้อมูลใดควรนำมาแลกเปลี่ยน และจัดแสดงให้เห็นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก โดยให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกผลงานของตนหรือของกลุ่มและจัดนิทรรศการแสดงผลข้อมูลดังกล่าว
 6. จัดเวลาในการสะท้อนความคิดของครูจากการทำสารนิทัศน์ ครูควรจัดสรรเวลาในแต่ละวันสำหรับการสะท้อนความคิดของตนเองต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเวลาสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน
- Seitz (2008) นำเสนอขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กจากประสบการณ์การทำงานกับเด็กปฐมวัย ดังนี้
1. การวางแผนการจัดทำสารนิทัศน์ เป็นการกำหนดว่าจะเก็บข้อมูลอะไร เมื่อไหร่ และเก็บอย่างไร
 2. การเลือกและนำเทคโนโลยีมาใช้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการเก็บ เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง แอบบันทึกเสียง ดินสอ ปากกา กระดาษสำหรับบันทึก
 3. การกำหนดเป้าหมายในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ในเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก การเรียนรู้และพัฒนาการที่เกิดขึ้นของเด็ก โดยกำหนดว่าต้องการเก็บพฤติกรรมอะไร และเก็บอย่างไร วันละกี่คน
 4. การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การสังเกต การจดบันทึก การสนทนากับเด็ก การเก็บผลงาน การถ่ายภาพ จากนั้นทำการคัดเลือก วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นร่องรอยการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

5. การแสดงและเชื่อมโยงเรื่องราวการเรียนรู้ เป็นการจัดแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กผ่านการนำเสนอของครู อาจแสดงผ่านบอร์ดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเรื่องราวการเรียนรู้ของเด็กจากประสบการณ์ที่ครูจัดขึ้น

6. การนำสารนิทัศน์ไปใช้ เป็นการนำผลที่ได้จากการจัดทำสารนิทัศน์ไปใช้ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การนำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน และการไปใช้กับผู้ปกครอง

Helm, Beneke, และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า การจัดทำสารนิทัศน์สามารถช่วยให้ผู้อื่นได้เห็นภาพการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กตามสภาพจริงที่น่าเชื่อถือ คุณค่าของสารนิทัศน์แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและความน่าเชื่อถือของการประเมิน ครูได้พัฒนาตนเองในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนเปิดโอกาสให้เด็กและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการประเมินรวมทั้งเป็นสื่อในการสะท้อนความคิดของครู เด็ก และผู้ปกครองซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์เป็นเสมือนช่องทางในการวิเคราะห์ แบ่งปัน ปรีกษา และนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนโดยการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

เกสร กอกอง (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การรับรู้และการจัดทำสารนิทัศน์ของครูอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้งโรงเรียนในสังกัดของรัฐและเอกชน พบว่าครูอนุบาลมีการรับรู้การจัดทำสารนิทัศน์ในระดับสูง โดยครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และจำนวนเด็กในชั้นแตกต่างกัน มีการรับรู้การจัดทำสารนิทัศน์ไม่แตกต่างกัน ครูส่วนใหญ่มีการจัดทำสารนิทัศน์ในระดับปานกลางซึ่งทำไม่ได้ไม่ถูกต้องทั้งหมด ครูบางคนไม่ทราบว่าสิ่งที่ปฏิบัติคือการจัดทำสารนิทัศน์ และมีบางส่วนที่จัดทำสารนิทัศน์แล้วไม่รู้ว่าจะนำไปใช้อย่างไร การประเมินเด็กจากสารนิทัศน์และการนำสารนิทัศน์ไปใช้ในด้านจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ครูมีจุดมุ่งหมายในการจัดทำสารนิทัศน์เพื่อการประเมินเด็กเท่านั้น การนำไปใช้กับผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลางเนื่องจากการจัดทำสารนิทัศน์ยังไม่ชัดเจนและสมบูรณ์จึงนำไปใช้ได้เพียงบางส่วน อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ทำการศึกษาประชากรครูเพียง 218 คน ซึ่งเป็นจำนวนไม่มากและยังไม่ครอบคลุมโรงเรียนในกรุงเทพมหานครทุกสังกัด ข้อมูลดังกล่าวอาจไม่สะท้อนภาพการจัดทำสารนิทัศน์ของครูอนุบาลที่แท้จริง ประกอบกับการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบันที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง และกระแสของการประกันคุณภาพการศึกษาที่ทำให้ครูต้องมีการพัฒนาตนเองและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาและการประกันคุณภาพจึงทำให้ครูต้องเปลี่ยนวิธีการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กให้มีความหลากหลายมากขึ้นแทนการวัดผลการเรียนรู้ด้วยการสอบเพียงอย่างเดียว

การจัดทำสารนิทัศน์เป็นทางออกหนึ่งของครูในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กตามสภาพจริงที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นของเด็กผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่ครูจัดขึ้น ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีการอบรมและให้ความรู้ครูในเรื่องการจัดทำสารนิทัศน์ แต่ครูมีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใดในการจัดทำสารนิทัศน์นั้นยังไม่เป็นที่แน่ชัด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนแต่ละสังกัดในการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดทำสารนิทัศน์ให้มีประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพเด็ก และรองรับการประกันคุณภาพสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

คำถามวิจัย

ครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กในด้านวางแผน ด้านการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ด้านการไตร่ตรองสะท้อนความคิด และด้านการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ อย่างไร

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร ใน 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง หลักฐานหรือข้อมูลที่สะท้อนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์การเรียนรู้ในกิจวัตรและกิจกรรมประจำวันของชั้นเรียน ได้แก่ ภาพถ่าย ผลงานเด็ก วิดีทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง บันทึกคำพูดเด็ก บันทึกสั้นแบบสังเกต แบบบันทึกพัฒนาการ และแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนของครูอนุบาลในการจัดเก็บหลักฐานและจัดระบบข้อมูลที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูจัดขึ้นผ่านกิจวัตรและกิจกรรมประจำวันด้วยวิธีการที่หลากหลาย ประกอบด้วย การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

การวางแผน หมายถึง การเตรียมการก่อนการจัดทำสารนิทัศน์ โดยศึกษาหลักสูตร ตำราเอกสาร กำหนดวัตถุประสงค์ ช่วงเวลา รวมไปถึงการเตรียมและเลือกใช้สื่อ

การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ หมายถึง การเก็บรวบรวมข้อมูลและหลักฐานการเรียนรู้ โดยการสังเกต การบันทึกพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กควบคู่ไปกับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การไตร่ตรองสะท้อนความคิด หมายถึง การวิเคราะห์ข้อมูลพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นแล้วนำมาตีความเทียบเคียงกับทฤษฎีพัฒนาการและการเรียนรู้ โดยคัดเลือกหลักฐาน วิเคราะห์ สรุปข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบ จดหมายข่าว พอร์ตโฟลิโอของเด็ก วิทยานิพนธ์ บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ นิทรรศการการเรียนรู้ และสมุดรายงานพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล

การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ หมายถึง การใช้ประโยชน์จากสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กเพื่อการจัดการเรียนการสอนและการสื่อสารกับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ครูอนุบาล หมายถึง ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 ในกรุงเทพมหานคร ที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ในโรงเรียน 4 แห่ง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะและการจัดทำสารนิทัศน์ รวมถึงศึกษาแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการวิจัย

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 2,505 คน จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 80 คน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 1,525 คน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 837 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 63 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 500 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม สังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน สำนักงานบริหารงาน คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 270 คน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 10 คน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสำรวจ ผู้วิจัยใช้การเลือกแบบ เจาะจงโดยใช้เกณฑ์ คือ เป็นครูอนุบาลที่ตอบแบบสอบถามได้ครอบคลุมตามขั้นตอนการจัดทำ สารนิทัศน์ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ 3) การไตร่ตรอง สะท้อนความคิด และ 4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ได้ครูอนุบาลจำนวน 15 คน จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 5 คน สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ฉบับ ดังนี้

3.1 แบบสอบถามครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน การประเมินพัฒนาการเด็ก การจัดทำสารนิทัศน์ มีลักษณะเป็นแบบ เลือกรับตอบ

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ 3) การได้ร่ตรงสะท้อนความคิด และ 4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ มีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิด

3.2 แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล มีลักษณะเป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

3.3 แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก เพื่อสำรวจร่องรอยและหลักฐานในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล มีลักษณะเป็นแบบสำรวจรายการและแบบปลายเปิด

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการหรือครูใหญ่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตในการเข้าไปเก็บข้อมูล

4.2 ส่งแบบสอบถามครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ไปยังโรงเรียนที่มีครูจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จากนั้นให้ทางโรงเรียนส่งกลับทางไปรษณีย์ หากมีการส่งกลับแบบสอบถามล่าช้า ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

4.3 สัมภาษณ์ครูอนุบาลและสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนัดหมายครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 – 3 ที่ตอบแบบสอบถามได้ครอบคลุมขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กรวมทั้งสิ้น 15 คน

5. การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 แบบสอบถามครูอนุบาล ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม คัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยมีกระบวนการในการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

5.1.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.1.2 วิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2 แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

5.2.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอด้วยการบรรยาย

5.2.2 วิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยการสรุป
เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

5.3 แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่
แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุป รวบรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่
แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนแต่ละสังกัดในการพัฒนาครูและปรับปรุง
การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก เพื่อการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
และการประกันคุณภาพการศึกษา
2. เป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนแต่ละสังกัดในการพัฒนารูปแบบการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กให้มีระบบและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้ในการศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล แบ่งเป็น 3 หัวข้อ ดังนี้

1. แนวคิดและหลักการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
 - 1.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพสถานศึกษา
 - 1.2 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
 - 1.3 รูปแบบของสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
 - 1.4 คุณค่าและความสำคัญของสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
 - 1.5 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
2. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.1 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 2.2 ความหมายและความสำคัญของการประเมิน
 - 2.3 หลักการประเมินพัฒนาการ
 - 2.4 ลักษณะของการประเมินพัฒนาการ
 - 2.5 วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดและหลักการจัดทำสารนิทัศน์

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้กำหนดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยเกี่ยวกับการศึกษาให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติซึ่งได้รับการตอบสนองของอย่างเป็นรูปธรรม คือ มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 โดยมาตรา 6 มีเป้าหมายการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนดังกล่าว สถานศึกษาต้องมีการบริหารจัดการคุณภาพอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง ปัจจุบันการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องบริหารจัดการศึกษาในเชิงคุณภาพโดยมีการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาระดับหนึ่งที่ต้องมีการประเมินเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งที่การศึกษาปฐมวัยมิได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ แต่ด้วยรัฐเห็นว่าเป็นการศึกษาตามกำหนดความหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ต้องมีการจัดอย่างมีมาตรฐานและให้พิจารณาถึงคุณภาพการศึกษาเช่นกัน กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) กล่าวว่า สำนักรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ได้กำหนดแนวมาตรฐานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเด็กปฐมวัยเน้น 1) คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ 2) ผู้เรียนมีความรู้และทักษะเบื้องต้น ได้แก่ การสังเกต การสื่อสาร และทักษะ 3) พัฒนาความคิด 4) รักการเรียนรู้และชอบการแสวงหาความรู้ 5) ความกระตือรือร้นในการทำงานและการทำงานร่วมกับผู้อื่น 6) เป็นผู้มีความสุขกาย จิตที่ดี และ 7) เป็นผู้มีความสุขกายและลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรีและการเคลื่อนไหว

ดังนั้น การศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดอย่างมีคุณภาพ มีลักษณะที่ดีถูกต้องตรงกับความมุ่งหมายและสามารถบรรลุซึ่งเป้าหมายได้ การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่ละโรงต้องทำหน้าที่ในการดำรงไว้ซึ่งคุณภาพการศึกษาของตนเองอย่างเป็นระบบและตรวจสอบได้

1.1 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัย

การประกันคุณภาพ หมายถึง การบริหารจัดการและการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษาทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการทางอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2550)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่ก้ำกึ่งระหว่างสถานศึกษาหรือโรงเรียนอนุบาลกับสถานพัฒนาเด็กเล็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งสถานศึกษาปฐมวัยทั้ง 2 ลักษณะ มีการประกันคุณภาพการศึกษาต่างกัน กล่าวคือ โรงเรียนอนุบาลมีการประกันคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของสำนักงานมาตรฐานการศึกษา แต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือสถานเลี้ยงเด็กจะมีการดูแลคุณภาพตามมาตรฐานของกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม การประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัยไทย ยังใช้ระบบกลาง ๆ โดยใช้แนวคิดหลักการประกันคุณภาพ คือ ครูต้องพัฒนาการทำงานตามปกติของครูให้มีขั้นตอนที่ชัดเจนด้วยการนำกระบวนการ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การตรวจสอบ (Check) และการแก้ไขปรับปรุง (Action) (PDCA) มาใช้ในการทำงาน (รุ่ง แก้วแดง อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2550)

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นหน้าที่ของโรงเรียนแต่ละโรงที่ต้องดำรงไว้ซึ่งคุณภาพสามารถสนองความต้องการของผู้รับบริการได้หลากหลาย ตามกิจกรรมดังนี้

1) กิจกรรมการประกันคุณภาพที่สำคัญประกอบด้วย

1.1) การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐาน

1.2) การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

1.3) การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษาโดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง

2) กิจกรรมการประกันคุณภาพมีมาตรฐานการประเมิน 4 กลุ่ม คือ

2.1) มาตรฐานที่เกี่ยวกับผู้เรียน

2.2) มาตรฐานที่เกี่ยวกับครู

2.3) มาตรฐานที่เกี่ยวกับผู้บริหาร และ

2.4) มาตรฐานอื่น ๆ ตามสถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

3) หลักการของการประกันคุณภาพการศึกษาปฐมวัยข้างต้นเป็นการประกันคุณภาพการศึกษาในแง่ของการจัดการศึกษาตามระบบโรงเรียน ซึ่งการศึกษาปฐมวัยและบริบาลศึกษา ดังนั้นการมองคุณภาพการศึกษาปฐมวัยควรจะมองใน 5 ประเด็นหลัก คือ

- 3.1) การบริหารจัดการ
- 3.2) การปฏิบัติต่อเด็ก
- 3.3) การจัดการเรียนการสอน
- 3.4) สมรรถนะครู
- 3.5) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและชุมชน

5 ประเด็นหลักดังกล่าวข้างต้นเป็นส่วนสำคัญในการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียน โครงสร้างการศึกษาของโรงเรียนต้องสะท้อนให้เห็นปรัชญาการศึกษาที่ชัดเจน สัมพันธ์กับเป้าหมายการศึกษาชาติ ที่เน้นการส่งเสริมพัฒนาการ การเตรียมความพร้อมเพื่อการเรียนในระบบรวมถึงการพัฒนาเด็กให้เป็นพลเมืองดี และมีคุณธรรม ดังนั้นโรงเรียนต้องจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้เด็กแต่ละคนเพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีความรู้ในอนาคต

4) หลักสูตรหรือโปรแกรมที่ดีต้องมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

- 4.1) สนับสนุนให้เด็กสร้างองค์ความรู้ด้วยการค้นคว้าด้วยตนเอง
- 4.2) เด็กสามารถเรียนด้วยตัวเองตามความสนใจ
- 4.3) โรงเรียนต้องจัดแหล่งเรียนรู้สื่อการเรียนการสอนและประสบการณ์ให้สนองตอบพัฒนาการเด็กแบบองค์รวม
- 4.4) เปิดโอกาสให้เด็กแสดงออกและสื่อสาร
- 4.5) ให้ชุมชนเป็นแหล่งส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- 4.6) มีการจัดทำสารนิทัศน์อย่างเป็นระบบ ทั้งรูปแบบบันทึก และผลงานซึ่งสามารถสะท้อนประสบการณ์ของเด็ก
- 4.7) ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

การประกันคุณภาพของสถานศึกษาปฐมวัย จึงต้องจัดให้ครอบคลุมทั้งด้านเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสิ่งที่สถานศึกษาต้องทำให้ชัดเจน คือ การมีระบบข้อมูลการศึกษาที่สามารถนำเสนอแก่ประชาชนได้ทุกเมื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้บังเกิดแก่ผู้รับบริการทางการศึกษาต่อไป

1.2 ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับสารนิทัศน์

Helm, Beneke, และ Steinheimer (1998) อธิบายว่า สารนิทัศน์ เป็นคำที่แปลมาจากคำว่า Documentation หมายถึง การวินิจฉัยหรือการอ้างอิงประกอบหลักฐานหรือข้อมูลชี้ขาด

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2543) กล่าวว่า “Documentation” ใช้เรียกเป็นภาษาไทย ว่า “สารนิทัศน์” ซึ่งมาจากคำว่า “สาระ” หมายถึง ส่วนสำคัญ ถ้อยคำ ผสมกับคำว่า “นิทัศน์” หมายถึง ตัวอย่างที่นำมาแสดงให้เห็น ดังนั้น “สารนิทัศน์” จึงหมายถึงส่วนสำคัญที่นำมาเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็น และพัชรี ผลโยธิน ได้ให้ความหมายของการจัดทำสารนิทัศน์ไว้ว่า การจัดข้อมูลที่จะเป็นหลักฐานหรือแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จากการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคล และเป็นรายกลุ่ม

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) กล่าวถึง สารนิทัศน์ไว้ว่า สารนิทัศน์เป็นคำที่ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจในทัศนเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์และแปลข้อมูลโดยใช้เอกสารเป็นภาพสะท้อนกลับที่แสดงนิสัยหรือความประพฤติ หรือความสามารถของเด็กคนนั้นด้วยวิธีการเก็บและบันทึกผลงานของเด็กเพื่อใช้เป็นสารสนเทศในการอธิบายความสามารถและวุฒิภาวะของเด็ก ข้อมูลที่บันทึกเป็นระยะได้มาจากการสังเกตของครูเป็นข้อมูลที่อธิบายภาพเด็กซึ่งบ่งบอก พัฒนาการของเด็กได้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา รวมถึงด้านสุขภาพ

Katz และ Chard (1996 อ้างถึงใน Seitz, 2008) อธิบายว่า สารนิทัศน์เป็นตัวอย่งการสรุปการทำงานของเด็กมีขั้นตอนที่หลากหลายซึ่งแสดงกระบวนการทำงานด้วยรูปถ่าย การเขียนความคิดเห็นของครูหรือบุคคลอื่นที่ทำงานกับเด็ก การตีความจากสิ่งที่เด็กอธิบาย และแสดงถึงเป้าหมายของกิจกรรม รวมถึงข้อคิดเห็นจากผู้ปกครอง

สรุปได้ว่า สารนิทัศน์ หมายถึง ผลงานหรืองานที่เป็นตัวอย่างการแสดงผลถึงความสามารถของเด็กผ่านการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนของครู เป็นหลักฐานและข้อมูลการสอนต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือให้ครูนำมาคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นความคิดของครูและผู้ปกครองที่มีต่อการพัฒนาเด็ก เพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือระหว่างกันในการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

1.3 รูปแบบของสารนิทัศน์

Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า ระบบสารนิทัศน์เริ่มต้นใช้ในการเรียนการสอนแนวเรกจิโอ เอมิเลีย ซึ่งเน้นในเรื่องประสบการณ์ของเด็ก ความคิด ความจำ และความคิดสร้างสรรค์ระหว่างการทำงาน ให้ความสำคัญของการแสดงงานของเด็กซึ่งใส่ใจในด้านคุณภาพของเนื้อหาและการแสดงออกทางสุนทรียภาพ สารนิทัศน์สำหรับเด็กปฐมวัยมีหลายรูปแบบ ดังนี้

1) พอร์ตโฟลิโอสำหรับเด็กเป็นรายบุคคลเป็นการเก็บชิ้นงานหรือภาพถ่ายของเด็กอย่างเป็นทางการ รวมไปถึงการใช้แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ เพื่อแสดงให้เห็นความก้าวหน้าในการทำงาน เป็นต้น โดยหลักฐานที่เก็บนั้นสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก 5 ด้าน คือ ภาษาและการรู้หนังสือ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม และศิลปะ

2) การบรรยายเกี่ยวกับเรื่องราวหรือประสบการณ์ที่เด็กได้รับเป็นการแสดงสารนิทัศน์เกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็ก และการสะท้อนความคิดของครู ผ่านลักษณะการบรรยายเรื่องราวหลายลักษณะ เช่น บันทึกคำสนทนาระหว่างเด็กกับครูหรือเด็กกับเด็ก การบันทึกของครู ฯลฯ

3) การสังเกตและการบันทึกพัฒนาการเด็ก อาจใช้เป็นแบบสังเกตพัฒนาการการใช้บันทึกสั้น เป็นต้น

4) การสะท้อนตนเองของเด็ก อาจทำในรูปของแผนภูมิ การบันทึกด้วยแถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง ซึ่งเป็นคำพูดหรือข้อความที่เด็กสะท้อนความรู้ ความเข้าใจความรู้สึกจากการสนทนา อภิปราย แสดงความคิดเห็น

5) ผลงานของเด็กหรือของกลุ่มที่แสดงให้เห็นการเรียนรู้ ความสามารถ ทักษะและจิตนิสัยของเด็ก เป็นผลงานที่แสดงถึงความสามารถของเด็กในด้านต่าง ๆ ในรูปแบบของงานเขียน ดนตรี การทำแผนภูมิความคิด เป็นต้น

1.4 คุณค่าและความสำคัญของสารนิทัศน์

Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า การจัดทำสารนิทัศน์สามารถช่วยให้ผู้อื่นเห็นภาพการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนซึ่งเป็นหลักฐานการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับการประเมินพัฒนาการของเด็กตามสภาพจริงที่น่าเชื่อถือ ซึ่งคุณค่าของสารนิทัศน์ ได้แก่

1) เป็นการประเมินที่เชื่อถือได้ ครูจัดการเรียนการสอนควบคู่ไปกับการจัดเก็บหลักฐานการเจริญเติบโต พัฒนาการ รวมทั้งการเรียนรู้ทางด้านสติปัญญาและทางด้านสังคมแล้วจัดทำสารนิทัศน์อย่างรอบคอบและเป็นระบบเพื่อสะท้อนการเรียนรู้ของเด็กภายใต้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีความหมาย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและความน่าเชื่อถือของการประเมิน

2) ก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน ครูได้พัฒนาตนเองในการวางแผนจัดการเรียนการสอน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองและเด็ก และการให้การช่วยเหลือเด็กที่ต้องการ ทั้งนี้ครูต้องรู้จักการจัดการกับชั้นเรียน รู้ว่าต้องทำอะไร จะต้องตั้งคำถามอะไรแก่เด็ก จัดสื่ออะไรให้เด็กบ้าง และจะกระตุ้นพัฒนาการของเด็กอย่างไร

3) บรรลุความแตกต่างหลากหลายของเด็กแต่ละคน การจัดทำสารนิทัศน์สามารถช่วยครูในการระบุและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้แก่เด็กแต่ละคนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล

4) เปิดโอกาสให้เด็กและผู้ปกครองมีส่วนร่วม ครูจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลายในการจัดทำสารนิทัศน์ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงจุดเด่นหรือพรสวรรค์ของเด็กแต่ละคน รวมทั้งต้องทราบวิธีการคัดเลือกและนำเสนอหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้อ่านที่มีความแตกต่างกันทั้งพื้นฐานการศึกษาและความสนใจ สามารถเข้าใจความหมายของการจัดทำสารนิทัศน์ตลอดจนการได้มาซึ่งข้อมูลการสะท้อนความคิดจากผู้ปกครอง

5) เป็นสื่อในการสะท้อนความคิด นอกจากสารนิทัศน์จะบอกถึงการเรียนรู้ของเด็กแล้วยังบอกถึงการเรียนรู้ของครูเกี่ยวกับการสอนอีกด้วย ซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์เป็นเสมือนช่องทางในการวิเคราะห์ แบ่งปัน ปรีกษา และแนะนำกระบวนการของการสอนโดยการสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า การจัดทำสารนิทัศน์เป็นกระบวนการของการมองเห็น ซึ่งครูพยายามแสดงให้เห็นภาพของกระบวนการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นเป็นการสะท้อนให้เห็นความสามารถที่แท้จริงของเด็ก ผ่านกระบวนการของการประเมินตามสภาพจริงดังนั้น ครูที่จัดเก็บผลงานเด็กอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องเป็นระบบส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอน ดังนี้

1) สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กสามารถสนองความต้องการในการประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาของตนเอง กล่าวคือ สารนิทัศน์ที่มีคุณภาพจะแสดงให้เห็นหลักฐานการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้าน สามารถมองเห็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูพยายามบูรณาการให้เด็ก เห็นการจัดการของครูทางด้านการศึกษา บันเทิงพัฒนาการ และความสนใจพิเศษที่เด็กแต่ละคนมี นอกจากนี้ครูสามารถเน้นให้เห็นการเรียนรู้ของเด็กที่ผ่าน

กระบวนการการสำรวจและปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ เด็กอื่น และสิ่งของอย่างกระตือรือร้น แสดงให้เห็นสื่อและกิจกรรมที่เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับวัย ทั้งยังสามารถช่วยให้ครูประเมินความรู้และความสามารถของเด็กเพื่อการวางแผนจัดกิจกรรมที่พัฒนาความเข้าใจและทักษะเด็กได้ดียิ่งขึ้น

2) ครูที่จัดทำสารนิทัศน์จะสอนเด็กผ่านประสบการณ์ตรง เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงและเป็นประสบการณ์ที่ทำให้เด็กคิดซึ่งจะกระตุ้นให้สมองเจริญเติบโตและพัฒนา เพราะการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึกของเด็ก ความรู้สึกจะมีผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านของเด็กในระยะยาว

3) การจัดทำสารนิทัศน์จะช่วยให้ครูมีประสิทธิภาพ มีการวางแผน การตัดสินใจอย่างสมเหตุสมผล รู้ว่าจะจัดห้องเรียนอย่างไร อะไรควรจะทำก่อนหลัง ควรจะถามเด็กอย่างไร จะจัดแหล่งข้อมูลใดให้เด็กเรียนรู้และจะกระตุ้นพัฒนาการเด็กอย่างไร และการจัดทำสารนิทัศน์ช่วยให้ครูตัดสินใจว่าเด็กคนใดจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือพิเศษหรือต้องการการสนับสนุนเพียงใด

4) การจัดทำสารนิทัศน์จะช่วยให้ครูมีความสามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวัย ศักยภาพ และสนองความแตกต่าง ความต้องการพิเศษของเด็กปฐมวัย

5) เด็กรับรู้ความสำคัญและคุณค่าของการเรียนรู้ โดยการเอาใจใส่รับผิดชอบการทำงาน รู้จักประเมินตนเอง เริ่มเรียนรู้ว่าจะทำอะไรแสดงสิ่งที่ตนเรียนรู้ในการจัดทำสารนิทัศน์กับเพื่อนและครูในชั้นเรียน

6) การจัดทำสารนิทัศน์ช่วยให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเข้าใจการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนและบทบาทของครูและค่านึงถึงบทบาทของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

Katz และ Chard (1996) กล่าวว่า การจัดทำสารนิทัศน์เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างคุณภาพการประเมินพัฒนาการซึ่งทำให้ผู้ปกครองหรือผู้อ่านสารนิทัศน์เห็นภาพรวมของเด็ก ทั้งยังเข้าใจและทราบถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นอย่างมีความหมายภายในโรงเรียน ซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์ที่มีคุณภาพนั้นจะช่วยสร้างให้เกิดคุณภาพของการจัดการศึกษาปฐมวัยดังนี้

1) ช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก การที่เด็กเห็นภาพกระบวนการทำงานตลอดจนผลงานที่แสดงบนบอร์ดสารนิทัศน์จะช่วยให้เด็กเกิดการทบทวนประสบการณ์นั้น ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจที่เพิ่มขึ้นการจัดทำสารนิทัศน์ที่มีความหมายและสวยงาม ทำให้เด็กรับรู้ถึงคุณค่างานของตน

2) ช่วยให้การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น สนับสนุนให้ครูวางแผนและประเมินการทำงานอย่างต่อเนื่อง

- 3) ช่วยสร้างความร่วมมือของผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก
- 4) ช่วยทำให้เกิดการวิจัยในชั้นเรียนและส่งเสริมให้เกิดความตระหนักรู้มากขึ้น การที่ครูใช้เวลาในการคัดเลือกและจัดระบบสารนิทัศน์จะทำให้ครูเข้าใจพัฒนาการเด็กอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น
- 5) ช่วยให้เห็นถึงลักษณะหรือวิธีการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งสะท้อนการประเมินพัฒนาการเด็กที่ชัดเจนกว่าการประเมินโดยใช้แบบทดสอบ

การไตร่ตรองสารนิทัศน์ เป็นกิจกรรมที่ครูผู้จัดทำสารนิทัศน์ต้องดำเนินการอยู่ตลอดเวลา กระบวนการ เพื่อคิดวิเคราะห์ คิดไตร่ตรองข้อมูลต่าง ๆ เพื่อสะท้อนการเรียนรู้ทั้งของเด็กและครูอย่างมีหลักการ ในการไตร่ตรองสารนิทัศน์ครูจึงจำเป็นต้องฝึกใช้วิธีการไตร่ตรองสะท้อนความคิดกับตนเองอยู่อย่างต่อเนื่อง Booker, Carter และ Nimmo (1999) กล่าวถึง การใช้สารนิทัศน์เพื่อเป็นเครื่องมือให้ครูได้ไตร่ตรองสะท้อนความคิดในการพัฒนา ดังนี้

- 1) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติ ทำให้ครูเข้าใจ และคิดพิจารณาเกี่ยวกับแนวคิดคุณค่าซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดหรือจุดดีในการสอนได้ดีกว่า
- 2) การพัฒนาวิชาชีพ ความสามารถ และจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนของครู สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะที่ครูไตร่ตรองสะท้อนความคิดจากการปฏิบัติในห้องเรียน
- 3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดและการทำสารนิทัศน์ ช่วยให้ครู ผู้ปกครอง เพื่อนครู ตระหนักในจุดแข็งของการสอนและการพัฒนาหลักสูตร
- 4) ครูต้องมีการสื่อสารกับผู้ปกครอง เพื่อนครูและชุมชน เกี่ยวกับความคิดเบื้องหลังของการสอนและหลักสูตร ซึ่งการไตร่ตรองสะท้อนความคิดส่งเสริมให้ครูมีความชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับสิ่งที่ทำและเหตุผลว่าทำเพื่ออะไร
- 5) การไตร่ตรองสะท้อนความคิดเกี่ยวกับความหมายของสารนิทัศน์ของเด็ก นำครูไปสู่การตั้งสมมติฐานและการตัดสินใจเกี่ยวกับทิศทางที่ครูจะปฏิบัติในหลักสูตร ซึ่งสามารถส่งเสริมการคิดของเด็กในวิถีทางที่มีความหมาย
- 6) การไตร่ตรองสารนิทัศน์มีพลังในการสนับสนุนผู้ปกครอง ผู้บริหาร และเพื่อนครูได้เห็นวิถีทางที่เด็กเรียนรู้
- 7) การไตร่ตรองสารนิทัศน์สามารถสร้างกลุ่มชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็งกับเด็ก ผู้ปกครองและเพื่อนครู สารนิทัศน์และการจัดแสดงหลักสูตรแบบความคิดที่ออกเงยขึ้น สนับสนุนให้ผู้ปกครอง และเพื่อนครูได้เรียนรู้การสอนร่วมกัน

Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า สารนิทัศน์ที่สามารถทำให้ครู ผู้ปกครอง และชุมชน ตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของเด็กได้ ลักษณะของสารนิทัศน์ที่ดีเป็นดังนี้

- 1) แสดงให้เห็นถึงพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็กในทุกด้านของพัฒนาการทั้งด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา
 - 2) เป็นกรอบสำหรับการสังเกตอย่างเป็นระบบของครูและการบันทึกความสนใจพิเศษของเด็กแต่ละคน ตลอดจนพัฒนาการของเด็กที่ก้าวหน้าขึ้น
 - 3) ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกัน
 - 4) ช่วยให้ครูสามารถส่งเสริมความรู้ความสามารถของเด็กให้สูงขึ้น ผ่านกิจกรรมที่มีความท้าทาย ซับซ้อนและยากขึ้น เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความเข้าใจและทักษะของตนเอง
- ข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กนั้นมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ทั้งกับเด็ก ครู และผู้ปกครอง ตลอดจนเป็นพื้นฐานและเครื่องมือที่สำคัญในการประเมินพัฒนาการเด็กและการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

1.6 การจัดทำสารนิทัศน์

Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) กล่าวว่า การจัดทำสารนิทัศน์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูต้องมีการเตรียมการก่อนการจัดทำเสมอซึ่งจะทำให้การจัดทำสารนิทัศน์มีคุณภาพ การจัดทำสารนิทัศน์ควรดำเนินการดังนี้

- 1) เตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่จำเป็นต้องใช้ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการเก็บทางที่ดีที่สุด คือ วางแผนการเลือกและจัดการกับวัสดุ สื่อที่ต้องใช้โดยเขียนรายการแยกไว้เป็นส่วน ๆ ให้เหมาะสมกับข้อมูลที่จะเก็บไว้ตั้งแต่ต้นปีการศึกษา เช่น ข้อมูลที่ต้องได้จากการสังเกตควรมีวัสดุอุปกรณ์ประเภทใดบ้าง ให้จดรายการไว้ทั้งหมด เช่น กระดาษ การ์ดขนาดเล็ก ดินสอ ปากกา กล้องถ่ายรูป ฟิล์มถ่ายรูป แถบบันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น
- 2) ศึกษาหลักสูตร เป้าหมายการพัฒนาเด็ก ซึ่งจะช่วยให้ครูทราบว่าควรเก็บข้อมูลประเภทใด ลักษณะใดถึงจะทำให้เห็นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- 3) วางแผนการจัดทำ เลือกวิธีเก็บข้อมูล เช่น บันทึกสั้น ภาพถ่าย แบบสังเกต ภาพถ่ายจากสไลด์ แถบเสียง แถบบันทึกภาพ การเขียนไดอะแกรมในรูปแบบใยแมงมุม (Webbing) การทำบันทึก (Journal) แสดงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของเด็ก ครู หรือผู้ปกครอง เป็นต้น

4) ตั้งเป้าหมายการจัดทำ เช่น ต้องการบันทึกพฤติกรรมเด็กโดยวิธีสังเกตและใช้บันทึกสั้นๆจะสังเกตทุกวัน วันละกี่คน เป็นต้น

5) จัดแสดงข้อมูลหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก โดยพิจารณาว่าข้อมูลใดแบบใดควรนำมาแลกเปลี่ยน และนำมาจัดแสดงให้เห็นพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และให้เด็กมีส่วนร่วมในการเลือกผลงานของตนหรือของกลุ่ม และร่วมจัดเตรียมแสดงข้อมูลดังกล่าว

6) จัดเวลาในการสะท้อนความคิดของครูจากการทำสารนิทัศน์ ในแต่ละวันครูควรมีเวลาสำหรับการสะท้อนความคิดของตนเองที่มีต่อพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และมีเวลาสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน

Seitz (2008) นำเสนอขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กซึ่งได้มาจากประสบการณ์การทำงานในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1) การวางแผนการจัดทำสารนิทัศน์ เป็นการกำหนดว่าจะเก็บข้อมูลอะไร เมื่อไหร่ และเก็บอย่างไร

2) การเลือกและนำเทคโนโลยีมาใช้เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการเก็บ เช่น กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง แถบบันทึกเสียง ดินสอ ปากกา กระดาษสำหรับบันทึก

3) การกำหนดเป้าหมายในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ในเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก การเรียนรู้และพัฒนาการที่เกิดขึ้นของเด็ก โดยต้องกำหนดว่าต้องการเก็บพฤติกรรมอะไร และเก็บอย่างไร วันละกี่คน

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย การสังเกต การจดบันทึก การสนทนากับเด็ก การเก็บผลงาน การถ่ายภาพ จากนั้นทำการคัดเลือก วิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นร่องรอยการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก

5) การแสดงและเชื่อมโยงเรื่องราวการเรียนรู้เป็นการจัดแสดงผลการเรียนรู้ของเด็กผ่านการนำเสนอของครู อาจแสดงผ่านบอร์ดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงเรื่องราวการเรียนรู้ของเด็กจากประสบการณ์ที่ครูจัดขึ้น

6) การนำสารนิทัศน์ไปใช้ เป็นการนำผลที่ได้จากการจัดทำสารนิทัศน์ไปใช้ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก นำไปใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอนและการนำไปใช้กับผู้ปกครอง

การเตรียมการจัดทำสารนิทัศน์เป็นกระบวนการที่ครูต้องเตรียมการล่วงหน้าซึ่งทำให้ครูสามารถจัดทำสารนิทัศน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายได้อย่างแท้จริง

2. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

นิตยา คชภักดี (2551) กล่าวว่า พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการทำหน้าที่ และวุฒิภาวะ ของอวัยวะระบบต่าง ๆ รวมทั้งตัวบุคคลทำให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำสิ่งที่ยากสลับซับซ้อนมากขึ้น ตลอดจนการเพิ่มทักษะใหม่ ๆ รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวต่อสภาพแวดล้อมหรือภาวะใหม่ในบริบทของครอบครัวและสังคม ความสามารถในการทำหน้าที่ด้านต่าง ๆ ของบุคคลแสดงออกในพฤติกรรมพัฒนาการและผลงานที่ก้าวหน้าเป็นขั้นต่อน

2.1 พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

หลักการพัฒนาการของมนุษย์ มนุษย์มีกระบวนการพัฒนาการที่เกิดขึ้นอย่างมีพลวัตร เปลี่ยนแปลงไปตลอดชีวิต แม้บุคคลจะมีความแตกต่างทางพันธุกรรมและเด็กเติบโตขึ้นในบริบทเชิงสังคมวัฒนธรรมที่หลากหลาย นิตยา คชภักดี (2551) ได้กล่าวถึง หลักการพัฒนาการของมนุษย์ ไว้ดังนี้

1) พัฒนาการของมนุษย์เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่ปฏิสนธิ (conception) จนถึงวุฒิภาวะ (maturity) และดำเนินไปตลอดชีวิต การเกิดขึ้นจึงเป็นเพียงช่วงเวลาหนึ่งในกระบวนการนี้ ความเชื่อที่กล่าวว่า การเรียนรู้เริ่มต้นเมื่อเด็กเข้าสู่ระบบการศึกษา ในโรงเรียนจึงไม่ถูกต้อง เพราะการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็กที่สำคัญเกิดขึ้นตั้งแต่เป็นทารก และช่วงปฐมวัยก่อนที่เด็กจะเข้าโรงเรียน ดังนั้นการส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จำเป็นต้องเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนคลอด วัยทารก และต่อเนื่องไปโดยใช้วิธีการที่เหมาะสม

2) ลำดับขั้นต่อน (sequence) พัฒนาการของแต่ละบุคคลจะมีลักษณะเดียวกัน แต่อัตรา (rate) และระยะเวลาในการผ่านขั้นต่อนต่าง ๆ อาจต่างกันได้ พัฒนาการของเด็กดำเนินไปเป็นขั้นต่อนต่อเนื่องกันอย่างที่คาดการณ์ได้ โดยขั้นต้นเป็นพื้นฐานสำหรับขั้นต่อนต่อไป โดยในแต่ละขั้นต่อนเด็กจะมีวิธีการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป และช่วงที่กำลังปรับจากขั้นเดิมไปสู่ขั้นที่สูงขึ้นไป เด็กอาจมีความสับสนและแสดงพฤติกรรมถดถอยชั่วคราวได้เด็กแต่ละคนอาจมีความสามารถในด้านใดด้านหนึ่งก่อนอีกด้านหนึ่งได้ เช่น พุดได้ก่อนเดิน อีกคนอาจพลิกกับการหัดเดินจนการพุดชะงักไว้ก่อนจนกว่าจะเดินได้คล่องขึ้น

3) พัฒนาการด้านต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน (several inter-related dimensions) พัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา สังคม จิตใจ และอารมณ์แต่ละส่วนส่งผลกระทบต่อซึ่งกันและกัน ด้านใดด้านหนึ่งก้าวหน้าอีกด้านหนึ่งจะก้าวหน้าตามด้วย ในทำนองเดียวกันถ้าด้านใดผิดปกติก็จะทำให้ด้านอื่น ๆ ผิดปกติตามด้วย กิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการอย่างเหมาะสมโดย

คำนึงถึงความสนใจของเด็กและมีความเข้าใจเด็กโดยบูรณาการด้านต่าง ๆ อย่างสมดุลจะส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และจิตวิญญาณ รวมไปถึงพัฒนาการทางสติปัญญา

4) ระดับพัฒนาการของเด็กขึ้นกับระดับวุฒิภาวะของสมองและระบบประสาทโดยตรง กล่าวคือระบบประสาทที่ควบคุมอวัยวะหรือระบบต่าง ๆ จะต้องพัฒนาและจัดระเบียบอย่างเต็มที่ ก่อนที่ระบบหรืออวัยวะนั้นจะทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ปัจจัยแวดล้อมเชิงกายภาพและสังคม (physical and social environment) ในวัยเด็กมีส่วนสำคัญในการพัฒนาโครงสร้างและการทำงานทางพันธุกรรมและสารอาหารที่เด็กได้รับ

5) การเจริญเติบโตและพัฒนาการของมนุษย์เป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านพันธุกรรมกับปัจจัยด้านภาวะแวดล้อมในแต่ละช่วงชีวิต โดยปัจจัยทางพันธุกรรมเป็นตัวกำหนดศักยภาพ ส่วนสภาพครอบครัว สังคม และโอกาสที่จะได้รับการดูแลเอาใจใส่ มีแบบอย่างและประสบการณ์การเรียนรู้เป็นสิ่งกำหนดโอกาสเป็นไปได้ของการแสดงออกที่มากหรือน้อย ศักยภาพของแต่ละบุคคลนั้น ๆ ถือเป็นผลลัพธ์สุดท้ายของพัฒนาการว่าเต็มตามที่ตามศักยภาพหรือไม่เพียงใด ระยะเวลา (timing) ที่ปัจจัยต่าง ๆ กระทบต่อเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เพราะในแต่ละช่วงการเจริญเติบโตและพัฒนาการที่แตกต่างกัน ผลที่เกิดขึ้นก็แตกต่างกันด้วย

6) ทิศทางของพัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวเริ่มจากศีรษะไปยังปลายเท้า ทารกจะชันคอได้ก่อนจึงจะคว่ำ นั่ง ยืน และเดินได้ ส่วนการควบคุมการทำงานของแขนขาจะมีทิศทางจากส่วนใกล้ตัวไปส่วนปลาย คือ เด็กจะใช้ทั้งแขนปิดสิ่งของ ก่อนที่จะควบคุมไหล่ ข้อมือ ฝ่ามือ และนิ้วมือได้ตามลำดับ

7) พัฒนาการทางการเคลื่อนไหวจะเปลี่ยนจากปฏิกิริยาสะท้อนที่ทารกไม่สามารถบังคับ มาเป็นการเคลื่อนไหวที่ควบคุมได้ (form reflex to voluntary movement) เช่น ปฏิกิริยาสะท้อนที่พบในทารกแรกเกิดถึง 3 เดือน คือ การกำมือโดยอัตโนมัติจะต้องถูกควบคุมได้ ก่อนที่ทารกจะใช้มือคว้าและกำของอย่างจงใจได้เมื่ออายุประมาณ 4 - 5 เดือน ทักษะควบคุมการเคลื่อนไหวและสมรรถนะทางร่างกายสามารถพัฒนาได้มาก เช่น การวาด ขีดเขียน หัดถกรร การประดิษฐ์ สิ่งประดิษฐ์ การกีฬา นาฏศิลป์ เป็นต้น

8) พัฒนาการทางพฤติกรรมเริ่มจากการแสดงออกแบบรวม ๆ ก่อนที่จะเปลี่ยนไปเป็นพฤติกรรมที่เจาะจง เช่น ทารกอายุ 3 เดือน เมื่อเห็นของเล่นที่สนใจจะเคลื่อนไหวทั้งตัวและแขนขา แต่เมื่อเด็กอายุ 1 ปี เมื่อพูดคำว่า “แม่-นม” อาจหมายถึง “แม่เอานมมาให้หนู” หรือ “แม่เอาขวดนมคืนไป” หรืออาจหมายถึงเครื่องดื่มอื่น ๆ ที่ไม่ใช่นมก็ได้ ต่อมาเมื่อโตขึ้นพัฒนาการด้านภาษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นจึงพูดอย่างจำเพาะเจาะจง จนเป็นการเล่า การเขียน การประพันธ์ ร้อยแก้ว ร้อยกรองได้

9) การปฏิบัติที่เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก (developmentally appropriate practice) จะทำให้เด็กมีพัฒนาการก้าวหน้าตามลำดับได้ดี เมื่อเด็กมีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสาทสัมผัสต่าง ๆ ได้แก่ มองเห็น ได้ยิน หยิบจับ ได้กลิ่น ชิมรส นำไปสู่การคิด การรู้สึก การพูด และลงมือกระทำ ทั้งนี้ผู้ใหญ่ควรส่งเสริมพัฒนาการของเด็กโดยให้มีโอกาสเรียนรู้จากการทำงาน สำรวจ ทดลอง และค้นพบ สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ด้วยการเล่น การทำงานตามกำลังความสามารถ โดยอาศัยผู้ใหญ่ให้การเอาใจใส่ดูแล ให้โอกาสเด็กมีปฏิสัมพันธ์ตอบสนองกับผู้ใหญ่เพื่อให้เด็กเรียนรู้ถึงการยอมรับและมีความรู้สึกมั่นคงในสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตร

นิตยา ศษภักดี (2551) ได้จำแนกพัฒนาการเด็กออกเป็น 5 ด้าน ได้แก่

1) ด้านร่างกาย (physical หรือ psycho-motor development) หมายถึง ความสามารถของร่างกายในการทรงตัวในอิริยาบถต่าง ๆ และการเคลื่อนไหวโดยการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ (gross motor) การใช้สัมผัสรับรู้และการใช้ตาและมือประสานกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ (fine motor-adaptive)

2) ด้านสติปัญญา (cognitive development) หมายถึง ความสามารถในการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ กับตนเอง การรู้จักคิด รู้เหตุผล และความสามารถในการแก้ปัญหา ซึ่งแสดงออกด้วยการใช้ภาษาสื่อความหมายและการกระทำ ดังนั้น พัฒนาการด้านภาษา และสื่อความหมาย (language and communication development) การใช้ตากับมือทำงานประสานกันเพื่อแก้ปัญหา และความสามารถในการปรับตัว (fine motor and adaptive) จึงมีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญา

3) ด้านจิตใจ-อารมณ์ (emotional development) หมายถึง ความสามารถในด้านแสดงความรู้สึก เช่น พอใจ ไม่พอใจ รัก ชอบ โกรธ เกลียด กลัว และเป็นสุข ความสามารถในการแยกแยะ ความลึกซึ้งและควบคุมการแสดงออกของอารมณ์อย่างเหมาะสมเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างความรู้สึกที่ดีและนับถือต่อตนเอง (self-esteem) หรือ อัตมโนทัศน์ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านสังคมด้วย บางครั้งจึงมีการรวมพัฒนาการทางด้านจิตใจอารมณ์และทางด้านสังคมเป็นกลุ่มเดียวกัน คือ psycho-social development

4) ด้านสังคม (social development) หมายถึง ความสามารถในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีทักษะการปรับตัวในสังคม คือ สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของตนร่วมมือกับผู้อื่น มีความรับผิดชอบและมีความเป็นตัวของตัวเอง สำหรับเด็กหมายความว่าความรวมถึงความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (personal-social, self help, self care) และการปฏิบัติตัวเหมาะสมกับกาลเทศะในบริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมของสังคมตนเอง และวัฒนธรรมสากล

5) ด้านจิตวิญญาณ (spiritual development) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงความสามารถในการรู้จักคุณค่าของชีวิตของตนเอง มีกำลังใจในการควบคุมตัวเองให้เลิกดำรงชีวิตในทางที่ชอบที่ควรและสร้างสรรค์ นำมาสู่การรู้จักคุณค่าชีวิตของคนอื่น ๆ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีและพัฒนาการด้านคุณธรรม (moral development) เช่น ความเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตที่ดั่งงาม เป็นอิสระจากความเห็นแก่ตัวและการเบียดเบียน มีความสงบสุขในตนเองและเห็นคุณค่าของการดูแลสิ่งแวดล้อม พืช สัตว์ สุนทรียภาพของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม ซึ่งพัฒนาการในด้านนี้จำเป็นต้องอาศัยพื้นฐาน พัฒนาการด้านสติปัญญาและด้านจิต-สังคมด้วย ในทางพระพุทธศาสนามีความลึกซึ้งของการพัฒนาตนเองด้วยความหมั่นเพียร รวดการทำชั่ว คิดพูดทำแต่ความดี ทำจิตให้บริสุทธิ์ มุ่งประโยชน์ต่อการหลุดพ้นจากกิเลส ความทุกข์ ด้วยปัญญา และการสร้างสันติสุขของสังคมส่วนรวมของมนุษยชาติโดยไม่แบ่งแยกเผ่าพันธุ์ ในบางครั้งจะพบว่าพัฒนาการด้านสติปัญญา จิตใจ-อารมณ์ และจิตวิญญาณรวมอยู่ในหมวดพัฒนาการทางจิตใจ (mental development)

หลักการพื้นฐานของพัฒนาการเด็ก สมาคมการอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย สหรัฐอเมริกา (NAEYC อ้างถึงใน นกนต ธรรมบวร, 2551) ได้กล่าวถึง หลักการพื้นฐานของพัฒนาการเด็กซึ่งเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานของการพัฒนาเด็กที่ครูปฐมวัยจำเป็นต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

- 1) พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กไม่ว่าจะเป็นพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกกันไม่ได้ พัฒนาการในด้านหนึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ
- 2) พัฒนาการของเด็กจะเกิดขึ้นตามลำดับขั้น ความรู้ความสามารถและทักษะต่าง ๆ จะถูกสร้างขึ้นโดยมีพื้นฐานมาจากประสบการณ์เดิมของเด็ก
- 3) อัตราพัฒนาการของเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันและพัฒนาการในแต่ละด้านจะไม่เท่ากัน
- 4) ประสบการณ์เบื้องต้นของเด็กจะส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นในด้านบวกหรือลบ ย่อมส่งผลต่อพัฒนาการในช่วงต่อมา
- 5) พัฒนาการของเด็กจะก้าวหน้าไปในทิศทางที่คาดเดาได้ การเรียนรู้ของเด็กจะพัฒนาจากพฤติกรรมที่ไม่ซับซ้อนไปสู่พฤติกรรมที่ซับซ้อนมากขึ้น
- 6) พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย ขณะเดียวกันก็ได้รับผลจากบริบทและวัฒนธรรมด้วย
- 7) เด็กเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นโดยเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสร้างองค์ความรู้จากโลกรอบตัว

8) พัฒนาการและการเรียนรู้เป็นผลสืบเนื่องมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างวุฒิภาวะ และสิ่งแวดล้อมรอบตัว

9) การเล่นถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน อันได้แก่ พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ขณะเดียวกันการเล่นยังช่วยสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการของเด็ก อีกทั้งช่วยให้เด็กเข้าใจโลก มีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แสดงออกและควบคุมซึ่งความรู้สึกของตนเอง รวมถึงพัฒนาความสามารถด้านต่าง ๆ ของเด็ก

10) เด็กจะมีพัฒนาการที่ก้าวหน้าถ้าได้รับโอกาสในการฝึกทักษะต่าง ๆ รวมถึงได้รับความท้าทายในระดับที่เหมาะสม

11) เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสิ่งแวดล้อม หรือบริบทที่ตนรู้สึกปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ ได้รับการยอมรับและเห็นคุณค่า เด็กควรได้รับการเลี้ยงดูในสิ่งแวดล้อมที่มีความรัก ความอบอุ่น ความมั่นคงปลอดภัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

12) เด็กมีวิธีการรับรู้และวิธีการเรียนรู้ รวมถึงการนับเสนอสิ่งที่ตนรู้แตกต่างกัน ดังนั้น ครูปฐมวัยจำเป็นต้องทราบและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย เนื่องจากในการจัดการเรียนการสอนรวมถึงการประเมินพัฒนาการเด็ก ครูต้องคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เพื่อการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กได้อย่างเหมาะสมกับวัย ตามความสนใจ ศักยภาพ และความพร้อมของเด็กแต่ละบุคคล

ปฐมมบทการเรียนรู้เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดา ปัจจุบันมีหลักฐานทางการแพทย์และจิตวิทยาที่พิสูจน์แน่นอนแล้วว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาและสามารถที่จะเรียนได้ในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษา ดนตรี จริยธรรม บิดามารดาสามารถให้ลูกได้เรียนรู้ได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์ เช่น การให้ฟังดนตรี ให้ฟังเทปบันทึกเสียงธรรมชาติ เช่น เสียงน้ำไหล นกร้อง ไก่ขัน การนับเลขการพูดคุยและการสัมผัสกับลูก เด็กที่ได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสมตั้งแต่ก่อนเกิดสามารถช่วยให้สมองได้รับการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพการเจริญเติบโตของเด็กแรกเกิดจนถึง 6 ปีเป็นเวลาแห่งการเรียนรู้ที่ช่วงชีวิตถัดมาไม่อาจทดแทนได้ การเจริญเติบโตทางร่างกายและการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมากมายในช่วงแรกเกิดถึงสามขวบ แต่เด็ก 4 ขวบจะเรียนรู้อย่างต่อเนื่องผ่านการเล่นและการเลียนแบบสิ่งต่าง ๆ รอบตัว และจะแสดงออกซึ่งอัตตลักษณ์เฉพาะตนออกมาให้เห็นจากบุคลิกภาพ ท่วงท่าและการก้าวเดินบนพื้นโลก โดยมากเรามักตั้งข้อสมมติฐานว่าเด็กมีการเรียนรู้เบื้องต้นเริ่มจากประถมหนึ่งที่โรงเรียน แต่อย่าลืมว่าการเรียนรู้ของเด็กเริ่มตั้งแต่วัยที่บ้านซึ่งเป็นรากฐานสำคัญยิ่งในการเรียนรู้ต่อไปในอนาคตของเขาและไม่อาจทดแทนได้ในช่วงเวลาต่อมา (ราหิมา บาลดีวิน แดนซี, 2548)

การเรียนรู้ช่วงอายุ 0-6 ปี ถือได้ว่าเป็นโอกาสทองของการเรียนรู้เพราะวัยนี้สมองจะเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะช่วง 3 ปีแรก สมองของเด็กมีการเปลี่ยนแปลงทั้งปริมาณเส้นใยสมองและจุดเชื่อมต่อ สารเคมีในสมอง รวมทั้งรอยหยักที่พื้นผิวสมอง ซึ่งล้วนส่งผลต่อสติปัญญาและความฉลาดของเด็ก ถ้าเด็กได้รับการพัฒนาได้รับการกระตุ้นด้วยวิธีการที่ถูกต้องแล้ว จะช่วยพัฒนาเซลล์สมอง เจตคติต่อการเรียนรู้และวางพื้นฐานของการเรียน ช่วยให้ทักษะการเรียนรู้พัฒนาไปได้ตลอดชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ เด็กวัยนี้ชอบเคลื่อนไหว สัมผัส เป็นวัยที่ชอบเล่นใช้มือใช้เท้า เด็กชอบกิจกรรมการเล่น และการออกกำลังกาย เด็กชอบปั้นดิน ถอนหญ้า ปลูกต้นไม้ ฯลฯ เด็กเล่นและทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปพร้อมกัน วัยนี้การเล่น คือ การเรียน โดยแหล่งเรียนรู้ในวัย 0-6 ปี ที่สำคัญที่สุดคือ ครอบครัว ได้แก่ พ่อแม่ และบุคคลในครอบครัว ฉะนั้นการเตรียมการศึกษาสำหรับพ่อแม่ ในฐานะเป็นคนแรกของลูก จึงมีความสำคัญควบคู่ไปกับการสอนเด็กปฐมวัย (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

ในทางพระพุทธศาสนา พระศรีญาณโสภณ (2551) กล่าวถึงการเรียนรู้ในปฐมวัยไว้ว่า เด็กเรียนรู้จาก 1) สิ่งแวดล้อมปัจจุบัน 2) ความเจริญงอกงามของสมอง 3) การรับรู้ทางจิต 4) ทักษะทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เด็ก ๆ มีพัฒนาการหลายขั้นตอน กว่าจะถึงความรู้ขั้น เด็กมีขั้นตอนการเรียนรู้เป็นบันไดหลายขั้น ดังนี้

- 1) การมีข้อมูลข่าวสารพร้อม (Information)
- 2) การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทั่วไป (Learning)
- 3) การศึกษาด้วยตนเอง (Study)
- 4) การค้นคว้าหาความจริง (Research)
- 5) การหาประสบการณ์จริง (Experience)
- 6) การลองถูกลองผิด (Experiment)
- 7) การสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Skills)
- 8) การสร้างความเข้าใจ (Understanding)
- 9) เกิดความรู้ (Knowledge)
- 10) เกิดปัญญา (Intellectual)
- 11) เกิดปัญญาพาดนพันทุกข์ (Wisdom)

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ข้างต้นเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่าเด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้ได้อย่างไร และเรียนรู้ผ่านอะไร ซึ่งครูปฐมวัยจำเป็นต้องเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมสอดคล้องกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคน

ดังนั้น เด็กปฐมวัยสามารถเรียนรู้โลกได้ตั้งแต่อยู่ในครรภ์มารดาจนกระทั่งเกิดมาเป็นทารก ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่อง มีลำดับขั้นตอน โดยพัฒนาการทุกด้านมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไปตลอดชีวิต

2.2 ความหมายและความสำคัญของการประเมิน

นภเนตร ธรรมบวร (2544) ได้ให้ความหมายของการประเมินพัฒนาการเด็กว่า หมายถึง ความรู้ความเข้าใจของครูที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความสนใจ และความต้องการของเด็กแต่ละคน และการประเมินผลพัฒนาการควรเป็นไปอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน

การประเมินพัฒนาการ หมายถึง กระบวนการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในขณะทำกิจกรรมแล้วจดบันทึกลงในเครื่องมือที่ผู้สอนสร้างขึ้นหรือกำหนดอย่างต่อเนือง เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละครั้ง เป็นข้อมูลในการพัฒนากิจกรรมให้เด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพ (กรมวิชาการ, 2546)

ศัทธนีย์ แก้วมณี (2552) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย เป็นการประเมินพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาของเด็กปฐมวัย เป็นกระบวนการต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน มุ่งนำผลประเมินมาพิจารณาปรับปรุงการวางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

McAfee และ Leong (2007) กล่าวว่า การประเมิน หมายถึงรวมถึงการวัด การประเมินค่า ซึ่งประกอบด้วย การทดสอบ การสังเกต การสัมภาษณ์ ข้อมูลรายงานความรู้ การบันทึก เพื่อนำมาบูรณาการจัดการและใช้ในการวางแผนการเรียนการสอนต่อไป

กล่าวโดยสรุป การประเมินพัฒนาการเด็ก หมายถึง กระบวนการสังเกต การบันทึก พฤติกรรมของเด็กที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้เครื่องมือที่ครูสร้างขึ้นเพื่อเก็บข้อมูลของเด็กทั้งรายบุคคลและกลุ่ม เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนการเรียนสอนให้ตรงตามความสนใจ ความต้องการและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็กแต่ละคน

2.3 หลักการประเมินพัฒนาการ

ในการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยมีขอบข่ายของการวัดและการประเมินเด็กที่เป็นไปตาม การปฏิรูปการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545 มาตรา 6 ที่มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้ “เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ ความรู้คู่คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนั้นแนวคิดในการจัดการศึกษาจึงมีหลักการ จุดมุ่งหมาย และแนวทางปฏิบัติที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเช่นกัน สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2545) ได้นำเสนอหลักการประเมินพัฒนาการเด็ก ดังนี้

- 1) การประเมินต้องประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้าน
- 2) เน้นการประเมินเป็นรายบุคคลสม่ำเสมอ
- 3) สภาพแวดล้อมการประเมินต้องมีลักษณะเช่นเดียวกับการทำกิจกรรมประจำวันของเด็ก โดยจัดการประเมินให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติ
- 4) เน้นการประเมินตามสภาพเป็นจริง โดยมีการสะสมงานของเด็กเป็นรายบุคคล
- 5) การประเมินต้องจัดทำอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน การใช้เครื่องและการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
- 6) การประเมินเด็กปฐมวัยควรใช้วิธีการที่หลากหลายทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบที่ไม่เป็นทางการ

คัทนีย์ แก้วมณี (2552) กล่าวว่า ในการประเมินพัฒนาการเด็กควรยึดหลักการสำคัญต่อไปนี้

- 1) ต้องดำเนินไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอน กล่าวคือ การเรียนและการวัดผลประเมินผลเป็นกระบวนการเดียวกัน
- 2) ควรให้ความสำคัญต่อการประเมิน “กระบวนการเรียนรู้” ควรมีการตรวจสอบดูว่ากระบวนการที่ใช้นั้นสามารถกระตุ้นการเรียนรู้ การประเมินกระบวนการอาจสร้างแบบประเมินขึ้นมาได้ เพื่อควบคุมการใช้ขั้นตอน เครื่องมือ กระบวนการที่มีประสิทธิภาพตามข้อเสนอในหลักสูตร หรือตามแนวทางเพิ่มเติมที่ครูคิดขึ้นมาใช้
- 3) ใช้วิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่องตามสภาพจริง ในความเป็นจริงกระบวนการเรียนรู้ดำเนินไปอย่างหลากหลายและซับซ้อน นักเรียนมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมในชั้นเรียน กิจกรรมภาคสนาม กิจกรรมการทดลอง กิจกรรมศึกษาค้นคว้า กิจกรรมโครงงาน เป็นต้น การวัดและประเมินต้องสนใจประวัติ และความต่อเนื่องในกระบวนการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนที่แตกต่างกัน ความสามารถของนักเรียนแสดงออกในทุกกิจกรรมและแสดงออกมาต่างกัน เข้าใจสนใจ และให้เวลาไม่เท่ากัน การประเมินที่ไม่ใช้สูตรสำเร็จแบบนี้ต้องสนใจเก็บข้อมูล แฟ้มงาน

ผลงานของเด็กอย่างต่อเนื่อง และเก็บผลงานของเด็กเป็นรายบุคคล ควรสร้างแบบประเมินชนิดนี้ขึ้นเพื่อความสะดวกของครูในการบันทึกและรวบรวมผลงานของเด็ก ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอนได้ข้อมูลมากพอที่จะสะท้อนความรู้ความสามารถของนักเรียนได้

2.4 ลักษณะของการประเมินพัฒนาการ

ลักษณะการประเมินพัฒนาการเด็ก หมายถึง แนวคิดการประเมินในรูปแบบต่าง ๆ ที่ครูอนุบาลนำมาใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก การประเมินอย่างเป็นระบบเป็นแนวทางในการค้นหาและติดตามพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กที่ไม่เกิดขึ้นกับการประเมินเด็กจากแบบทดสอบหากแต่เป็นการประเมินตามสภาพจริงอย่างต่อเนื่องและเป็นรายบุคคลเพื่อช่วยส่งเสริมพัฒนาการและกระตุ้นการเรียนรู้ของเด็กให้สูงขึ้น ลักษณะการประเมินต่าง ๆ ได้แก่

2.4.1 การประเมินเด็กเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่

การประเมินพัฒนาการเด็กนั้นควรมีการประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอ ต่อเนื่องตลอดปี (กรมวิชาการ, 2546) เพื่อดูความก้าวหน้าของเด็กเป็นรายบุคคลตลอดทั้งปี นอกจากนี้ครูควรมีการประเมินเด็กเป็นกลุ่มย่อย เนื่องจากเด็กแต่ละกลุ่มอาจมีความสนใจเหมือนกันหรือถูกกำหนดให้ทำงานร่วมกัน หรือเป็นกลุ่มเพื่อนที่ชอบเล่นด้วยกัน ดังนั้น ครูควรมีการประเมินหรือดูพัฒนาการเป็นกลุ่มย่อยด้วย (นภเนตร ธรรมบวร, 2544) และสิ่งที่จำเป็นอีกประการหนึ่งคือการประเมินเป็นกลุ่มใหญ่ทั้งชั้นเรียน เพื่อประโยชน์ต่อการวางแผนการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรในแต่ละปีด้วย

2.4.2 การประเมินตามสภาพความเป็นจริง

การประเมินที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย คือ การประเมินตามสภาพที่แท้จริง เพราะเป็นวิธีที่สอดคล้องกับธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กเน้นการเรียนการสอนที่让孩子เป็นศูนย์กลาง

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์ และคณะ (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึงการประเมินตามสภาพที่แท้จริงว่าเป็นกระบวนการสังเกต บันทึกหรือตรวจสอบเอกสารเกี่ยวกับงานของนักเรียน ซึ่งนักเรียนได้กระทำและเอกสารที่เกี่ยวกับวิธีที่นักเรียนทำ ซึ่งได้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่มีความต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนรายบุคคล

ลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพที่แท้จริง

- 1) เป็นการประเมินที่เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของเด็ก
- 2) เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมที่แสดงออกมาจริงเป็นสำคัญ
- 3) ให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของเด็ก

- 4) ตั้งอยู่บนพื้นฐานเหตุการณ์ในชีวิตจริง เชื่อมต่อการเชื่อมโยงการเรียนรู้ไปสู่ชีวิตจริง
- 5) มีการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างการปฏิบัติในทุกบริบท ทั้งที่โรงเรียนบ้านชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 6) เน้นคุณภาพของผลงาน ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ความสามารถหลายด้านของเด็ก
- 7) สนับสนุนการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในการเรียนรู้ของเด็ก

2.4.3 การประเมินจากการปฏิบัติ

บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) กล่าวว่า การประเมินจากการปฏิบัติเป็นวิธีการประเมินที่ครอบคลุมหมายงานหรือกิจกรรมให้เด็กทำเพื่อให้ได้ข้อมูลว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด งานหรือกิจกรรมสำหรับการประเมินจะกำหนดให้ผู้เรียนใช้ความรู้ และทักษะของตนหลาย ๆ ด้านแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนสามารถทำบางสิ่งบางอย่างได้สำเร็จตามเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพหรือ มากน้อยเพียงใด โดยอาศัยดุลยพินิจของครู ซึ่งครูสามารถใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในการประเมินการปฏิบัติ ได้แก่ 1) แบบตรวจสอบรายการ 2) แบบประเมินค่าหรือมาตราประมาณค่า 3) การประเมินจากสภาพจริงและการเฝ้าสังเกต

2.4.4 การประเมินเพื่อการวินิจฉัย

สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อม ประกอบกับการอบรมเลี้ยงดูเด็ก อาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาพัฒนาการหรือพฤติกรรมบางอย่างที่สะท้อนความล่าช้าหรือความผิดปกติ ทุกวันนี้นอกจากโรคภัยไข้เจ็บทางร่างกาย เช่น ปวดศีรษะ ปวดฟัน เป็นหวัด ฯลฯ และโรคทางจิต ทางประสาทแล้ว ยังมีโรคอีกกลุ่มหนึ่งที่เกิดจากความผิดปกติของการทำงานของสมอง และส่งผลต่อพฤติกรรมการแสดงออก รวมทั้งการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็ก ได้แก่ (ธิดา มหาเปารยะบรมานันท์ อ้างถึงใน ศศิลักษณ์ ขยันกิจ, 2544)

- 1) ออทิสซึม (Autism) ลักษณะอาการของออทิสซึม คือ เด็กจะพูดช้าหรือพูดภาษาที่ไม่มีใครเข้าใจไม่สบตา เก็บตัว ชอบเล่นคนเดียว เรียกไม่ฟัง เป็นต้น ซึ่งมีปัญหาสำคัญ 3 ด้าน คือ ภาษา สังคม และพฤติกรรม
- 2) สมาธิสั้น (ADHD) ลักษณะของอาการสมาธิสั้น คือ เด็กมีช่วงความสนใจสั้น ไม่มีสมาธิ ใจลอยง่าย ซน ไม่อยู่นิ่ง หุนหันพลันแล่น เป็นต้น
- 3) แอลดี (Learning Disability) ลักษณะอาการของแอลดี คือ มีความบกพร่องในการเรียนรู้โดยที่เด็กไม่ได้เป็นปัญญาอ่อน อาจแสดงออกมาเป็นความบกพร่องทางการฟัง พูด เขียน คำนวณ เป็นต้น

4) ดิสเล็กเซีย (Dyslexia) ลักษณะอาการของดิสเล็กเซีย คือ เด็กมีปัญหาการเรียนรู้อ่าน

5) แอสเพอร์เกอร์ ซินโดรม (Asperger Syndrome) ลักษณะอาการแอสเพอร์เกอร์ ซินโดรม คือ เด็กขาดความสนใจสิ่งรอบตัว ไม่เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่น ขาดการรับรู้ในเรื่องกฎระเบียบ มารยาทสังคม

ส่วนหนึ่งของเด็กที่มีความต้องการพิเศษทางการศึกษาเหล่านี้จะแฝงเด็กปัญญาเลิศไว้ด้วยซึ่งหากได้รับการฝึกฝนและพัฒนาเป็นอย่างดี จะสามารถเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในชั้นเรียนได้รวมทั้งสามารถนำศักยภาพที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและประเทศชาติได้

ดังนั้น ในการทำงานเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ครู พ่อแม่หรือผู้ปกครองเด็ก ควรสังเกตพฤติกรรมอย่างใกล้ชิด พฤติกรรมบางพฤติกรรมอาจสะท้อนถึงความผิดปกติหรือความล่าช้าของพัฒนาการบางด้านได้ การสังเกตและวินิจฉัยพบตั้งแต่เริ่มแรกจะช่วยให้เด็กได้รับการส่งเสริมพัฒนาการได้ทันที่

2.5 วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก

วิธีการประเมินพัฒนาการเด็ก เป็นแนวทางหรือวิธีที่ครูอนุบาลใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กมีแตกต่างกันหลายวิธี ดังที่ สิริมาภิญญอนันตพงษ์ (2545) ได้เสนอว่า วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กมีดังนี้ 1) วิธีการวัดและประเมินแบบเป็นทางการ ได้แก่ การทดสอบชนิดต่าง ๆ การสอบปลายภาค การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาต่าง ๆ หรือการทดสอบด้วยแบบทดสอบ 2) วิธีการวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ ได้แก่ วิธีการประเมินแบบสื่อสารส่วนบุคคล เช่น การสังเกต การให้การสนทนา การสัมภาษณ์ การรวบรวมผลงานภายในแฟ้มผลงาน และการประเมินการเจริญเติบโตของเด็ก

กรมวิชาการ (2546) เสนอแนะว่า วิธีการประเมินที่เหมาะสมที่ควรใช้กับเด็ก 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ และการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ นภเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า วิธีการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยสามารถทำได้หลายวิธี ได้แก่ การสังเกตพฤติกรรม การสัมภาษณ์ การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก แฟ้มสะสมงานเด็ก การใช้แบบประเมินพัฒนาการ การเขียนบันทึก การทำสังคมมิติ และการใช้แบบทดสอบ เป็นต้น

การประเมินพัฒนาการเด็กสามารถทำได้หลากหลายวิธี ตามที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ ดังนี้

2.5.1 การสังเกตพฤติกรรมเด็ก

McAfee และ Leong (2007) กล่าวว่า วิธีการที่ครูส่วนใหญ่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก คือ การเฝ้าดูและการฟัง โดยธรรมชาติแล้วครูทุกคนทำการสังเกตเด็กที่ตนสอนเป็นประจำ เพื่อการจัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อพัฒนาการและการเรียนของเด็ก นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า การสังเกตอาจอยู่ในรูปแบบของการจัดบันทึกหรือการให้ความสนใจไปยังสิ่งที่เด็กกำลังปฏิบัติหรือสนทนา การสังเกตอาจเกิดขึ้นเป็นกิจวัตรประจำวันและไม่เป็นทางการก็ได้ ในขณะที่เดียวกันอาจมีการสังเกตอันเกิดขึ้นเนื่องจากสัณฐานญาณ และมีการสังเกตชนิดหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูมุ่งความสนใจไปยังตัวเด็กแต่ละคนในห้องเรียนของตนว่ามีพฤติกรรมการเรียนรู้อะไรเกิดขึ้นบ้างในสถานการณ์หนึ่ง ๆ การสังเกตชนิดนี้ คือ การสังเกตอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการสังเกตในสถานการณ์ปกติ ไม่มีการควบคุมตัวแปรหรือเงื่อนไขต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ครูอาจแบ่งขั้นตอนของการบันทึกพฤติกรรม เป็น 3 ขั้นตอน คือ

- 1) การบันทึกเหตุการณ์ สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง
- 2) การบันทึกความรู้สึกและความคิดเห็นส่วนตัว
- 3) การตีความ แปลความ ตลอดจนการสรุปถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กจากข้อมูลที่ได้จากการสังเกต

ดังนั้น การบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ถือเป็นวิธีการพื้นฐานที่สำคัญวิธีหนึ่งในการประเมินพัฒนาการเด็ก หากผู้สังเกตมีความละเอียดถี่ถ้วนในการสังเกตมาก การจัดการเรียนการสอนที่สนองความต้องการของเด็กแต่ละคนย่อมเกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.5.2 การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็ก

การเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็กเป็นวิธีหนึ่งซึ่งช่วยให้ครูเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กได้ดียิ่งขึ้น นกเนตร ธรรมบวร (2544) กล่าวว่า ครูอาจเขียนเรื่องราวสั้น ๆ เกี่ยวกับตัวเด็กจากเหตุการณ์ที่มีความหมายทั้งกับตัวครูและตัวเด็ก ในการเลือกเหตุการณ์ที่นำมาเขียนจะบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญของครูต่อพฤติกรรมเด็ก และช่วยให้ครูตอบคำถามที่ตนอยากรู้ได้ดีขึ้น

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545) นำเสนอวิธีการในการบันทึกสั้นและการสังเกตของครู ดังนี้

- 1) บันทึกพฤติกรรม (anecdotal record) เป็นบันทึกที่ครูจดกริยาการกระทำการแสดงออกของเด็กในเรื่องที่ครูต้องการประเมิน ซึ่งเป็นเรื่อง ๆ ตามจุดประสงค์การสังเกต

2) บันทึกทราจเรื่อง (journal) เป็นบันทึกข้อความรู้หรือการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละเรื่องที่ผ่านมา ส่วนใหญ่จะบันทึกวันต่อวัน ดังนั้นจึงอาจพบมีผู้ใช้คำว่า บันทึกประจำวัน

3) บันทึกการปฏิบัติ (logs) บันทึกการปฏิบัติหรือพฤติกรรมของเด็กแต่ละช่วงเวลาตามตารางที่กำหนด

4) แบบตรวจรายการ (checklist) เป็นแบบประเมินอีกอย่างหนึ่งที่ครูใช้สำหรับการสังเกต การปฏิบัติของเด็กตามขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติงานในรายละเอียดแต่ละขั้นเป็นรายข้อ

5) มาตรการให้คะแนน (rubric) เป็นแบบสังเกตที่มีการกำหนดพฤติกรรม และตีค่าพฤติกรรมเป็นลำดับคะแนน ครูใช้สำหรับสังเกตการแสดงออกของเด็กและตีค่าคะแนนตามมาตรฐานที่กำหนด

การเขียนบันทึกเกี่ยวกับตัวเด็กช่วยให้ครูจดจำพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนได้ดี ซึ่งผลจากการบันทึกนำไปสู่การวิเคราะห์ สรุปผลข้อมูลที่ต้องตามความเป็นจริงและช่วยให้ครูเห็นภาพการเรียนรู้ของเด็กได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.5.3 การใช้แฟ้มสะสมผลงานเด็ก

การใช้แฟ้มสะสมผลงานเด็ก เป็นการรวบรวมหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นระหว่างการจัดการเรียนการสอนของคุณ โดย พัชรี ผลโยธิน และ วรรณาท รักสกุลไทย (ม.ป.ป.) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของแฟ้มผลงานเด็กดังนี้

- 1) สะท้อนความก้าวหน้าของการเจริญเติบโตของเด็ก
- 2) ช่วยครูในการวางแผนการสอน
- 3) มุ่งเน้นเฉพาะจุดเด่นของเด็ก
- 4) ให้โอกาสเด็กมีส่วนร่วมในการกระบวนการประเมินพัฒนาการ
- 5) แสดงคุณภาพงานและการคิดของเด็กตลอดหลักสูตร

- 6) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในบริบทที่เป็นธรรมชาติ
- 7) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูล

ขั้นตอนในการสร้างแฟ้มผลงานเด็กมีดังนี้

- 1) การวางแผนและเตรียมการ
- 2) การรวบรวมสะสม
- 3) การคัดเลือกงาน
- 4) การวางแผนการสอน
- 5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลในแฟ้มผลงานเด็ก

นอกจากนี้ บุชบง ตันติวงศ์ (2541) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับประเภทของหลักฐานในพอร์ตโฟลิโอที่ควรใช้พัฒนาการสอนมี 2 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

1) หลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก

1.1) หลักฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กที่เป็นภาพรวมของชั้นเรียน ได้แก่ ผลงานภาษาเขียน รายชื่อหนังสือ ผลงานที่เป็นสัญลักษณ์สื่อความคิดที่เรียบเรียงได้ ผลงานศิลปะและหัตถกรรมของเด็ก ตัวอย่างหรือภาพถ่ายงานประดิษฐ์ ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียงหรือวีดิทัศน์ที่แสดงปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ความสามารถทางดนตรี และเคลื่อนไหว คำพูดและหรือภาพถ่ายแสดงการแก้ปัญหา ความคิดเห็นและ/หรือความรู้สึกต่อตนเอง ผู้อื่น ตลอดจนเหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ คำถามในเรื่องที่สงสัยหรือมีปัญหา ข้อมูลจากจดหมายสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียน ตารางประเมินพัฒนาการของกลุ่ม

1.2) หลักฐานการเรียนรู้ของเด็กรายบุคคล ประกอบด้วยหลักฐานที่ระบุในข้อ 1.1 ทั้งหมด และเพิ่มอีกสองรายการ ได้แก่ คำถามและบทสนทนาระหว่างเด็กกับครูหรือเพื่อนในโอกาสต่าง ๆ ตารางประเมินพัฒนาการของเด็ก

2) หลักฐานเกี่ยวกับการสอนของครู ได้แก่ แผนการสอนของครูและบันทึกการสังเกตการสอนของอาจารย์นิเทศ บันทึกความคิดเห็นและความรู้สึกเกี่ยวกับการสอนแต่ละครั้ง ตัวอย่างสื่อ ภาพถ่ายและวีดิทัศน์แสดงการสอนและจัดสภาพแวดล้อม

McAfee และ Leong (2007) กล่าวถึง ประเด็นสำคัญ ๆ และแสดงแง่คิดในการใช้แฟ้มผลงานเด็กสำหรับเด็กอนุบาล ดังนี้

1) ช่วงพัฒนาการและอายุของเด็ก แฟ้มผลงานจำเป็นต้องมีการปรับปรุงดัดแปลงให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการและความสามารถของเด็กแต่ละคน แต่ละกลุ่ม เช่น เด็กที่อ่านและเขียนได้บ้างแล้ว จะมีผลงานแตกต่างจากเด็กที่เริ่มอ่านและเขียน

2) การเลือกผลงานเพื่อเก็บรวบรวมใส่ในแฟ้มผลงาน ผู้ที่เลือกผลงานใส่แฟ้ม ทั้งครูและเด็กอาจช่วยกันเลือกในสัดส่วนเท่าใดนั้นขึ้นอยู่กับ อายุ พัฒนาการ และประสบการณ์ของเด็ก ในเด็กเล็ก ๆ ยังไม่สามารถเลือกผลงานของตนได้ตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นในบางครั้งครูจำเป็นต้องคำนึงถึง ระดับอายุ พัฒนาการและความเหมาะสมของเด็กด้วย และครูจำเป็นต้องคำนึงถึงจำนวนชิ้นของผลงานที่เก็บรวบรวมใส่ในแฟ้มผลงานด้วย หากเก็บทุกชิ้นอาจทำให้ผลงานมากเกินไป ในทางตรงข้าม ถ้ามีผลงานน้อยเกินไปจะไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะเห็นภาพรวมของเด็ก

3) การทบทวนสะท้อนความคิดและการประเมินตนเอง ในเด็กเล็ก ความสามารถของเด็กในการสะท้อนความคิดและประเมินผลงานที่ตนเองทำหรือการกระทำของตนนั้นมีข้อจำกัดแตกต่างจากเด็กโตหรือผู้ใหญ่ หรือเด็กที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน

อย่างไรก็ตาม ไม่มีความจำเป็นที่ครูจะต้องให้เด็กสะท้อนความคิดและประเมินผลงานทุกชิ้นของตน เพราะทำให้เด็กเบื่อและไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนทำ

การจัดทำแฟ้มสะสมผลงานเด็ก ถือเป็นสิ่งสำคัญเนื่องจากเป็นหลักฐานหนึ่งที่จะช่วยให้การประเมินพัฒนาการเด็กมีความชัดเจนในการแสดงให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

2.5.4 การใช้แบบประเมินพัฒนาการเด็ก

การใช้แบบประเมินพัฒนาการถือเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้ครูเข้าใจพฤติกรรมเด็กได้ดียิ่งขึ้น ในการใช้แบบประเมินพัฒนาการนั้น ครูต้องตั้งวัตถุประสงค์ในเรื่องที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาสร้างแบบประเมินพัฒนาการโดยอาศัยทฤษฎีพัฒนาการเด็กเป็นหลัก (นภเนตร ธรรมบวร, 2544) การใช้แบบประเมินพัฒนาการช่วยให้ครูประหยัดเวลา แต่ควรใช้ควบคู่กับการประเมินแบบอื่น ๆ ร่วมด้วย McAfee และ Leong (2007) ได้กล่าวถึงข้อดีของการใช้แบบประเมินพัฒนาการ ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นการประหยัดเวลา การบันทึกข้อมูลเป็นไปอย่างรวดเร็ว
- 2) มีความยืดหยุ่นได้ สะดวกต่อการทบทวนวิเคราะห์และตีความข้อมูล
- 3) ไม่จำเป็นต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว สามารถทำได้ตลอดอย่างต่อเนื่อง
- 4) สามารถติดตามความก้าวหน้าและพัฒนาการของเด็กได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ
- 5) เป็นการง่ายต่อการฝึกบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากไม่มีความซับซ้อนมาก ข้อจำกัดของการใช้แบบประเมินพัฒนาการมีดังนี้ คือ
 - 1) สามารถประเมินได้พฤติกรรมที่จำกัดเท่านั้น เพราะฉะนั้นการทบทวนสะท้อนความคิด และตีความข้อมูลควรเป็นไปอย่างระมัดระวัง
 - 2) สามารถประเมินได้ในวงจำกัดจึงไม่อาจประเมินพฤติกรรมและการเรียนรู้ที่ซับซ้อนได้

2.5.5 การใช้แบบทดสอบ

สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) กล่าวว่า แบบทดสอบที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัยควรเป็นแบบทดสอบที่ใช้ความรู้ความสามารถของผู้ที่สอบได้จากการเรียนรู้โดยต้องการทราบว่าผู้สอบมีความรู้อะไรบ้าง มากน้อยเพียงไร เมื่อผ่านการเรียนไปแล้ว ดังนั้น ลักษณะของการสอบวัดจึงมุ่งไปที่ประสบการณ์ของความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอน มีรูปแบบเป็นรูปภาพ โดยทำเครื่องหมายวงกลมลงบนภาพคำตอบที่ถูกต้อง หรือเป็นแบบภาพปกติ หรือการให้วาดภาพ การปฏิบัติจริง/การตอบปากเปล่า เป็นต้น โดยสรุปชนิดของแบบทดสอบที่นิยมใช้ในระดับนุบาล ดังนี้

1) แบบปฏิบัติจริง เป็นการสอบที่ให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมโดยการกระทำหรือลงมือปฏิบัติจริง

2) แบบปากเปล่าเป็นการทดสอบที่อาศัยการซักถามเป็นรายบุคคลในด้านเนื้อหา และวิธีการตลอดจนแนวคิดจากเรื่องนั้น ๆ โดยผู้สอบมีโอกาสโต้ตอบได้ อาจมีรูปแบบการถามหลายวิธี ดังนี้

1.1) แบบทดสอบสัมภาษณ์ปากเปล่า เป็นแบบทดสอบที่ครูไม่ได้เตรียมมาก่อนการสัมภาษณ์เด็ก

1.2) แบบทดสอบตอบปากเปล่าหลังจากคำถามที่ครูจัดเตรียม แบบทดสอบชนิดนี้ทำเป็นภาพเพื่อให้เด็กแสดงคำตอบออกมา โดยมีจุดมุ่งหมายในการวัดเฉพาะที่ชัดเจน

3) แบบวาดภาพเป็นคำตอบ คำถามจากแบบทดสอบ ไม่ใช่เป็นการให้เด็กเขียนตอบแต่อาจเป็นการเขียนความคิด วาดภาพ เขียนตัวอักษรเท่าที่เด็กสามารถเขียนได้ แต่ครูจะบันทึกดูความคิดและจินตนาการของเด็ก

4) แบบเลือกตอบหลายตัวเลือก แบบทดสอบนี้มีลักษณะคำถามและคำตอบเป็นรูปภาพ โดยครูอ่านคำถามข้อความให้ฟังแล้วเลือกคำตอบที่เป็นรูปภาพ ซึ่งประมาณ 2 หรือ 3 ตัวเลือก

5) แบบโยงเส้นจับคู่ การจับคู่ออกมาในลักษณะการจับคู่ภาพซึ่งครูอ่านคำสั่งให้เด็กฟังแล้วให้เด็กโยงภาพที่สัมพันธ์กัน

นภเนตร ธรรมบวร (2544) นำเสนอแบบทดสอบมาตรฐานที่นิยมใช้ในการศึกษาเด็ก ดังต่อไปนี้

1) แบบทดสอบเชาว์ปัญญา เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดความสามารถทางสมอง โดยดูคะแนนที่ได้จากการคิดหรือการปฏิบัติตามคำสั่ง หรือคำถามในแบบทดสอบ

2) แบบทดสอบความพร้อม จุดประสงค์เพื่อที่จะตัดสินว่าเด็กพร้อมที่จะเข้าเรียนในโปรแกรมที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งวัดความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น การจับคู่ภาพเหมือนหรือการจับคู่ภาพกับตัวเลข ความเข้าใจด้านการใช้ภาษาและการฟัง

3) แบบทดสอบที่ใช้คัดเลือกเด็กที่ต้องการการช่วยเหลือเป็นพิเศษ แบบทดสอบชนิดนี้จะช่วยชี้เฉพาะเด็กที่มีความเสี่ยงสูง เช่น เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ Denver Development Screening Test (DDST) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่ใช้ตรวจสอบพัฒนาการทางด้านร่างกายในการใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก พัฒนาการทางสังคม และพัฒนาการทางด้านภาษา

4) แบบทดสอบความรู้ขั้นพัฒนา เป็นแบบทดสอบที่ใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยส่วนรวม มุ่งวัดพัฒนาการทุก ๆ ด้านของเด็ก ใช้วิธีการอิงเกณฑ์มากกว่าอิงกลุ่ม เช่น

Brigance Diagnostic of Early Development ซึ่งจะวัดพัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านภาษา ด้านสติปัญญา และการช่วยเหลือตนเองของเด็ก อย่างไรก็ตาม แบบทดสอบประเภทนี้จะได้วัดพัฒนาการทางด้านสังคมของเด็ก

กล่าวโดยสรุป การสอนกับการทดสอบเป็นกระบวนการที่ต้องมีความสอดคล้องกัน เมื่อครูทำการทดสอบเด็ก ๆ ครูคาดหวังว่าการแสดงออกของเด็กนั้นจะเป็นตัวแทนของสิ่งที่เด็กรู้และสามารถทำได้ในขอบเขตที่ต้องการทดสอบ อย่างไรก็ตามคะแนนสอบทุกชนิดไม่สามารถบอกถึงความสามารถที่แท้จริงของเด็กได้ ดังนั้นครูผู้สอนระดับปฐมวัยจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนการสร้างแบบทดสอบ อันจะนำไปสู่การประเมินพัฒนาการเด็กได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมตามความเป็นจริง

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 งานวิจัยในประเทศ

จุฬารัตน์ มาเสถียร และคณะ (2542) ทำการวิจัยเรื่องการใช้สารนิทัศน์เพื่อพัฒนาระบบการพัฒนาตนเองโดยผ่านการทำบันทึกเหตุการณ์ โดยศึกษากับนักบริหารและผู้จัดการศึกษาระดับสูง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผลการวิจัยพบว่า การทำบันทึกเหตุการณ์และการสะท้อนตนเองก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองทั้งในด้านการเติบโตทางวิชาชีพและวิชาการ โดยการสร้างให้เกิดการสังเคราะห์ความคิดและการจุดประกายความใฝ่รู้ของบุคคล และเห็นความสำคัญของการศึกษาที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนามนุษย์ ขณะเดียวกันบันทึกเหตุการณ์ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและการทำงานเพื่อสร้าง “ทุนทางปัญญา” ให้กับตนเอง

ศิริประภา พงศ์ไทย (2542) เสนอผลงานวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมการสอนภาษาแบบธรรมชาติสำหรับครูอนุบาลโดยใช้วิธีการไตร่ตรองสารนิทัศน์ สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชนกรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร พบว่าหลังการใช้โปรแกรมฯ ครูทั้งหมดมีพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาธรรมชาติที่อยู่ในระดับ 3 ขึ้นไปทุกรายการ และครูทั้งหมดมีพฤติกรรมการสอนที่สะท้อนหลักการสอนภาษาแบบธรรมชาติสูงขึ้นอย่างน้อยหนึ่งระดับใน 16 รายการ จาก 20 รายการ เมื่อเปรียบเทียบผลการประเมินในระยะเริ่มการปฏิบัติงานกับหลังการใช้โปรแกรม ครูและผู้บริหารทั้งหมดมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ อยู่ในระดับมาก

ศศิลักษณ์ ขยันกิจ (2544) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการใช้สารนิทัศน์ เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครู ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กวัยอนุบาล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยผู้ปกครอง จำนวน 13 คน และครูของเด็กอนุบาล วัย 3 - 5 ปี จำนวน 3 คน ในบ้านเด็กจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กรุงเทพมหานคร เก็บข้อมูล พฤติกรรมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูก่อนและหลังการทดลองในสถานการณ์จริง ประเมินความพึงพอใจของผู้ปกครองและครูโดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง พบว่า หลังการทดลองใช้ ผู้ปกครองมีคะแนนความร่วมมือสูงกว่าก่อนการทดลอง และครู ผู้ปกครองทั้งหมด มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการดำเนินการใช้โปรแกรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด

เกสร กอกอง (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้และการจัดทำสารนิทัศน์ของ ครูอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพมหานคร ทั้งรัฐและเอกชน จำนวน 218 คน 90 โรงเรียน พบว่าครูอนุบาลมีการรับรู้การจัดทำสารนิทัศน์ในระดับสูง โดยครูที่มีวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในการสอน และจำนวนเด็กในชั้นแตกต่างกัน มีการรับรู้การจัดทำสารนิทัศน์ไม่แตกต่างกัน ครูส่วนใหญ่มีการจัดทำสารนิทัศน์ในระดับปานกลางซึ่งทำได้ไม่ถูกต้องทั้งหมด ครูบางคนไม่ทราบว่าที่ตนเองทำคือการทำสารนิทัศน์ และมีบางส่วนที่จัดทำแล้วไม่รู้จะนำไปใช้อะไร ครูประเมินเด็กจากสารนิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง อีกทั้งในการนำสารนิทัศน์ไปใช้ในด้านการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน ส่วนใหญ่ครูมุ่งไปที่การประเมินเด็กเท่านั้น การนำไปใช้กับผู้ปกครอง อยู่ในระดับปานกลางเพราะการจัดทำสารนิทัศน์ยังไม่ชัดเจน สมบูรณ์จึงนำไปใช้ได้เพียงบางส่วน

สมปอง สีนวน (2546) ได้ทำการศึกษาการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาลในโรงเรียน ปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า ครูมีการวางแผน มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลาย ประเมินพัฒนาการเด็กครอบคลุมทุกด้าน โดยปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ครูมีภาระงานมาก จากการสัมภาษณ์ สังเกตกิจกรรมการเรียนการสอน และศึกษาเอกสาร ไม่พบการวางแผน สำหรับการดำเนินงาน ครูมีการเก็บรวบรวมข้อมูล ประเมินพัฒนาการลงในแบบบันทึกพัฒนาการ แต่ไม่พบการจัดบันทึก การสรุปผลการแปลความหมายข้อมูล ส่วนการนำผลการประเมินพัฒนาการเด็กไปใช้พบว่า ครูรายงานผลการประเมินให้แก่ผู้ปกครองและผู้บริหาร นอกจากนี้ยังพบว่า ครูมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการประเมินพัฒนาการเด็กอยู่บ้าง ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก ความเข้าใจเกี่ยวกับการทดสอบ และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้แฟ้มสะสมผลงานเด็ก

3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Warash (2005) ได้นำเสนอเรื่องการจัดทำสารนิทัศน์ที่ช่วยยกระดับโปรแกรมการศึกษาของครู โดยนำกระบวนการจัดทำสารนิทัศน์ใส่ไว้ในหลักสูตรการศึกษาของครูและจัดให้นักศึกษาครูได้เข้าไปปฏิบัติการจัดทำสารนิทัศน์ในโรงเรียนเรกจิโอ เอมิเลียซึ่งได้จัดไว้เป็นชั้นเรียนทดลอง โดยให้นักศึกษาครูได้ฝึกสังเกต จดบันทึก ถ่ายภาพและบันทึกเสียงการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนนั้น ซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์นี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ครูเข้าใจว่าเด็กเรียนรู้อะไร อย่างไร และยังช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเด็กและการเรียนรู้ของเด็กให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี

MacDonald (2006) ทำการวิจัยเรื่อง การใช้สารนิทัศน์เพื่อการอย่างต่อเนื่องในชั้นเรียนอนุบาล กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยได้แก่ ครูอนุบาล จำนวน 5 คน โดยให้ความรู้และสอนวิธีการทำสารนิทัศน์ ให้ครูได้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเอง และวางแผนร่วมกันในการจัดทำสารนิทัศน์ ใน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก 2) เรื่องราวของการเรียนรู้ และ 3) เรื่องราวเกี่ยวกับการเรียนรู้ของครู รวมถึงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเป็นระยะตลอดการจัดทำสารนิทัศน์ เพื่อเป็นการติดตามผลความก้าวหน้าทั้งในด้านตัวผู้เรียน และครู ผลการวิจัย พบว่ากระบวนการจัดทำสารนิทัศน์ แสดงให้เห็นถึงการจัดทำสารนิทัศน์ที่มีศักยภาพและประสิทธิภาพที่แสดงให้เห็นถึงร่องรอยการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนทำให้ครูมีความสามารถในวางแผน ประเมิน และสื่อสารกับผู้ปกครองด้วยข้อมูลที่เชื่อถือได้

Bjartveit (2008) ได้ทำการศึกษาการใช้โครงการบ้านผีสิงในการทำความเข้าใจ ความสนใจและความสามารถของเด็กโดยมองเชิงลึกและเปิดกว้างผ่านการจัดทำสารนิทัศน์ งานวิจัยนี้ได้รับอิทธิพลจากการสอนตามแนวคิดเรกจิโอ เอมิเลีย ซึ่งผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลในห้องเรียนอนุบาลที่สอนโครงการเรื่องบ้านผีสิงทั้งช่วงเช้าและช่วงบ่าย เป็นเวลา 3 เดือน โดยใช้การถ่ายภาพ บันทึกคำสนทนา และเก็บผลงานศิลปะของเด็ก เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจทักษะพื้นฐานของเด็ก ผลการวิจัย พบว่า การจัดทำสารนิทัศน์ช่วยให้เห็นผู้วิจัยเข้าใจการเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานในเรื่องสี รูปร่าง และจำนวน รวมถึงสังเกตเห็นความกลัวและวิธีการจัดการกับความกลัวของเด็กจากการให้เด็กเข้าบ้านผีสิง

Wong (2009) นำเสนอผลงานวิจัยเรื่องการใช้สุนทรียสนทนาในการพัฒนาวิชาชีพที่ช่วยสนับสนุนหลักการจัดทำสารนิทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูปฐมวัยที่ไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับสารนิทัศน์ จำนวน 6 คน ที่ทำงานในสถานเลี้ยงเด็กที่ไม่แสวงหาผลกำไรเข้าร่วมสุนทรียสนทนาเป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยมีการบันทึกเทปและถอดเทปเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยถามคำถาม 4 ข้อ ได้แก่ 1) คุณเห็นอะไรจากสารนิทัศน์ 2) คุณมีคำถามอะไรเกี่ยวกับสารนิทัศน์ 3) จากสารนิทัศน์ คุณคิดว่าเด็กได้เรียนรู้อะไร

4) คุณคิดอย่างไรเกี่ยวกับสิ่งที่นำมาให้คุณ คุณสามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในห้องเรียนได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้ทำให้ผู้ร่วมวิจัยสะท้อนถึงความต้องการที่พยายามจะเข้าใจความคิด การตัดสินใจ รวมถึงการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายของเด็ก และในช่วงสุดท้ายเป็นช่วงการเชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติ โดยถามคำถามให้ผู้ร่วมวิจัยได้เชื่อมโยงกับงานสอนของตน ผลการวิจัยพบว่า ครูปฐมวัยที่เข้าร่วมรู้สึกถึงประสบการณ์ที่มีคุณค่าได้เรียนรู้การฟังและการสังเกตอย่างมีประสิทธิภาพในการตามความสนใจของเด็ก การใช้คำถามกับเด็ก ตลอดจนถึงการพัฒนางาน สารนิทัศน์ช่วยให้มองเห็นความคิดของเด็กและทำทนายให้คิดเกี่ยวกับสมมติฐานของเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล
ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กับลักษณะและการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจจำนวนครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
เพื่อกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูอนุบาลในกรุงเทพมหานครที่จัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 2,505 คน ผู้วิจัยดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งจำนวนประชากรที่ใช้
ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

2.1.1 สำรวจจำนวนครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสำรวจโรงเรียนใน
กรุงเทพมหานคร ที่เปิดสอนชั้นอนุบาลได้จำนวนทั้งสิ้น 1,142 โรงเรียน โดยมีครูอนุบาล จำนวนทั้งสิ้น
7,687 คน จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) จำนวน
37 โรงเรียน มีครูอนุบาล จำนวน 227 คน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
(สช.) จำนวน 669 โรงเรียน มีครูอนุบาล จำนวน 5,340 คน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (กทม.)
จำนวน 429 โรงเรียน มีครูอนุบาลจำนวน 2,046 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา
(สกอ.) จำนวน 7 โรงเรียน มีครูอนุบาล จำนวน 74 คน

2.1.2 สํารวจจํานวนครูอนุบาลที่จัดทําสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ผู้วิจัย
 ส่งแบบสอบถามข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดทําสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
 โดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ ตามสังกัดและขนาดโรงเรียน โดยให้หัวหน้า
 ฝ่ายวิชาการของโรงเรียนเป็นผู้ตอบแบบสอบถามโรงเรียนละ 1 ชุด จํานวนทั้งสิ้น 1,142 โรงเรียน
 แบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับโรงเรียน ได้แก่ ที่ตั้งของโรงเรียน ระดับที่เปิดสอน
 ขนาดของโรงเรียน จํานวนนักเรียน จํานวนบุคลากร ลักษณะการจัดการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทําสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

ผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามคืน จํานวนทั้งสิ้น 501 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 44 แบ่งเป็น
 โรงเรียนที่มีครูอนุบาลจัดทําสารนิทัศน์ในโรงเรียน จํานวน 435 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 38 โรงเรียน
 ที่ไม่มีครูอนุบาลจัดทําสารนิทัศน์ จํานวน 52 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 5 โรงเรียนที่ตอบแบบสอบถาม
 ไม่สมบูรณ์ จํานวน 14 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1 และโรงเรียนที่ไม่ตอบแบบสอบถามจํานวนทั้งสิ้น 641
 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 56

ผู้วิจัยสรุปจํานวนประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร
 ที่จัดทําสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จํานวนทั้งสิ้น 2,505 คน จาก 435 โรงเรียน จำแนกตามสังกัด
 ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จํานวน 80 คน สำนักงานบริหารงาน
 คณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จํานวน 1,525 คน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร
 จํานวน 837 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จํานวน 63 คน จากนั้นจำแนก
 ประชากรตามขนาดของโรงเรียนในแต่ละสังกัด ดังแสดงในตารางที่ 1 โดยใช้เกณฑ์ ดังนี้

จํานวนนักเรียนน้อยกว่า 400 คน	เป็น โรงเรียนขนาดเล็ก
จํานวนนักเรียนตั้งแต่ 400 คน แต่น้อยกว่า 800 คน	เป็น โรงเรียนขนาดกลาง
จํานวนนักเรียนตั้งแต่ 800 คน ขึ้นไป	เป็น โรงเรียนขนาดใหญ่

(สำนักงานศึกษาธิการกรุงเทพมหานคร, 2547)

ตารางที่ 1 ประชากรครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน

สังกัด	จำนวน โรงเรียน (โรง)	ประชากรครู จำแนกตามขนาดโรงเรียน			รวม (คน)
		เล็ก	กลาง	ใหญ่	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	15	5	18	57	80
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	211	670	205	650	1,525
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	205	100	250	487	837
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	4	2	-	61	63
รวม	435	777	473	1,255	2,505

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการ ดังนี้

2.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสอบถาม คือ ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 500 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมดและใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสูตร ดังนี้

$$n_j = \frac{n}{N} N_j$$

(ศิริชัย กาญจนวาสี, 2550)

กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 270 คน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 10 คน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 กลุ่มตัวอย่างครูอนุบาลที่ใช้ในการตอบแบบสอบถามจำแนกตามสังกัดและขนาดโรงเรียน

สังกัด	กลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ขนาดโรงเรียน			รวม (คน)
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1	5	9	15
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	134	32	104	270
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	52	69	84	205
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	1	-	9	10
รวม	188	106	206	500

2.2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจงโดยใช้เกณฑ์ คือ ครูอนุบาลที่ตอบแบบสอบถามได้ครอบคลุมตามขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้ครูอนุบาล จำนวน 15 คน จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 5 คน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 2 คน ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลุ่มตัวอย่างครูอนุบาลที่ใช้ในการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ

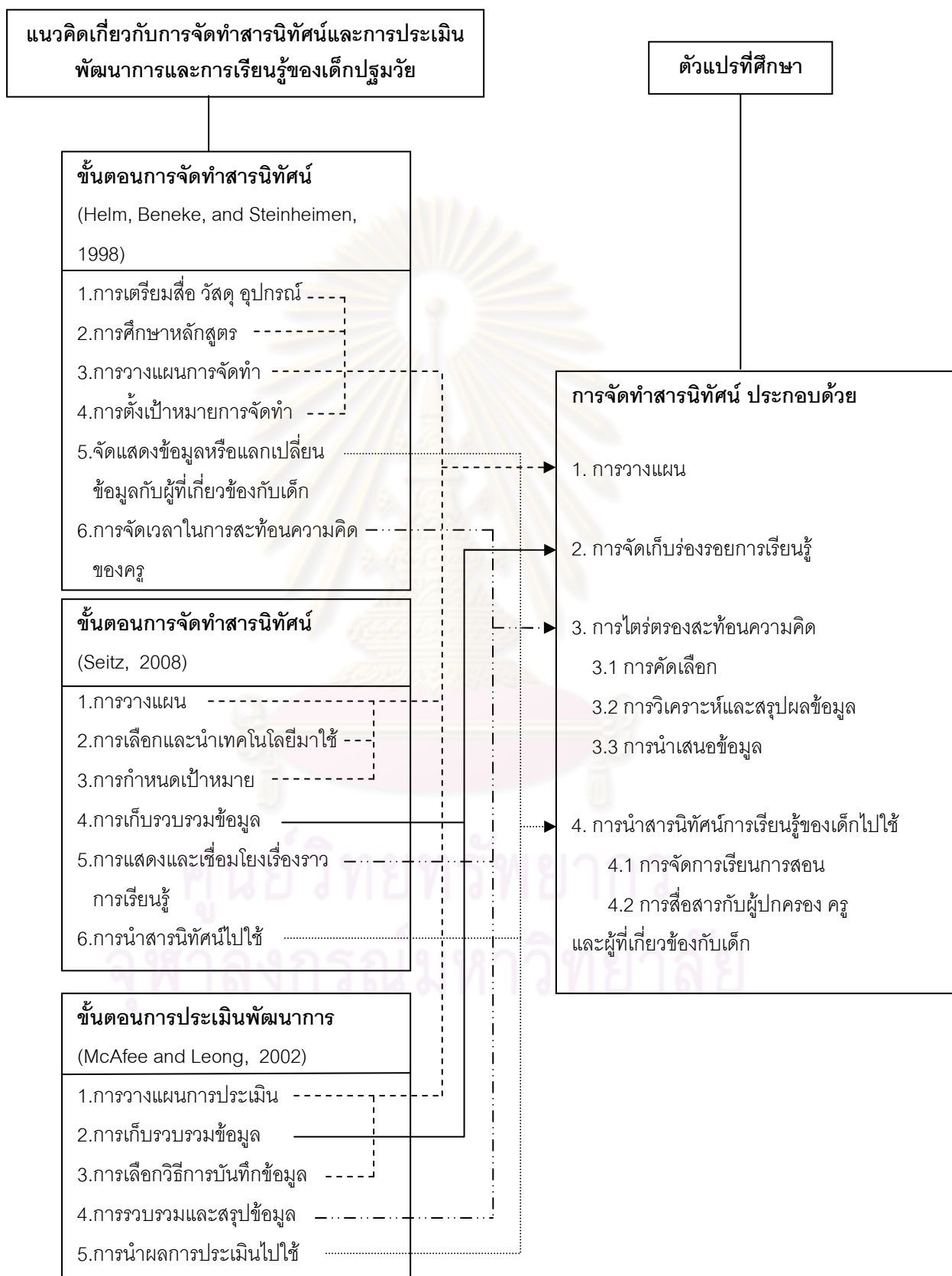
สังกัด	กลุ่มตัวอย่างครูอนุบาล จำแนกตามขนาดโรงเรียน			รวม (คน)
	เล็ก	กลาง	ใหญ่	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	1	1	2	4
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	1	2	2	5
สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร	1	1	2	4
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	1	-	1	2
รวม	4	4	7	15

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 3 ชุด ได้แก่ แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้

3.1 การกำหนดกรอบแนวคิดของตัวแปรที่ศึกษา ผู้วิจัยศึกษาตำรา บทความ และงานวิจัย เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และตัวแปรที่ศึกษา ดังแผนภาพที่ 1

**แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ของแนวคิดเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ และตัวแปรที่ศึกษา**

3.2 การกำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยศึกษาทฤษฎี หลักการ จากตำราวารสาร บทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารนิทัศน์ เพื่อนำข้อมูลที่ได้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบในการสร้างเครื่องมือวิจัยและจำนวนข้อคำถามในแต่ละประเด็น ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 กรอบการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

องค์ประกอบ การจัดทำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็ก	ความหมาย	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวน ข้อ	
1. การวางแผน	เป็นการเตรียมการก่อน	1.1 การเตรียมการ	2	
	การจัดทำสารนิทัศน์ โดยศึกษา หลักสูตร ตำราเอกสาร กำหนด วัตถุประสงค์ ช่วงเวลา รวมไปถึง การเตรียมและเลือกใช้สื่อ	1.2 ปัญหาและอุปสรรค	1	
2.การจัดเก็บร่องรอย การเรียนรู้	เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลและ หลักฐานการเรียนรู้ โดยการ สังเกต การบันทึกพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็กควบคู่ไปกับ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้	2.1 กิจกรรมที่เก็บ 2.2 เวลาในการบันทึก/สังเกต 2.3 วัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บ 2.4 ประเภทหลักฐานที่เก็บ 2.5 ปัญหาและอุปสรรค	1 1 1 4 1	
	3. การไตร่ตรองสะท้อน ความคิด	เป็นการวิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ที่เกิดขึ้นแล้วนำมาตีความ เทียบเคียงกับทฤษฎีพัฒนาการ และการเรียนรู้ โดยครูคัดเลือก หลักฐาน วิเคราะห์ สรุปข้อมูล และนำเสนอในรูปแบบ จดหมาย ข่าว พอร์ตโฟลิโอของเด็ก รายบุคคล บอร์ดสารนิทัศน์ การเรียนรู้ นิทรรศการการเรียนรู้ และสมุดรายงานพัฒนาการเด็ก เป็นรายบุคคล	3.1 การคัดเลือก 3.2 การวิเคราะห์และสรุปข้อมูล 3.3 การนำเสนอข้อมูล 1) จดหมายข่าว 2) พอร์ตโฟลิโอของเด็ก รายบุคคล 3) บอร์ดสารนิทัศน์ การเรียนรู้ 4) นิทรรศการการเรียนรู้ 5) สมุดรายงานพัฒนาการ เด็กเป็นรายบุคคล	4 3 1 3 3 3 2

ตารางที่ 4 (ต่อ) กรอบการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

องค์ประกอบ การจัดทำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็ก	ความหมาย	ประเด็นที่ศึกษา	จำนวน ข้อ
4. การนำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็กไปใช้	เป็นการใช้ประโยชน์จากสารนิทัศน์ เพื่อการจัดการเรียนการสอนและ การสื่อสารกับผู้ปกครอง ครู และผู้ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	4.1 การจัดการเรียนการสอน 4.2 การสื่อสารกับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	3 2
รวม			38

3.3 การสร้างเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 การกำหนดลักษณะของเครื่องมือ

1) แบบสอบถามครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา
ประสบการณ์การทำงาน การประเมินพัฒนาการเด็ก การจัดทำสารนิทัศน์ มีลักษณะเป็นแบบ
เลือกตอบ

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก มีลักษณะเป็นแบบ
เลือกตอบและปลายเปิด

2) แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
มีลักษณะเป็นแนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ประกอบด้วย 2 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

3) แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก เป็นแบบสำรวจรายการ

3.3.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) นำเครื่องมือทั้ง 3 ชุด ส่งผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้อง
ระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหา (IOC) รวมถึงตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษาและความ
ถูกต้องของเนื้อหา

2) นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ
เนื้อหา (IOC) มาวิเคราะห์หาค่าความสอดคล้อง โดยคัดเลือกเฉพาะข้อที่วิเคราะห์ได้ค่าตั้งแต่ 0.5
และปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจตามข้อเสนอแนะจาก
ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ได้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ดังแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ข้อเสนอแนะข้อแก้ไขจากผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือ	ข้อเสนอแนะ
1) แบบสอบถามครูอนุบาล	<p>1.1) ควรตรวจสอบลำดับความสำคัญของข้อความเพื่อไม่ให้สับสนและได้ข้อมูลที่ชัดเจน</p> <p>1.2) ควรตัดข้อความที่มีลักษณะซ้ำซ้อนและตรวจสอบการใช้คำให้เป็นไปในทางเดียวกัน</p> <p>1.3) คำที่ใช้ในแบบสอบถามไม่ควรใช้ทับศัพท์ เช่น วิดีโอ และเทป ให้เปลี่ยนมาใช้เป็นคำภาษาไทย วิดีทัศน์และเครื่องบันทึกเสียง</p>
2) แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล	<p>2.1) ข้อคำถามบางข้อ หากได้ข้อมูลจากแบบสอบถามแล้วให้ตัดออก</p> <p>2.2) ในการสัมภาษณ์ควรใช้คำหรือภาษาที่เข้าใจง่าย</p>
3) แบบสำรวจการจัดทำ สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก	ไม่มีข้อเสนอแนะ

3.3.3 การทดลองใช้เครื่องมือ

1) นำเครื่องมือที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขไปทดลองใช้กับครูอนุบาลจำนวน 30 คน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ นำมาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามด้วยโปรแกรม SPSS for Windows ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.62

2) ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ จัดทำเป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

4.1.1 ส่งจดหมายขออนุญาตเก็บข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการหรือครูใหญ่โรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูล

4.1.2 ส่งแบบสอบถามครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปยังโรงเรียนใน 4 สังกัด ที่มีครูจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวน 500 คน จากนั้นให้ทางโรงเรียนส่งกลับทางไปรษณีย์ หากมีการส่งแบบสอบถามล่าช้า ผู้วิจัยดำเนินการเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่วันที่ 26 มกราคม 2553 ถึง วันที่ 31 มีนาคม 2553 ผู้วิจัยสรุปจำนวนแบบสอบถามที่ได้รับคืนและไม่ได้รับคืน โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับคืน จำนวนทั้งสิ้น 412 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 82.40 และแบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืน จำนวนทั้งสิ้น 98 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 19.6 จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 86.67 สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 253 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.70 สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร 136 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 66.34 และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 10 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 จำนวนแบบสอบถามที่ตอบกลับทั้งหมด 412 ฉบับ จาก 500 ฉบับ จำแนกตามสังกัด

สังกัด	จำนวน	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	แบบสอบถามทั้งหมด	แบบสอบถามที่ได้รับคืน		แบบสอบถามที่ไม่ได้รับคืน	
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	15	13	86.67	4	26.67
สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน	270	253	93.70	17	6.30
สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร	205	136	66.34	67	32.68
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา	10	10	100.00	-	-
รวม	500	412	82.40	98	19.60

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ

4.2.1 ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 15 โรงเรียน เพื่อขอเข้าไปสัมภาษณ์ครูอนุบาลและสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยผู้วิจัยโทรนัดหมายครูประจำอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กที่ตอบแบบสอบถามได้ครอบคลุมตามขั้นตอนการจัดทำสารนิทัศน์ จำแนกตามขนาดและสังกัด รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยกำหนดวันที่ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล

4.2.2 สร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลจากการพูดคุยถึงสภาพโดยทั่วไป และได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล และการรายงานผลการวิจัยที่จะนำมาประมวลผลโดยภาพรวม เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกผ่อนคลายในการสัมภาษณ์และสามารถปฏิบัติงานได้ตามปกติ ผู้วิจัยกำหนดวันที่และช่วงเวลาของการเก็บรวบรวมข้อมูล และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจ

ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยถึงผู้อำนวยการโรงเรียนทั้ง 15 โรงเรียน เพื่อขอเข้าไปสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยแจ้งให้ครูอนุบาลทราบในวันเวลาเดียวกันกับการสัมภาษณ์ ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 วันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์และสำรวจ

รายชื่อโรงเรียน	สังกัด	วันที่	เวลา
1. โรงเรียนวัดหงษ์รัตนาราม	สพฐ.	19 ก.พ.53	12.00 – 14.00 น.
2. โรงเรียนดรุณสิกขาลัย	สกอ.	23 ก.พ.53	12.00 – 14.00 น.
3. โรงเรียนอนุบาลพิบูลเวศม์	สพฐ.	6 มี.ค.53	12.00 – 14.00 น.
4. โรงเรียนอิสลามลำไทร	กทม.	1 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
5. โรงเรียนอำนวยการกสิวิบูลย์	กทม.	2 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
6. โรงเรียนนวมวิทย์	สช.	5 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
7. โรงเรียนบางชัน	กทม.	6 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
8. โรงเรียนรุ่งเรืองวิทย์	สช.	7 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
9. โรงเรียนอรรณพวิทย์	สช.	7 ก.ค.53	14.00 – 15.30 น.
10. โรงเรียนสาธิตละอออุทิศ	สกอ.	8 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
11. โรงเรียนวัดหนึ่ง	สพฐ.	9 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
12. โรงเรียนบางบัว (เพ่งตั้งตรงจิต)	สพฐ.	12 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
13. โรงเรียนธำรงวิทย์	สช.	13 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
14. โรงเรียนราชินี	สช.	14 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.
15. โรงเรียนบางเขื่อนหนึ่ง	กทม.	15 ก.ค.53	12.00 – 14.00 น.

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ ดังนี้

5.1 แบบสอบถามครูอนุบาล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแล้วคัดเลือกฉบับที่สมบูรณ์มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยมีกระบวนการในการวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล คือ

5.1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.1.2 ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

5.2 แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอด้วยการบรรยาย

ตอนที่ 2 ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาสรุปรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ และนำเสนอข้อมูลด้วยการบรรยาย

5.3 แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นหลักฐานแสดงการจัดทำสารนิทัศน์ ด้วยการแจกแจงความถี่แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา นำมาสรุปรวบรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ใน 4 ด้าน ได้แก่ การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และการนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ โดยศึกษาในโรงเรียน 4 สังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) สำนักงานศึกษา กรุงเทพมหานคร (กทม.) และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ (ตารางที่ 8)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก จากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ (ตารางที่ 9 -10)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ข้อมูลทั่วไปของครูอนุบาล ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา ประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล หน้าที่รับผิดชอบ แหล่งความรู้ที่ได้รับเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์ในโรงเรียน 4 สังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา นำเสนอในตารางที่ 8 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 8 จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครูและสังกัด

รายการ	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
1. เพศ					
ชาย	-	4.0 (10)	4.4 (6)	-	3.9 (16)
หญิง	100.0 (13)	96.0 (243)	95.6 (130)	100.0 (10)	96.1 (396)
2. อายุ					
20 – 29 ปี	23.1 (3)	15.0 (38)	8.1 (11)	50.0 (5)	13.8 (57)
30 – 39 ปี	-	31.2 (79)	28.1 (38)	20.0 (2)	28.9 (119)
40 – 49 ปี	15.4 (2)	34.0 (86)	41.5 (56)	30.0 (3)	35.7 (147)
มากกว่า 50 ปี	61.5 (8)	19.8 (50)	22.8 (31)	-	21.6 (89)
3. การศึกษา					
อนุปริญญา	-	3.2 (8)	2.2 (3)	10.0 (1)	2.9 (12)
ปริญญาตรี	84.6 (11)	78.3 (198)	86.7 (117)	80.0 (8)	98.5 (406)
ประกาศนียบัตรบัณฑิต	-	2.4 (6)	-	10.0 (1)	1.7 (7)
ปริญญาโท	15.4 (2)	14.6 (37)	10.4 (14)	-	12.9 (53)
อื่นๆ	-	1.6 (4)	-	-	1.0 (4)
สาขาวิชา					
ปฐมวัย/อนุบาลศึกษา	61.5 (8)	64.8 (164)	56.6 (77)	100.0 (10)	62.9 (259)
ประถมศึกษา	7.7 (1)	9.1 (23)	14.7 (20)	-	10.7 (44)
ภาษาไทย	7.7 (1)	3.1 (8)	7.4 (10)	-	4.6 (19)
คหกรรมศาสตร์	7.7 (1)	2.4 (6)	7.4 (10)	-	4.1 (17)
นาฏศิลป์	7.7 (1)	-	-	-	0.2 (1)
ศึกษาศาสตร์ – เกษตร	7.7 (1)	-	-	-	0.2 (1)

ตารางที่ 8 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครูและสังกัด

รายการ	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
จิตวิทยา	-	4.7 (12)	-	-	2.9 (12)
บริหารการศึกษา	-	5.9 (15)	-	-	3.6 (15)
พัฒนาการครอบครัวและเด็ก	-	1.2 (3)	-	-	0.7 (3)
การวัดและประเมิน	-	1.2 (3)	-	-	0.7 (3)
บริหารธุรกิจ	-	1.2 (3)	5.1 (7)	-	2.4 (10)
พลศึกษา	-	1.6 (4)	-	-	1.0 (4)
ศิลปกรรมศาสตร์	-	1.6 (4)	6.6 (9)	-	3.2 (13)
รัฐศาสตร์	-	0.8 (2)	-	-	0.5 (2)
อุตสาหกรรมศิลป์	-	0.4 (1)	-	-	0.2 (1)
นิเทศการศึกษา	-	1.6 (4)	-	-	1.0 (4)
วิทยาศาสตร์	-	-	2.2 (3)	-	0.7 (3)
4. ประสบการณ์การสอน					
ต่ำกว่า 3 ปี	7.7 (1)	10.3 (26)	11.9 (16)	20.0 (2)	11.0 (45)
4 – 6 ปี	7.7 (1)	16.2 (41)	19.3 (26)	30.0 (3)	17.2 (71)
7 – 9 ปี	15.4 (2)	12.3 (31)	23.0 (31)	30.0 (3)	16.3 (67)
มากกว่า 10 ปี	69.2 (9)	61.3 (155)	45.9 (62)	20.0 (2)	55.3 (228)
5. ประจำปีชั้น					
อนุบาลปีที่ 1	38.5 (5)	34.4 (87)	54.1 (73)	30.0 (3)	40.8 (168)
อนุบาลปีที่ 2	61.5 (8)	30.8 (78)	45.9 (62)	20.0 (2)	36.4 (150)
อนุบาลปีที่ 3	-	29.6 (75)	-	50.0 (5)	19.4 (80)
6. จำนวนนักเรียน					
1 -10 คน	-	2.0 (5)	1.5 (2)	10.0 (1)	2.0 (8)
11 – 20 คน	7.7 (1)	20.2 (51)	4.4 (6)	20.0 (2)	14.6 (60)
21 – 30 คน	61.5 (8)	43.9 (111)	34.8 (47)	60.0 (6)	41.7 (172)
31 – 40 คน	30.8 (4)	28.1 (71)	48.1 (65)	10.0 (1)	32.2 (141)
41 – 50 คน	-	0.4 (1)	2.2 (3)	-	1.0 (4)
มากกว่า 50	-	0.8 (2)	8.9 (12)	-	3.4 (14)
7. หน้าที่รับผิดชอบงานอื่นนอกจากงานการสอน					
มี	7.7 (1)	31.6 (80)	6.7 (9)	60.0 (6)	23.3 (96)
ไม่มี	92.3 (12)	68.0 (172)	93.3 (126)	40.0 (4)	76.2 (314)

ตารางที่ 8 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของครูและสังกัด

รายการ	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
8. แหล่งที่ได้รับความรู้					
การอบรม/สัมมนา	76.9 (10)	80.6 (204)	74.1 (100)	70.0 (7)	77.9 (321)
การศึกษาดูงาน	61.5 (8)	64.0 (162)	51.1 (69)	60.0 (6)	59.5 (245)
การอ่านบทความ	30.8 (4)	47.0 (119)	37.8 (51)	30.0 (3)	42.9 (177)
การอ่านวิจัย	7.7 (1)	42.7 (108)	42.2 (57)	50.0 (5)	41.5 (171)
อื่น ๆ ได้แก่ เรียนตามหลักสูตร ระดับปริญญาโท	7.7 (1)	7.9 (20)	10.4 (14)	20.0 (2)	9.0 (37)

1.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ครูอนุบาลในโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 96.1 มีอายุระหว่าง 40 – 49 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมาคืออายุระหว่าง 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 28.9 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 98.5 รองลงมาจบการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 12.9 โดยจบสาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คิดเป็นร้อยละ 62.9 รองลงมาจบสาขาวิชาประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 10.7 มีประสบการณ์การสอนมากกว่า 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 55.3 รองลงมา 4 - 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.2 เป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 40.8 รองลงมาเป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 คิดเป็นร้อยละ 36.4 มีนักเรียนในความดูแลจำนวน 21 – 30 คน คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมา จำนวน 31 – 40 คิดเป็นร้อยละ 32.2 โดยมีหน้าที่อื่น ๆ นอกจากงานการสอน คิดเป็นร้อยละ 23.3 และไม่มีหน้าที่รับผิดชอบงานอื่นนอกจากงานการสอน คิดเป็นร้อยละ 76.2 นอกจากนี้ ครูอนุบาลส่วนใหญ่ได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็กจากการอบรมสัมมนา คิดเป็นร้อยละ 77.9 รองลงมาจากการศึกษาดูงาน คิดเป็นร้อยละ 59.5

1.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ครูอนุบาลในโรงเรียนทั้ง 4 สังกัด ที่ตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 คน เป็นเพศหญิง มีอายุระหว่าง 20 – 29 ปี จำนวน 5 คน อายุระหว่าง 30 – 39 ปี จำนวน 3 คน อายุระหว่าง 40 – 49 ปี จำนวน 6 คน และมีอายุมากกว่า 50 ปี จำนวน 1 คน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 14 คน และจบการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 1 คน โดยจบสาขาวิชาการศึกษา ปฐมวัย จำนวน 13 คน จบสาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 1 คน และจบสาขาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษา จำนวน 1 คน เป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 6 คน เป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 8 คน และเป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 3 จำนวน 1 คน โดยมีประสบการณ์การสอนในระดับอนุบาลต่ำกว่า 3 ปี จำนวน 3 คน 4 - 6 ปี จำนวน 2 คน 7 – 9 ปี จำนวน 2 คน และมากกว่า 10 ปี จำนวน 8 คน

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จากแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์และแบบสำรวจ

ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก นำเสนอในตารางที่ 9-10 ตามลำดับดังนี้

ตารางที่ 9 จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
1. การวางแผน					
1.1 การวางแผนการจัดทำสารนิทัศน์					
ไม่วางแผน	23.1 (3)	14.6 (37)	28.7 (39)	20.0 (2)	19.7 (81)
วางแผน	76.9 (10)	85.4 (216)	71.3 (97)	80.0 (8)	80.3 (331)
ก่อนเปิดภาคการศึกษา	53.8 (7)	18.6 (47)	22.8 (31)	10.0 (1)	20.9 (86)
ก่อนเปิดภาคการศึกษา	61.5 (8)	66.4 (168)	44.9 (61)	60.0 (6)	59.0 (243)
สัปดาห์แรกของภาคเรียน	23.1 (3)	10.7 (27)	9.6 (13)	10.0 (1)	10.7 (44)
อื่น ๆ คือ ระหว่างภาคการศึกษา	-	10.3 (26)	6.6 (9)	10.0 (1)	8.7 (36)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
1.2 เรื่องที่วางแผน					
ศึกษาหลักสูตร	69.2 (9)	64.4 (163)	60.3 (82)	60.0 (6)	63.1 (260)
กำหนดพฤติกรรมเด็ก	53.8 (7)	41.9 (106)	32.4 (44)	20.0 (2)	38.6 (159)
กำหนดช่วงเวลาจัดเก็บ	53.8 (7)	54.2 (137)	27.9 (38)	20.0 (2)	44.7 (184)
กำหนดรูปแบบการนำเสนอ	61.5 (8)	50.2 (127)	38.2(52)	-	45.4 (187)
ออกแบบเครื่องมือ	46.2 (6)	63.2 (160)	53.7 (73)	40.0 (4)	59.0 (243)
เลือก วัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บ	38.5 (5)	49.4 (125)	34.6 (47)	40.0 (4)	43.9 (181)
กำหนดกิจกรรม	53.8 (7)	62.8 (159)	39.0 (53)	40.0 (4)	54.1 (223)
กำหนดจำนวนเด็ก	23.1 (3)	19.0 (48)	15.4 (21)	10.0 (1)	17.7 (73)
กำหนดชนิดหลักฐาน	38.5 (5)	39.9 (101)	24.3 (33)	30.0 (3)	34.5 (142)
ทำตารางการเก็บหลักฐาน	38.5 (5)	39.1 (99)	22.8 (31)	10.0 (1)	33.3 (136)
1.3 ปัญหาและอุปสรรค					
เป็นไปตามแผน	46.2 (6)	60.9 (154)	27.2 (37)	40.0 (4)	48.8 (201)
ไม่เป็นไปตามแผน	30.8 (4)	37.2 (94)	51.5 (70)	60.0 (6)	41.7 (172)
จำนวนเด็กต่อห้องมาก	-	9.1 (23)	22.1 (30)	10.0 (1)	13.1 (54)
ภาระงานอื่น	30.8 (4)	31.2 (79)	44.1 (60)	20.0 (2)	35.0 (144)
ขาดงบประมาณ	-	16.2 (41)	10.3 (14)	10.0 (1)	13.6 (56)
อื่น ๆ คือ กิจกรรมอื่นมีมาก	-	0.8 (2)	5.1 (7)	-	2.2 (9)
2. การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้					
2.1 กิจกรรม					
เล่นอิสระ	92.3 (12)	57.7 (146)	47.1 (64)	80.0 (8)	55.8 (230)
ศิลปะ	100.0 (13)	85.8 (217)	84.6 (115)	100.0 (10)	86.2 (355)
ภาษา	76.9 (10)	59.7 (151)	57.4 (78)	80.0 (8)	60.0 (247)
คณิตศาสตร์	46.2 (6)	55.3 (140)	52.2 (71)	90.0 (9)	54.9 (226)
กลางแจ้ง	53.8 (7)	64.0 (162)	47.1 (64)	60.0 (6)	58.0 (239)
เคลื่อนไหวและจังหวะ	69.2 (9)	68.4 (173)	51.5 (70)	90.0 (9)	63.3 (261)
เสริมประสบการณ์	92.3 (12)	78.3 (198)	78.7 (107)	100.0 (10)	79.4 (327)
เกมการศึกษา	69.2 (9)	65.2 (165)	49.3 (67)	90.0 (9)	60.7 (250)
สร้างสรรค์และเสรี	92.3 (12)	81.4 (206)	71.3 (97)	90.0 (9)	78.6 (324)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
กิจวัตรประจำวัน	53.8 (7)	62.8 (159)	50.7 (69)	90.0 (9)	59.2 (244)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
2.2 การจัดเวลาในการสังเกต/บันทึก					
ทุกวัน	38.5 (5)	39.1 (99)	27.2 (37)	40.0 (4)	35.2 (145)
2 – 3 ครั้ง/สัปดาห์	15.4 (2)	23.3 (59)	21.3 (29)	-	21.8 (90)
1 ครั้ง/สัปดาห์	15.4 (2)	11.1 (28)	16.2 (22)	10.0 (1)	12.9 (53)
ไม่มีเวลาที่แน่นอน	23.1 (3)	28.5 (72)	34.6 (47)	40.0 (4)	30.6 (126)
อื่น ๆ คือ พฤติกรรมที่น่าสนใจ	15.4 (2)	8.7 (22)	2.9 (4)	-	6.8 (28)
2.3 วัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล					
กระดาษ	84.6 (11)	68.8 (174)	70.6 (96)	90.0 (9)	70.4 (290)
การ์ดขนาดเล็ก	23.1 (3)	11.1 (28)	8.1 (11)	20.0 (2)	10.7 (44)
ดินสอ ปากกา	92.3 (12)	62.1 (157)	64.7 (88)	90.0 (9)	64.6 (266)
วีดิทัศน์	23.1 (3)	9.5 (24)	5.1 (7)	20.0 (2)	8.3 (34)
กล้องถ่ายรูป	100.0 (13)	77.9 (197)	77.2 (105)	100.0 (10)	78.9 (325)
เครื่องบันทึกเสียง	-	3.6 (9)	2.2 (3)	-	2.9 (12)
แบบบันทึกพฤติกรรม	76.9 (10)	82.2 (208)	85.3 (116)	60.0 (6)	82.5 (340)
แบบบันทึกผลการเรียน	53.8 (7)	58.5 (148)	61.0 (83)	40.0 (4)	58.7 (242)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
2.4 ประเภทของหลักฐาน					
ผลงานเด็ก	100.0 (13)	98.0 (148)	97.8 (133)	100.0 (10)	98.1 (404)
ภาพถ่ายเด็ก	100.0 (13)	85.4 (216)	82.4 (112)	100.0 (10)	85.2 (351)
เครื่องบันทึกเสียง	-	4.0 (10)	5.1 (7)	-	4.4 (18)
วีดิทัศน์	23.1 (3)	12.6 (32)	3.7 (5)	20.0 (2)	10.2 (42)
แผนการสอน	69.2 (9)	72.9 (183)	61.0 (83)	80.0 (8)	69.0 (283)
บันทึกความคิดเห็นของครู	69.2 (9)	66.4 (168)	53.7 (73)	30.0 (3)	61.4 (253)
บันทึกคำพูดเด็ก บันทึกสั้น	84.6 (11)	64.4 (163)	67.6 (92)	90.0 (9)	66.7 (275)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
2.5 หลักฐานที่ได้จากเด็ก					
ไม่เก็บ	-	-	-	-	-
เก็บ	100.0 (13)	100.0 (253)	100.0 (136)	100.0 (10)	100.0 (412)
ผลงานเด็ก	100.0 (13)	99.6 (252)	97.1 (132)	100.0 (10)	98.8 (407)
ภาพถ่าย	100.0 (13)	85.0 (215)	81.6 (111)	100.0 (10)	84.7 (349)
แบบบันทึกพัฒนาการเด็ก	100.0 (13)	88.9 (225)	91.9 (125)	100.0 (10)	90.5 (373)
แบบบันทึกการสังเกต	92.3 (12)	80.2 (203)	78.7 (107)	70.0 (7)	79.9 (329)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
2.6 หลักฐานที่ได้จากครู					
ไม่เก็บ	-	2.4 (6)	6.6 (9)	-	3.6 (15)
เก็บ	100.0 (13)	96.8 (245)	93.4 (127)	100.0 (10)	95.9 (395)
ภาพถ่าย	100.0 (13)	72.7 (184)	75.7 (103)	100.0 (10)	75.2 (310)
บันทึกครู	69.2 (9)	74.7 (189)	58.8 (80)	60.0 (6)	68.9 (284)
รายงานการประชุมครู	46.2 (6)	50.2 (127)	39.0 (53)	30.0 (3)	45.9 (189)
แผนการสอน	84.6 (11)	82.6 (209)	79.4 (108)	90.0 (9)	81.8 (337)
อื่น ๆ คือ บันทึกหลังสอน	-	2.0 (5)	5.1 (7)	-	2.9 (12)
2.7 หลักฐานที่ได้จากผู้ปกครอง					
ไม่เก็บ	7.7 (1)	13.8 (35)	21.3 (29)	10.0 (1)	16.0 (66)
เก็บ	92.3 (12)	86.2 (218)	78.7 (107)	90.0 (9)	84.0 (346)
บันทึกคำพูดเด็ก	30.8 (4)	38.7 (98)	36.8 (50)	60.0 (6)	38.3 (158)
สมุดบันทึกประจำวัน	23.1 (3)	52.6 (133)	37.5 (51)	30.0 (3)	46.1 (190)
รายงานการประชุมผู้ปกครอง	61.5 (8)	36.4 (92)	40.4 (55)	50.0 (5)	38.8 (160)
อื่น ๆ คือ แบบสัมภาษณ์					
ผู้ปกครอง จดหมายข่าว	46.2 (6)	24.1 (61)	25.0 (34)	40.0 (4)	25.5 (105)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
2.8. ปัญหาหรืออุปสรรคระหว่างการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้					
ไม่พบ	-	15.0 (38)	5.1 (7)	10.0 (1)	11.2 (46)
พบ	100.0 (13)	85.0 (215)	94.9 (125)	90.0 (9)	88.8 (366)
ขณะสอนไม่สามารถใช้					
อุปกรณ์พร้อมการสอนได้	69.2 (9)	39.5 (100)	38.2 (52)	30.0 (3)	39.8 (164)
บันทึกคำพูดเด็กไม่ทัน	53.8 (7)	29.6 (75)	29.4 (40)	40.0 (4)	30.6 (126)
มีเวลาน้อยเพราะมีภาระ					
งานอื่นนอกจากการสอน	76.9 (10)	43.1 (109)	68.4 (93)	30.0 (3)	52.2 (215)
เก็บหลักฐานได้ไม่ครบทุก					
กิจกรรม	61.5 (8)	60.9 (154)	67.6 (92)	60.0 (6)	63.1 (260)
ไม่มีวัสดุอุปกรณ์ในการเก็บ	38.5 (5)	20.9 (53)	25.7 (35)	20.0 (2)	23.1 (95)
ไม่ได้รับความร่วมมือจาก					
ผู้ปกครอง	38.5 (5)	26.1 (66)	43.4 (59)	10.0 (1)	31.8 (131)
2.9 การคัดเลือกหลักฐาน					
ไม่ได้คัดแยก	7.7 (1)	11.1 (28)	21.3 (29)	20.0 (2)	14.6 (60)
คัดแยก	92.3 (12)	88.9 (225)	78.7 (107)	80.0 (8)	85.4 (352)
ทุกวัน	-	13.4 (34)	10.3 (14)	10.0 (1)	11.9 (49)
ทุกสัปดาห์	23.1 (3)	40.7 (103)	29.4 (40)	50.0 (5)	36.7 (151)
ทุกเดือน	76.9 (10)	24.9 (63)	18.4 (25)	20.0 (2)	24.3 (100)
ปลายเทอม	7.7 (1)	24.1 (61)	33.1 (45)	30.0 (3)	26.7 (110)
อื่นๆ	-	-	-	-	-
2.10 การเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก					
แยกตามกิจกรรม	46.2 (6)	45.5 (115)	54.4 (74)	50.0 (5)	48.5 (200)
แยกตามชื่อของเด็ก	69.2 (9)	72.2 (184)	67.6 (92)	90.0 (9)	71.4 (294)
แยกตามประเภทหลักฐาน	46.2 (6)	26.5 (67)	26.5 (36)	10.0 (1)	26.7 (110)
อื่นๆ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
2.11 สถานที่ในการเก็บหลักฐาน					
มุมที่จัดขึ้นในห้องเรียน	100.0 (1)	79.1 (200)	86.8 (118)	100.0 (10)	82.8 (341)
ห้องที่แยกออกจากห้องเรียน	-	5.5 (14)	2.9 (4)	-	4.4 (18)
ใส่กล่อง	53.8 (7)	25.3 (64)	39.7 (54)	30.0 (3)	31.1 (128)
ใส่แฟ้ม	92.3 (12)	87.4 (221)	78.7 (107)	70.0 (7)	84.2 (347)
ใส่ตู้	23.1 (3)	17.0 (43)	11.8 (16)	-	15.0 (62)
ใส่ชั้น	23.1 (3)	15.8 (40)	16.9 (23)	10.0 (1)	16.3 (67)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
3. การไตร่ตรองสะท้อนความคิด					
3.1 การคัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก					
ไม่คัดเลือก	-	10.7 (27)	16.9 (23)	30.0 (3)	12.9 (53)
คัดเลือก	100.0 (13)	89.3 (226)	83.1 (113)	70.0 (7)	87.1 (359)
เลือกผลงานตามวัตถุประสงค์	69.2 (9)	47.0 (119)	35.3 (48)	40.0 (4)	43.7 (180)
เลือกผลงานที่สะท้อน					
พัฒนาการที่สูงสุด	61.5 (8)	39.1 (99)	36.0 (49)	30.0 (3)	38.6 (159)
เลือกผลงานที่สะท้อน					
การเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม	92.3 (12)	72.7 (184)	72.1 (98)	50.0 (5)	72.6 (299)
เลือกที่เด็กทำสวยงาม	30.8 (4)	34.8 (88)	39.7 (54)	-	35.4 (146)
อื่น ๆ ได้แก่ เลือกผลงานที่					
เด็กชอบ	7.7 (1)	5.9 (15)	1.5 (2)	-	4.4 (18)
3.2 การดำเนินการกับหลักฐาน					
เขียนวันที่และชื่อเด็ก	92.3 (12)	83.8 (212)	80.1 (109)	80.0 (8)	82.8 (341)
สะท้อนความคิดเห็นของครู	46.2 (6)	47.4 (120)	50.0 (68)	40.0 (4)	48.1 (198)
วิเคราะห์เปรียบเทียบทฤษฎี					
พัฒนาการ	61.5 (8)	34.4 (87)	36.8 (50)	60.0 (6)	36.7 (151)
วิเคราะห์เปรียบเทียบเกณฑ์					
มาตรฐาน	7.7 (1)	25.7 (65)	25.7 (35)	30.0 (3)	25.2 (104)
อื่น ๆ คือ วิเคราะห์จากผลงานเด็ก	-	2.8 (7)	4.4 (6)	-	3.2 (13)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.3 สรุปผลข้อมูล					
สรุปด้วยตนเอง	69.2 (9)	68.8 (174)	61.8 (84)	20.0 (2)	65.3 (269)
ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู	53.8 (7)	40.3 (102)	32.4 (44)	30.0 (3)	37.9 (156)
สรุปร่วมกับผู้ปกครองเด็ก	46.2 (6)	43.9 (111)	29.4 (40)	50.0 (5)	39.3 (162)
สรุปร่วมกับครูพี่เลี้ยง	23.1 (3)	34.0 (86)	51.5 (70)	30.0 (3)	39.3 (162)
อื่น ๆ คือ ไม่สรุปข้อมูล	7.7 (1)	4.3 (11)	3.7 (5)	-	4.1 (17)
3.4 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่มีเวลา	100.0 (13)	50.2 (127)	67.6 (92)	50.0 (5)	57.5 (237)
ผลงานเด็กมีมากวิเคราะห์					
ไม่ทั่วถึง	46.2 (6)	26.1 (66)	32.4 (44)	30.0 (3)	28.9 (119)
เลือกผลงานเด็กยาก	7.7 (1)	16.6 (42)	11.0 (15)	-	14.1 (58)
ไม่ได้รับความร่วมมือจากครู	-	4.3 (11)	3.7(5)	-	3.9 (16)
ไม่ได้รับความร่วมมือจาก					
ผู้ปกครอง	30.8 (4)	22.9 (58)	29.4 (40)	50.0 (5)	26.0 (107)
อื่น ๆ คือ สรุปจากผลงานเด็ก	-	6.3 (16)	5.1 (7)	-	5.6 (23)
3.5 รูปแบบการนำเสนอข้อมูล					
จดหมายข่าว	92.3 (12)	79.8 (202)	74.3 (101)	100.0 (10)	78.9 (325)
พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล	100.0 (13)	95.3 (241)	96.3 (131)	100.0 (10)	95.9 (392)
บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้	92.3 (12)	79.1 (200)	86.8 (118)	80.0 (8)	82.0 (338)
นิทรรศการการเรียนรู้	100.0 (13)	85.8 (217)	87.5 (119)	100.0 (10)	87.1 (359)
สมุดรายงานประจำตัวเด็ก	100.0 (13)	94.5 (239)	97.1 (132)	100.0 (10)	95.6 (394)
3.5.1 จดหมายข่าว					
ไม่ส่ง	7.7 (1)	12.3 (31)	26.5 (36)	10.0 (1)	16.3 (67)
ส่ง	92.3 (12)	87.4 (221)	73.5 (100)	90.0 (9)	83.0 (342)
ทุกวัน	-	2.8 (7)	1.5 (2)	-	2.2 (9)
ทุกสัปดาห์	76.9 (10)	45.1 (114)	16.9 (23)	60.0 (6)	37.1 (153)
ทุกภาคการเรียน	30.8 (4)	19.4 (49)	37.5 (51)	-	25.2 (104)
ทุกหน่วยการเรียน	69.2 (9)	32.4 (82)	16.2 (22)	40.0 (4)	28.4 (117)
อื่น ๆ คือ ตามโอกาส	7.7 (1)	17.4 (44)	17.6 (24)	-	16.7 (69)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.5.2 เนื้อหาในจดหมายข่าว					
เรื่องที่เรียนแต่ละสัปดาห์	61.5 (8)	57.3 (145)	30.9 (42)	100.0 (13)	49.8 (205)
ชื่นชมเด็กที่ประพฤติดี	15.4 (2)	19.4 (49)	22.8 (31)	-	19.9 (82)
แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์	84.6 (11)	56.5 (143)	49.3 (67)	80.0 (8)	55.6 (229)
ความเห็นผู้ปกครอง	23.1 (3)	38.7 (98)	24.3 (33)	30.0 (3)	33.3 (137)
ความเห็นของครูต่อเด็ก	46.2 (6)	47.8 (121)	34.6 (47)	30.0 (3)	43.0 (177)
พัฒนาการและการเรียนรู้	53.8 (7)	58.9 (149)	45.6 (62)	70.0 (7)	54.6 (225)
อื่น ๆ คือ ข่าวความรู้	-	-	8.1 (11)	10.0 (1)	2.9 (12)
3.5.3 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่พบ	38.5 (5)	49.8 (126)	31.6 (43)	40.0 (4)	43.2 (178)
พบ	53.8 (7)	47.8 (121)	55.1 (75)	60.0 (6)	50.7 (209)
จำนวนเด็กต่อห้องมาก	23.1 (3)	10.7 (27)	11.8 (16)	10.0 (1)	11.4 (47)
ครูจำเด็กไม่ได้	-	2.8 (7)	2.2 (3)	-	2.4 (10)
ไม่ได้รับความร่วมมือ					
จากผู้ปกครอง	30.8 (4)	28.9 (73)	29.4 (40)	50.0 (5)	29.6 (122)
ภาระงานครูมากไม่มี					
เวลาทำ	38.5 (5)	14.2 (36)	30.9 (42)	30.0 (3)	20.9 (86)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
3.5.4 พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล					
ไม่เก็บ	-	3.6 (9)	4.4 (6)	-	3.6 (15)
เก็บ	100.0 (13)	94.6 (244)	95.6 (130)	100.0 (10)	96.4 (397)
เทอมละครั้ง	61.5 (8)	74.3 (188)	71.3 (97)	70.0 (7)	72.8 (300)
ปีละครั้ง	-	8.3 (21)	14.7 (20)	30.0 (3)	10.7 (44)
อื่น ๆ ได้แก่ ทุกเดือน					
ตลอดปี	38.5 (5)	16.6 (42)	11.0 (15)	-	15.0 (62)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.5.5 ข้อมูลที่เก็บ					
ผลงานศิลปะ	100.0 (13)	96.0 (243)	94.1 (128)	100.0 (10)	95.6 (394)
ผลงานภาษา	69.2 (9)	58.5 (148)	50.0 (68)	90.0 (9)	56.8 (234)
ภาพถ่าย	84.6 (11)	48.2 (122)	45.6 (62)	100.0 (10)	49.8 (205)
ประวัติย่อของเด็ก	84.6 (11)	66.0 (167)	74.3 (101)	90.0 (9)	69.9 (288)
บันทึกการสะท้อนความคิด					
ของครูที่มีต่อเด็ก	76.9 (10)	56.5 (143)	56.6 (77)	70.0 (7)	57.5 (237)
บันทึกการสะท้อนความคิด					
ของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก	84.6 (11)	54.2 (137)	45.6 (62)	70.0 (7)	52.7 (217)
อื่น ๆ คือ แบบประเมิน	-	7.5 (19)	0.7 (1)	10.0 (1)	5.1 (21)
3.5.6 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่พบ	61.5 (8)	58.9 (149)	44.9 (61)	90.0 (9)	55.6 (229)
พบ	38.5 (5)	40.7 (103)	54.4 (74)	10.0 (1)	44.4 (183)
ตัดสินใจเลือกผลงาน					
เด็กได้ยาก	30.8 (4)	15.4 (39)	14.7 (20)	-	15.3 (63)
ไม่มีเวลาใน					
การคัดเลือกผลงาน	23.1(3)	11.1 (28)	22.1 (30)	-	14.8 (61)
เด็กไม่มีโอกาสเลือก					
ผลงานของตนเอง	30.8 (4)	21.7 (55)	30.1 (41)	10.0 (1)	24.3 (100)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
3.5.7 บอร์ดสารนิทัศน์					
ไม่ทำ	7.7 (1)	14.2 (36)	13.2 (18)	20.0 (2)	13.8 (57)
ทำ	92.3 (12)	85.4 (216)	75.6 (118)	80.0 (8)	85.9 (354)
ภายในห้องเรียน					
ภายในห้องเรียน	92.3 (12)	71.5(181)	62.5 (85)	70.0 (7)	69.2 (285)
นอกห้องเรียน					
ตามทางเดินของอาคาร	15.4 (2)	25.3 (64)	12.5 (17)	-	20.1 (83)
อื่น ๆ คือ ตามเสาของ					
อาคารเรียน	-	2.0 (5)	1.5 (2)	-	1.7 (7)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.5.8 เรื่องที่น่าสนใจ					
โครงการที่เด็กเรียน	53.8 (7)	51.4 (130)	27.9 (38)	50.0 (5)	43.7 (180)
ผลงานศิลปะ	84.6 (11)	77.5 (196)	75.0 (102)	60.0 (6)	76.5 (315)
ผลงานภาษา	38.5 (5)	28.9 (73)	25.0 (34)	10.0 (1)	27.4 (113)
กิจกรรมพิเศษ/วันสำคัญ	53.8 (7)	68.0 (172)	60.3 (82)	30.0 (3)	64.1 (264)
หัวข้อการเรียนรู้	30.8 (4)	24.1 (61)	9.6 (13)	30.0 (3)	19.7 (81)
คำพูดของเด็ก	15.4 (2)	9.1 (23)	10.3 (14)	-	9.5 (39)
ข้อความบรรยาย					
การเรียนรู้ของเด็ก	46.2 (6)	19.0 (48)	11.0 (15)	20.0 (2)	17.2 (71)
3.5.9 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่พบ	38.5 (5)	49.8 (126)	47.8 (65)	50.0 (5)	48.5 (200)
พบ	53.8 (7)	49.0 (124)	50.7 (69)	50.0 (5)	49.5 (204)
พื้นที่ไม่เพียงพอ	30.8 (4)	25.3 (64)	22.1 (30)	10.0 (1)	24.0 (99)
ไม่ได้รับความร่วมมือ					
จากเพื่อนร่วมงาน	-	2.8 (7)	2.9 (4)	-	2.7 (11)
ไม่สามารถนำเสนอ					
ภาพของเด็กได้ทุกคน	53.8 (7)	27.7 (70)	39.0 (53)	30.0 (3)	32.3 (133)
งบประมาณไม่เพียงพอ	30.8 (4)	11.5 (29)	13.1 (18)	-	12.4 (51)
อื่น ๆ คือ ผลงานเด็ก					
มีมาก	-	1.6 (4)	-	10.0 (1)	1.2 (5)
3.5.10 นิทรรศการการเรียนรู้					
ไม่จัด	-	10.3 (26)	14.0 (19)	-	10.9 (45)
จัด	100.0 (13)	89.3 (226)	86.0 (117)	100.0 (10)	88.8 (366)
เทอมละครั้ง	53.8 (7)	52.6 (133)	30.1 (41)	70.0 (7)	45.6 (188)
ปีละครั้ง	15.4 (2)	21.3 (54)	46.3 (63)	30.0 (3)	29.6 (122)
อื่น ๆ ได้แก่ ตามโอกาส					
ทุกเดือนหรือทุกหน่วย					
การเรียนรู้ที่ได้จาก					
การสอนแบบโครงการ	30.8 (4)	17.0 (43)	11.8 (16)	-	15.3 (63)

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.5.11 การนำเสนอ					
การแสดงของเด็ก	76.9 (10)	58.1 (147)	61.8 (84)	60.0 (6)	60.0 (247)
ผลงานเด็ก	92.3 (12)	83.0 (210)	85.3 (116)	90.0 (9)	84.2 (347)
โครงการที่เด็กเรียน	69.2 (9)	63.6 (161)	47.8 (65)	70.0 (7)	58.7 (242)
หัวข้อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ อื่น ๆ คือ วันสำคัญ/ เทศกาล	46.2 (6) -	26.5 (67) 4.7 (12)	14.0 (19) 2.2 (3)	30.0 (3) -	23.1 (95) 3.9 (16)
3.5.12 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่พบ	23.1 (3)	47.8 (121)	31.6 (43)	40.0 (4)	41.5 (171)
พบ	76.9 (10)	51.4 (130)	66.2 (90)	60.0 (6)	57.3 (236)
สถานที่จำกัด	61.5 (8)	29.2 (74)	34.6 (47)	30.0 (3)	32.0 (132)
ความคิดเห็นไม่ตรงกัน					
ระหว่างเพื่อนร่วมงาน	7.7 (1)	5.5 (14)	8.8 (12)	10.0 (1)	6.8 (28)
เด็กไม่สามารถร่วม					
แสดงได้ทุกคน	53.8 (7)	32.0 (81)	42.6 (58)	10.0 (1)	35.7 (147)
ไม่ได้รับความร่วมมือ					
จากผู้ปกครอง	23.1 (3)	17.0 (48)	15.4 (21)	30.0 (3)	17.0 (70)
ไม่ได้รับความร่วมมือ					
จากบุคลากรฝ่ายอื่น					
ในโรงเรียน	30.8 (4)	4.3 (11)	4.4 (6)	10.0 (1)	5.3 (22)
ขาดงบประมาณ	46.2 (6)	13.0 (33)	22.8 (31)	20.0 (2)	17.5 (72)
3.5.13 สมุดรายนงานพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล					
ข้อสำเร็จรูป	69.2 (9)	72.7 (184)	81.6 (111)	10.0 (1)	74.0 (305)
จัดทำขึ้นเอง	38.5 (5)	27.7 (70)	22.8 (31)	90.0 (9)	27.9 (115)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
3.5.14 ข้อมูลที่นำเสนอ					
ประวัติส่วนตัวเด็ก	100.0 (13)	88.5 (224)	93.4(127)	100.0 (10)	90.8 (374)
สรุปพัฒนาการเด็ก	100.0 (13)	96.4 (244)	100.0(136)	100.0 (10)	97.8 (403)
ข้อเสนอแนะของครู อื่น ๆ ข้อเสนอแนะของ ผู้ปกครอง	100.0 (13)	83.8 (212)	93.4(127)	100.0 (10)	87.9 (362)
30.8 (4)	15.0 (38)	14.7 (20)	20.0 (2)	15.5 (64)	
4. การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้					
ไม่ได้ใช้	7.7 (1)	5.5 (14)	2.9 (4)	-	4.6 (19)
ใช้	92.3 (12)	94.1 (238)	97.1 (132)	100.0 (10)	95.4 (392)
วางแผนการสอน	53.8 (7)	66.8 (169)	69.9 (95)	90.0 (9)	68.1 (280)
ปรับปรุงการเรียนการสอน	76.9 (10)	72.7 (184)	71.3 (97)	80.0 (8)	72.7 (229)
ประเมินพัฒนาการเด็ก	92.3 (12)	85.8 (217)	78.7 (107)	90.0 (9)	83.9 (345)
ส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็น รายบุคคล	92.3 (12)	74.7 (189)	77.9 (106)	90.0 (9)	76.9 (316)
สื่อสารกับผู้ปกครอง ครู และผู้ ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก	76.9 (10)	73.1 (185)	80.9 (110)	90.0 (9)	76.2 (313)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-
4.1 การจัดการเรียนการสอน					
จัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก	84.6 (11)	70.4 (178)	68.4 (93)	90.0 (9)	70.6 (291)
จัดกิจกรรมหลากหลาย	69.2 (9)	70.0 (177)	70.6 (96)	70.0 (7)	70.1 (289)
ปรับเนื้อหาและกิจกรรม	76.9 (10)	65.2 (165)	59.6 (81)	60.0 (6)	63.6 (262)
ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก	84.6 (11)	74.7 (189)	79.4 (108)	90.0 (9)	76.9 (317)
ประเมินการสอนของตนเอง	76.9 (10)	49.4 (125)	58.1 (79)	60.0 (6)	53.3 (220)
อื่น ๆ	-	-	-	-	-

ตารางที่ 9 (ต่อ) จำนวนและค่าร้อยละของครูอนุบาล จำแนกตามข้อมูลการจัดทำสารนิทัศน์
การเรียนรู้ของเด็กและสังกัด

การจัดทำสารนิทัศน์	สังกัด				
	สพฐ.	สช.	กทม.	สกอ.	รวม
	ร้อยละ (n = 13)	ร้อยละ (n = 253)	ร้อยละ (n = 136)	ร้อยละ (n = 10)	ร้อยละ (n = 412)
4.2 การเรียนรู้ของครู					
พัฒนาการและการเรียนรู้ ของเด็ก	92.3 (12)	89.3 (226)	94.9 (129)	90.0 (9)	91.3 (376)
วางแผนการทำงานล่วงหน้า	76.9 (10)	71.5 (181)	69.1 (94)	80.0 (8)	71.1 (293)
ทบทวนและพัฒนาการสอน ของตนเอง	84.6 (11)	62.8 (159)	66.9 (91)	80.0 (8)	65.3 (269)
การทำงานกับเพื่อนร่วมงาน	46.2 (6)	45.1 (114)	46.3 (63)	40.0 (4)	45.4 (187)
การทำงานและสื่อสารกับ ผู้ปกครอง	61.5 (8)	62.1 (157)	59.7 (81)	60.0 (6)	61.2 (252)
4.3 การสื่อสารกับครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก					
สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กับ ครูและผู้ปกครอง	92.3 (12)	75.9 (192)	80.1 (109)	90.0 (9)	78.2 (322)
ส่งบันทึกหรือผลงานเด็กให้ ผู้ปกครองเพื่อให้ทราบ					
พัฒนาการ	92.3 (12)	77.1 (195)	67.6 (92)	80.0(8)	74.5 (307)
ขอความร่วมมือผู้ปกครองใน การช่วยเหลือและส่งเสริม					
พัฒนาการเด็ก	61.5 (8)	59.3 (150)	55.1 (75)	80.0(8)	58.5 (241)
เชิญผู้ปกครองร่วมชมการแสดง สารนิทัศน์เพื่อทราบ					
พัฒนาการเด็ก	69.2 (9)	46.2 (117)	56.6 (77)	50.0 (5)	50.5 (208)
4.4 ปัญหาและอุปสรรค					
ไม่ได้รับความร่วมมือจาก ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กเมื่อพบ					
ปัญหา	38.5 (5)	31.2 (79)	47.1 (64)	60.0 (6)	37.4 (154)
มีเวลาจำกัดในการพูดคุยกับ					
ผู้ปกครอง	69.2 (9)	60.5 (153)	72.8 (99)	70.0 (7)	65.0 (268)
ไม่มีเวลาในการประเมิน					
การสอนของตนเอง	23.1(3)	14.6 (37)	6.6 (9)	20.0 (2)	12.4 (51)

2.1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และ
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก เป็นดังนี้

1) การวางแผน ครูอนุบาลที่ไม่ได้วางแผนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
คิดเป็นร้อยละ 19.7 ส่วนครูอนุบาลที่วางแผนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็น
ร้อยละ 80.3 โดยวางแผนในช่วงก่อนเปิดภาคการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 59.0 รองลงมา
วางแผนในช่วงก่อนเปิดภาคการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 20.9 มีการศึกษาหลักสูตรแกนกลางหรือ
หลักสูตรสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 63.1 รองลงมา คือ ออกแบบเครื่องมือในการบันทึกข้อมูล
คิดเป็นร้อยละ 59.0 ครูอนุบาลสามารถดำเนินการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไป
ตามแผนได้ คิดเป็นร้อยละ 48.8 และไม่สามารถจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปตาม
แผนได้ คิดเป็นร้อยละ 41.7 สาเหตุที่ไม่สามารถจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กให้เป็นไปตาม
แผนได้ คือ มีภาระงานอื่นนอกจากงานการสอน คิดเป็นร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ ขาดงบประมาณ
คิดเป็นร้อยละ 13.6

2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ครูอนุบาลเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็ก
จากกิจกรรมศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 86.2 รองลงมา คือ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ คิดเป็นร้อยละ
79.4 ครูอนุบาลจัดสรรเวลาในการบันทึกพฤติกรรมเด็กทุกวัน วันละประมาณ 10 – 20 นาที
คิดเป็นร้อยละ 35.2 รองลงมา คือ ไม่มีเวลาที่แน่นอนในการบันทึกพฤติกรรมเด็ก คิดเป็นร้อยละ
30.6 วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บ ได้แก่ แบบบันทึกพฤติกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.5 รองลงมา คือ
กล้องถ่ายรูป คิดเป็นร้อยละ 78.9 ประเภทของหลักฐานที่เก็บ ได้แก่ ผลงานเด็ก คิดเป็นร้อยละ
98.1 รองลงมา คือ ภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 85.2 หลักฐานการเรียนรู้ที่ได้
จากเด็ก ได้แก่ ผลงานเด็ก คิดเป็นร้อยละ 98.8 รองลงมา คือ แบบบันทึกพัฒนาการเด็ก คิดเป็น
ร้อยละ 90.5 หลักฐานการเรียนรู้ที่ได้จากครู ได้แก่ แผนการสอน คิดเป็นร้อยละ 81.8 รองลงมา คือ
ภาพถ่าย คิดเป็นร้อยละ 75.2 หลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากผู้ปกครอง ได้แก่ สมุดบันทึก
ประจำวัน คิดเป็นร้อยละ 46.1 รองลงมา คือ รายงานการประชุมผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 38.8
ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ เก็บหลักฐานได้ไม่ครบทุกกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 63.1 รองลงมา
คือ มีภาระงานอื่นนอกจากงานการสอน คิดเป็นร้อยละ 52.2 ครูอนุบาลไม่มีการคัดแยกหลักฐาน
การเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 14.6 ครูอนุบาลที่ทำกรคัดแยกหลักฐาน คิดเป็นร้อยละ 85.4
โดยคัดแยกทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 36.7 รองลงมา คือ คัดแยกปลายเทอม คิดเป็นร้อยละ 26.7
โดยแยกหลักฐานตามชื่อของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 71.4 รองลงมา คือ แยกตามกิจกรรม คิดเป็น
ร้อยละ 48.5 นอกจากนี้ ครูอนุบาลเก็บหลักฐานของเด็กไว้ในมุมที่จัดขึ้นในห้องเรียน คิดเป็น

ร้อยละ 82.8 โดยเก็บหลักฐานใส่แฟ้ม คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมา คือ ใส่กล่อง คิดเป็นร้อยละ 31.1

3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิด

3.1) การคัดเลือก ครูอนุบาลส่วนใหญ่คัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 87.1 โดยเลือกผลงานที่แสดงการเรียนรู้ของเด็กในแต่ละกิจกรรมคิดเป็นร้อยละ 72.6 รองลงมา คือ เลือกผลงานตามวัตถุประสงค์ คิดเป็นร้อยละ 43.7

3.2) การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล ครูอนุบาลดำเนินการกับหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กโดยเขียนวันที่และชื่อเด็กคิดเป็นร้อยละ 82.8 รองลงมา คือ สะท้อนความคิดเห็นของครู คิดเป็นร้อยละ 48.1 ครูอนุบาลสรุปผลข้อมูลด้วยตนเอง คิดเป็นร้อยละ 65.3 รองลงมา คือ สรุปร่วมกับผู้ปกครองเด็กและครูพี่เลี้ยง คิดเป็นร้อยละ 39.3 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ไม่มีเวลามากพอในการสะท้อนความคิดและประชุมครู ผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 57.5 รองลงมา คือ ผลงานเด็กมีมากทำให้วิเคราะห์ได้ไม่ทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 28.9

3.3) การนำเสนอข้อมูล ครูอนุบาลนำเสนอร่องรอยการเรียนรู้ของเด็กในรูปแบบพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ 95.9 รองลงมา คือ สมุดรายงานพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ 95.6

ก) จัดหมายข่าว ครูอนุบาลจัดทำจดหมายข่าว คิดเป็นร้อยละ 83.0 โดยส่งจดหมายข่าวทุกสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 37.1 รองลงมา คือ ส่งทุกหน่วยการเรียนรู้ คิดเป็นร้อยละ 28.4 โดยนำเสนอเนื้อหาในจดหมายข่าวเกี่ยวกับการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ คิดเป็นร้อยละ 55.9 รองลงมา คือ นำเสนอเรื่องที่เรียนแต่ละสัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 49.8 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 29.6 รองลงมา คือ มีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการทำจดหมายข่าว คิดเป็นร้อยละ 20.9

ข) พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล ครูอนุบาลเก็บผลงานเด็กลงพอร์ตโฟลิโอ คิดเป็นร้อยละ 96.4 โดยเก็บภาคการศึกษาละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 72.8 รองลงมา คือ ทุกเดือนหรือตลอดปีการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 15.0 ครูอนุบาลนำเสนอผลงานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 95.6 รองลงมา คือ นำเสนอข้อมูลที่เป็นประวัติย่อของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 69.9 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ เด็กไม่มีโอกาสเลือกผลงานของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 24.3

ค) บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ครูอนุบาลจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 85.9 โดยจัดบอร์ดไว้ภายในห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 69.2 รองลงมา คือ จัดบอร์ดไว้นอกห้องเรียน คิดเป็นร้อยละ 47.1 ส่วนใหญ่นำเสนอผลงานศิลปะ คิดเป็นร้อยละ 76.5 รองลงมา คือ กิจกรรมพิเศษหรือวันสำคัญ คิดเป็นร้อยละ 64.1 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ ไม่สามารถนำเสนอภาพของเด็กได้ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 32.3 รองลงมา

คือ มีพื้นที่ในการจัดและผลงานเด็กมีมาก คิดเป็นร้อยละ 24.0

ง) นิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก ครูอนุบาลจัดนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 88.8 โดยจัดภาคการศึกษาละครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.6 รองลงมา คือ ปีละ 1 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 29.6 โดยนำเสนอผลงานเด็ก คิดเป็นร้อยละ 84.2 รองลงมา คือ การแสดงของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 60.0 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ เด็กไม่สามารถร่วมแสดงได้ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 35.7 รองลงมา คือ มีสถานที่จำกัด คิดเป็นร้อยละ 32.0

จ) สมุดรายงานพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล ครูอนุบาลส่วนใหญ่ ชื่อสมุดแบบสำเร็จรูป คิดเป็นร้อยละ 74.0 รองลงมา คือ จัดทำขึ้นเอง คิดเป็นร้อยละ 27.9 โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสรุปพัฒนาการเด็ก คิดเป็นร้อยละ 97.8 รองลงมา คือ ประวัติส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 90.8

4) การนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

4.1) การจัดการเรียนการสอน ครูอนุบาลนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ คิดเป็นร้อยละ 95.4 โดยนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็ก คิดเป็นร้อยละ 83.9 รองลงมา คือ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล คิดเป็นร้อยละ 83.9 ในการจัดการเรียนการสอนครูอนุบาลนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก คิดเป็นร้อยละ 76.9 รองลงมา คือ จัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้สอดคล้องกับปัญหา คิดเป็นร้อยละ 70.6 ซึ่งการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กช่วยให้ครูอนุบาลได้เรียนรู้เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 91.3 รองลงมา คือ วางแผนการทำงานล่วงหน้า คิดเป็นร้อยละ 71.1

4.2) การสื่อสารกับครู ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ครูอนุบาลนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กร่วมกับครูและผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 78.2 รองลงมา คือ ส่งผลงานเด็กหรือบันทึกเกี่ยวกับเด็กไปให้ผู้ปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของเด็ก คิดเป็นร้อยละ 74.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบ ได้แก่ มีเวลาจำกัดในการพูดคุยกับผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 65.0 รองลงมา คือ ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเมื่อพบปัญหา คิดเป็นร้อยละ 37.4

2.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

1) การวางแผน ครูอนุบาลทั้ง 15 คน ทำการศึกษาหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดกิจกรรมและพฤติกรรมเด็กที่ต้องการเก็บ โดยครูอนุบาล 9 คน ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กด้วยตนเอง และครูอนุบาล 6 คน ใช้เครื่องมือในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กที่ได้มาจากแบบประเมินท้ายเล่มแบบฝึกหัดแบ่งตามสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นหนังสือแบบเรียนที่มาจากหลายสถาบัน

2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ครูอนุบาลทั้ง 15 คน จัดเก็บสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็กจากกิจกรรมเล่นอิสระ ศิลปะ ภาษา เสริมประสบการณ์ เกมการศึกษา ซึ่งครูสังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้วยการถ่ายภาพในขณะที่สอนและเก็บผลงานเด็กที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผลงานที่เก็บส่วนใหญ่เป็นผลงานศิลปะ ครูอนุบาล 4 คน มีหลักฐานการจดบันทึกพฤติกรรมหรือคำพูดเด็กลงบันทึกหลังการสอน

3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิด ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีการคัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กตามวัตถุประสงค์และเลือกผลงานที่สะท้อนการเรียนรู้ของในแต่ละกิจกรรมแล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลด้วยตนเองโดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีและเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร และนำข้อมูลที่ได้จากสารนิทัศน์มานำเสนอใน 5 รูปแบบ ได้แก่ จดหมายข่าว พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก นิทรรศการเรียนรู้ของเด็ก และสมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล

4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ ครูอนุบาลทั้ง 15 คน ให้ความเห็นว่า สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กสามารถนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็กและช่วยครูในการสื่อสารกับผู้ปกครองเด็กได้ดี เพราะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการเด็กมากขึ้นรวมถึงทำให้ผู้ปกครองเชื่อถือในการจัดการเรียนการสอนของครู นอกจากนี้ ครูอนุบาล 5 คน ยังนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปเป็นหลักฐานเพื่อการรับการประเมินภายนอก

ตารางที่ 10 จำนวนครูอนุบาลจำแนกตามหลักฐานการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
และสังกัด

รายการ	สังกัด	สพฐ.		สช.		กทม.		สกอ.		รวม	
		n = 4		n = 5		n = 4		n = 2		n = 15	
		มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
1. การวางแผนการจัดเก็บ											
1.1	บันทึก/เอกสารการศึกษาหลักสูตร	3	1	3	2	2	2	1	1	9	6
1.2	บันทึก/เอกสารการกำหนดวัตถุประสงค์	1	3	2	3	1	3	1	1	5	10
1.3	บันทึก/เอกสารการเตรียมและเลือกใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์	1	3	3	2	-	4	2	-	6	9
1.4	แฟ้มสะสมผลงานของครู	3	1	5	-	3	1	2	-	12	3
1.5	แผนการสอน	4	-	5	-	4	-	2	-	15	-
2. การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้											
2.1	บันทึกคำสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก	2	2	1	4	-	4	1	1	4	11
2.2	บันทึกพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละ กิจกรรม	1	3	5	-	4	-	1	1	11	4
2.3	ภาพถ่ายของเด็กในขณะที่ทำกิจกรรม	4	-	5	-	4	-	2	-	15	-
2.4	บันทึกคำสนทนาระหว่างเด็กกับครู	1	3	2	3	-	4	2	-	5	10
2.5	แบบบันทึกพัฒนาการ/พฤติกรรม	3	1	5	-	4	-	1	1	13	2
2.6	ผลงานเด็ก	4	-	5	-	4	-	2	-	15	-
2.7	บันทึกความคิดเห็นของครูลงในผลงานเด็ก	2	2	4	1	4	-	1	1	11	4
2.8	สถานที่จัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก/ ครู	4	-	5	-	4	-	2	-	15	-
3. การไต่ร่องสะท้อนความคิด											
3.1	บันทึกการเขียนสะท้อนความคิดของครู	2	2	4	1	1	3	1	1	8	7
3.2	บันทึกข้อมูลระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้	1	3	-	5	-	4	1	1	2	13
3.3	บันทึกพฤติกรรมของเด็กและไต่ร่องสิ่งที่ บันทึก	2	2	2	3	2	2	1	1	7	8
3.4	บันทึก/เอกสารการวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล	1	3	4	1	1	3	1	1	7	8
3.5	รายงานการประชุมครู/ผู้ปกครอง	2	2	2	3	4	-	2	-	10	5
3.6	จดหมายข่าวระหว่างบ้านและโรงเรียน	4	-	5	-	3	1	2	-	14	1
3.7	พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล	3	1	5	-	4	-	2	-	14	1
3.8	บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก	4	-	5	-	4	-	2	-	15	-

ตารางที่ 10 (ต่อ) จำนวนครูอนุบาลจำแนกตามหลักฐานการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก และสังกัด

รายการ	สังกัด	สพฐ.		สช.		กทม.		สกอ.		รวม	
		n = 4		n = 5		n = 4		n = 2		n = 15	
		มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี	มี	ไม่มี
3.9 จัดนิทรรศการการเรียนรู้		4	-	5	-	3	1	2	-	14	1
3.10 สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน		4	1	5	-	4	-	2	-	14	1
3.11 แบบประเมินพัฒนาการ		3	1	5	-	4	-	2	-	4	1
4.การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้											
4.1 บันทึก/เอกสารการวางแผนการสอนของครู		4	-	5	-	4	-	2	-	14	-
4.2 บันทึก/เอกสารการปรับปรุงการเรียนการสอน		2	2	4	1	2	2	1	1	9	6
4.3 บันทึก/เอกสารการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม		3	2	5	-	2	1	-	2	10	5
4.4 บันทึก/เอกสารการประเมินพัฒนาการเด็ก		4	-	5	-	4	-	1	1	14	1
4.5 บันทึก/เอกสารการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง		4	-	5	-	3	1	1	1	13	2

2.3 ข้อมูลจากแบบสำรวจ

ผู้วิจัยพบหลักฐานที่สะท้อนการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ดังนี้

- 1) การวางแผน พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีแผนการสอน และครูอนุบาล 12 คน มีแฟ้มสะสมผลงานของครู
- 2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ พบว่า ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีหลักฐานการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ ภาพถ่ายของเด็กขณะทำกิจกรรม และผลงานเด็ก นอกจากนี้ พบว่า ครูอนุบาล 13 คน มีแบบบันทึกพฤติกรรมเด็ก โดยผู้วิจัยนำเสนอภาพถ่ายตัวอย่างร่องรอยการเรียนรู้ของเด็กที่ครูจัดเก็บ ได้แก่ ตัวอย่างผลงานเด็กและสถานที่จัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก จำแนกตามสังกัด ดังนี้

2.1) ตัวอย่างผลงานเด็ก

2.1.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 2 ผลงานศิลปะเรื่อง ตำรวจป่า

ภาพที่ 3 ภาพวาดประกอบการเล่าเรื่อง

ภาพที่ 2 เป็นภาพถ่ายผลงานศิลปะของเด็กกายบุคคล เรื่อง ตำรวจป่าซึ่งครูบันทึกคำพูดของเด็กเกี่ยวกับเรื่องราวที่วาดลงในผลงาน และภาพที่ 3 เป็นผลงานศิลปะที่เด็กวาดพร้อมกับเล่าเรื่องประกอบภาพโดยครูเป็นผู้บันทึกคำพูดของเด็กลงในภาพ

2.1.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาพที่ 4 หน้าปกสมุดบันทึก

ภาพที่ 5 ข้อมูลภายในสมุด

ภาพที่ 6 ผลงานศิลปะจากหัวข้อ

โครงการต้นไม้ที่มีหัวใจ

บันทึก

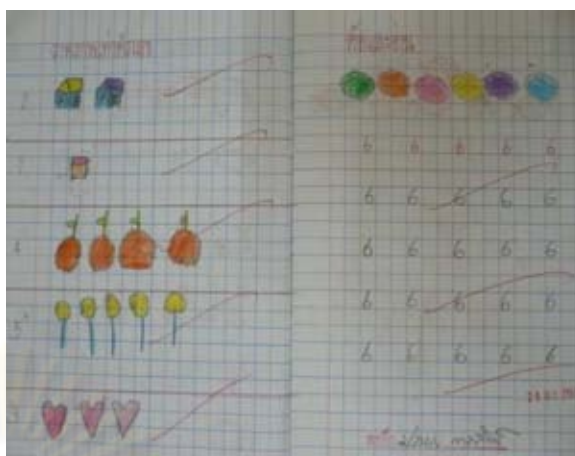
ที่ครูกำหนด

ภาพที่ 4 เป็นสมุดบันทึกของเด็กจากการเรียนการสอนแบบโครงการ เรื่อง ต้นไม้ที่มีหัวใจ ภาพที่ 5 เป็นด้านในของสมุดบันทึกซึ่งเด็กบันทึกวัสดุและอุปกรณ์ที่นำมาปลูกด้วย การวาดภาพและการเขียนคำประกอบภาพ และภาพที่ 6 เป็นภาพวาดของเด็กที่ชนะการประกวดในหัวข้อที่ครูกำหนดให้ คือ โตขึ้นหนูอยากเป็น

2.1.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 7 ผลงานศิลปะของเด็ก

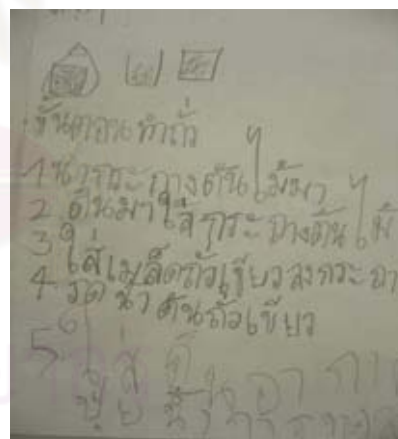
ภาพที่ 8 สมุดผลงานคณิตศาสตร์

ภาพที่ 7 เป็นภาพวาดของเด็กจากกิจกรรมวาดภาพประกอบนิทาน โดยเด็กบันทึกชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง และสำนักพิมพ์จากหนังสือที่ครูเล่าให้ฟัง และภาพที่ 8 เป็นสมุดผลงานคณิตศาสตร์ที่ได้วาดตามจำนวนและตัดตัวเลข 6 ตามแบบ

2.1.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 9 สมุดบันทึกเรื่องที่เด็ก ๆ อยากรู้เกี่ยวกับตนเอง

ภาพที่ 10 สมุดบันทึกกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปลูกถั่วงอก

ภาพที่ 9 เป็นสมุดบันทึกเรื่องที่เด็ก ๆ อยากรู้เกี่ยวกับตัวเอง โดยเด็กเป็นผู้วาดภาพและเขียนบันทึกด้วยตนเอง และภาพที่ 10 เป็นสมุดบันทึกที่ได้จากการเรียนการสอนแบบโครงการเรื่อง การปลูกถั่วงอก โดยเขียนขั้นตอนการปลูกถั่วงอก

2.2) ตัวอย่างสถานที่จัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก

2.2.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 11 ก่องและแฟ้มเก็บผลงานเด็ก

ภาพที่ 12 ชั้นเก็บผลงานเด็ก

ภาพที่ 11 เป็นก่องใส่แฟ้มผลงานแยกตามชื่อของเด็ก และตะกร้าสำหรับใส่ผลงานเด็กที่ยังไม่ได้จัดใส่แฟ้ม ถูกจัดวางไว้บนหลังตู้เก็บของในมุมหนึ่งของห้องเรียน และภาพที่ 12 เป็นชั้นพลาสติกสำหรับใส่ผลงานศิลปะแยกตามชื่อของเด็กถูกจัดวางไว้ในมุมหนึ่งของห้องเรียน

2.2.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาพที่ 13 ชั้นไม้เก็บผลงานเด็ก

ภาพที่ 14 ก่องเก็บผลงานเด็ก

ภาพที่ 13 เป็นชั้นที่แบ่งเป็นช่องๆ สำหรับจัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก โดยแยกตามประเภทของกิจกรรมการเรียนรู้ และภาพที่ 14 เป็นก่องใส่แฟ้มกิจกรรมการเรียนรู้แยกตามชื่อของเด็กถูกจัดวางไว้บนตู้ช่องสำหรับวางกระเป๋าของเด็กในมุมหนึ่งของห้องเรียน

2.2.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 15 ชั้นไม้เก็บแฟ้มผลงานเด็กและครู

ภาพที่ 16 ชั้นไม้เก็บสมุดงานของเด็ก

ภาพที่ 15 เป็นชั้นที่แบ่งเป็นช่องๆ สำหรับจัดเก็บหลักฐานต่างๆ ได้แก่ แฟ้มผลงานของเด็กแยกตามรายชื่อ สมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล แฟ้มงานของครู และตะกร้าใส่เอกสารของครู และภาพที่ 16 เป็นชั้นสำหรับจัดวางสมุดผลงานของเด็กแยกตามสาระการเรียนรู้

2.2.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 17 ชั้นเก็บผลงานเด็กแยกตามหลักฐานการเรียนรู้

ภาพที่ 18 กล่องและตะกร้าเก็บผลงานเด็ก

ภาพที่ 17 เป็นชั้นเก็บหลักฐานต่างๆ ได้แก่ พอร์ตโฟลิโอของเด็ก รายบุคคล ตะกร้าสำหรับใส่อุปกรณ์การเรียน กล่องใส่แฟ้มที่บรรจุจดหมายข่าวระหว่างบ้านและโรงเรียนแยกตามชื่อของเด็ก กระบะสำหรับใส่กระดาษบันทึกผลงานเด็ก ผลงานของเด็กแยกตามกิจกรรม และภาพที่ 18 เป็นกล่องใส่สมุดงานของเด็กและตะกร้าสำหรับใส่ผลงานศิลปะของเด็กที่ยังไม่ได้คัดแยก

3) การไต่ร่องสะท้อนความคิด ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีการจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็ก และครูอนุบาล 14 คน มีการจัดทำจดหมายข่าวระหว่างบ้านและโรงเรียน พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล นิทรรศการการเรียนรู้ และสมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล ดังนี้

3.1) จดหมายข่าว ครูอนุบาลจัดทำในรูปแบบแผ่นพับและสมุดเล่มเล็ก นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กเรียนในแต่ละสัปดาห์และพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็ก

3.2) พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล ครูอนุบาลจัดเก็บหลักฐานที่กำหนดลงในแฟ้ม ได้แก่ ผลงานเด็ก ภาพถ่ายเด็ก ประวัติย่อของเด็ก แบบประเมินพัฒนาการโดยครูและผู้ปกครอง

3.3) บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ครูอนุบาลจัดบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยนำเสนอผลงานศิลปะของเด็กรายบุคคลและผลงานกลุ่มย่อย

3.4) นิทรรศการการเรียนรู้ ครูอนุบาลจัดนิทรรศการภาคการศึกษาละหนึ่งครั้งโดยนำเสนอเรื่องราวที่ได้เรียนรู้จากการเรียนการสอนแบบโครงการ เด็ก ๆ มีส่วนร่วมในการจัดเตรียมงานและนำเสนอผลงานด้วยตนเองและเชิญครู ผู้ปกครอง เข้าร่วมชมนิทรรศการ

3.1) ตัวอย่างจดหมายข่าว

3.1.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 19 จุลสารสัมพันธ์จากโรงเรียนสู่บ้าน

ภาพที่ 20 บันทึกเพื่อลูกรัก

ภาพที่ 19 เป็นจุลสารสัมพันธ์จากโรงเรียนสู่บ้าน เนื้อหาสาระที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่เด็กเรียน และภาพที่ 20 เป็นบันทึกจากผู้ปกครอง โดยให้ผู้ปกครองพูดคุยและถามคำถามกับเด็กตามที่ครูกำหนดแล้วบันทึกลงในจดหมายและให้เด็กวาดภาพตามคำสั่ง

3.1.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาพที่ 21 ข่าวสารอนุบาล

ภาพที่ 22 จดหมายสื่อสารสองทาง

ภาพที่ 21 เป็นจดหมายข่าวแบบแผ่นพับ เนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับเรื่องที่ได้เด็กเรียนในแต่ละสัปดาห์ โดยมีพื้นที่สำหรับครูและผู้ปกครองในการบันทึกความคิดเห็น และภาพที่ 22 เป็นจดหมายข่าวแบบรูปเล่ม โดยในแต่ละหน้าเป็นเนื้อหากิจกรรมที่เด็กได้เรียนแต่ละสัปดาห์ซึ่งได้วางแผนไว้แล้วตลอดภาคการศึกษา โดยมีบันทึกจากครูและผู้ปกครองสื่อสารถึงกันทุกสัปดาห์

3.1.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 23 ข่าวสารถึงผู้ปกครองนักเรียน

ภาพที่ 23 เป็นจดหมายข่าวสารถึงผู้ปกครองนักเรียนแบบรูปเล่ม โดยเนื้อหาที่นำเสนอในหนึ่งเล่มเกี่ยวกับหน่วยการเรียนรู้ที่เด็กเรียน

3.1.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 24 หน้าปกสมุดบันทึกลูกรัก

ภาพที่ 25 ข้อความสื่อสารระหว่างครูและผู้ปกครอง

ภาพที่ 24 เป็นสมุดบันทึกลูกรัก และภาพที่ 25 เป็นข้อความที่ครูและผู้ปกครองเขียนสื่อสารถึงกันเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นที่โรงเรียนและที่บ้านทุกสัปดาห์

3.2) ภาพตัวอย่างพอร์ตโฟลิโอของเด็กแต่ละรายบุคคล

3.2.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน

ภาพที่ 26 แฟ้มสะสมผลงานนักเรียน

ภาพที่ 27 แฟ้มสะสมงานระดับอนุบาล

ภาพที่ 26 เป็นแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยภายในแฟ้มประกอบด้วยผลงานเด็ก ภาพถ่ายเด็ก ประวัติย่อของเด็ก แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน โดยครูและผู้ปกครอง และภาพที่ 27 เป็นแฟ้มสะสมงานระดับอนุบาลเป็นรายบุคคล โดยภายในแฟ้มประกอบด้วยผลงานเด็ก ภาพถ่ายเด็ก ประวัติย่อของเด็ก แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน โดยครูและผู้ปกครอง

3.2.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาพที่ 28 แฟ้มสะสมผลงานนักเรียนระดับอนุบาล

ภาพที่ 29 แฟ้มสะสมผลงาน

ภาพที่ 28 เป็นแฟ้มสะสมผลงานนักเรียนระดับอนุบาลเป็นรายบุคคล โดยเก็บเฉพาะผลงานศิลปะทุกชิ้นที่เด็กทำแล้วเย็บเป็นเล่ม และภาพที่ 29 แฟ้มสะสมผลงานของเด็กรายบุคคล โดยภายในประกอบด้วยผลงานเด็ก ภาพถ่ายเด็ก ประวัติย่อของเด็กแบบประเมินแฟ้มสะสมงาน

3.2.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 30 แฟ้มสะสมผลงานของเด็กรายบุคคล

ภาพที่ 31 แฟ้มสะสมผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 30 เป็นแฟ้มสะสมผลงานของเด็กรายบุคคล โดยภายในพอร์ตโฟลิโอประกอบด้วยผลงานเด็ก แบบประเมินแฟ้มสะสมงานโดยครู และภาพที่ 31 เป็นแฟ้มสะสมผลงานสร้างสรรค์ของเด็กเป็นรายบุคคล โดยภายในแฟ้มมีผลงานศิลปะของเด็ก เช่น วาดภาพระบายสี ฉีกปะ

3.2.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 32 พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล

ภาพที่ 32 เป็นพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล โดยภาพประกอบด้วย ภาพถ่าย ประวัติย่อของเด็ก ผลงานเด็ก และแบบประเมินแฟ้มสะสมงาน โดยครูและผู้ปกครอง

3.3) ภาพตัวอย่างบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

3.3.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐาน

ภาพที่ 33 บอร์ดแสดงผลงานศิลปะเด็กรายบุคคล ภาพที่ 34 บอร์ดแสดงผลงานศิลปะของเด็กกลุ่มย่อย

ภาพที่ 33 เป็นบอร์ดแสดงผลงานศิลปะของเด็กรายบุคคล โดยครูนำเสนอผลงานของเด็กทุกคน และภาพที่ 34 เป็นบอร์ดแสดงผลงานศิลปะของเด็กกลุ่มย่อย เรื่อง ชุมชนของเรา โดยครูแสดงผลงานของเด็กที่ทำเป็นกลุ่มจัดแสดงบนบอร์ด

ภาพที่ 35 บอร์ดแสดงภาพถ่ายของเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมวันสำคัญ

ภาพที่ 36 บอร์ดแสดงภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรมในชั้นเรียน

ภาพที่ 35 เป็นบอร์ดแสดงภาพถ่ายของเด็กเกี่ยวกับกิจกรรมวันสำคัญ โดยนำเสนอข้อความเกี่ยวกับกิจกรรมและสถานที่ปฏิบัติกิจกรรม และภาพที่ 36 เป็นภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรมในชั้นเรียน โดยไม่มีคำบรรยายเกี่ยวกับภาพ

3.3.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

ภาพที่ 37 บอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมศิลปะและผลศึกษา

ภาพที่ 38 บอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมห้องอ่านหนังสืออนุบาล

ภาพที่ 37 เป็นบอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมที่เด็กเรียนรู้จากกิจกรรมศิลปะและกิจกรรมผลศึกษา โดยครูคัดเลือกภาพแล้วนำมาจัดบอร์ดเขียนบรรยายภาพการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นเป็นภาพรวม และภาพที่ 38 เป็นบอร์ดแสดงภาพถ่ายกิจกรรมห้องอ่านหนังสืออนุบาล แสดงภาพเด็ก ๆ เข้าไปใช้ห้องอ่านหนังสือในช่วงเวลาหนึ่งที่ครูกำหนด โดยครูคัดเลือกภาพแล้วนำมาจัดบอร์ดเขียนบรรยายภาพการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นเป็นภาพรวม

3.3.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 39 บอร์ดแสดงผลงานศิลปะ

ภาพที่ 39 เป็นบอร์ดแสดงผลงานศิลปะ โดยครูนำผลงานศิลปะของเด็กมาจัดแสดงทุกคน

3.3.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 40 บอร์ดบันทึกความดี

ภาพที่ 41 ผลงานศิลปะของเด็ก

ภาพที่ 40 เป็นบอร์ดบันทึกความดี โดยครูเป็นผู้เขียนบันทึกเมื่อเด็ก ๆ ทำความดีในแต่ละวันแล้วให้เด็กบับัญลักษณ์ของตนเอง และภาพที่ 41 ผลงานศิลปะของเด็ก บนผนังของห้องเรียน โดยได้ภาพเด็ก ๆ เขียนบันทึกเรื่องราวที่วาดโดยในแต่ละวันโดยครูเป็นผู้เขียนบันทึก

3.4) ภาพตัวอย่างนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก

3.4.1) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ภาพที่ 42 แสดงบอร์ดนิทรรศการการเรียนรู้

ภาพที่ 43 เด็กนำเสนอผลงานด้วยตนเอง

ภาพที่ 42 เป็นบอร์ดนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับโครงการที่เด็กเรียนโดยนำภาพการเรียนรู้ของเด็กมาจัดแสดงในช่วงก่อนเปิดภาคการศึกษา มีหัวข้อการเรียนรู้ แต่ไม่มีคำบรรยายใต้ภาพ และภาพที่ 43 เป็นภาพที่เด็ก ๆ นำเสนอผลงานด้วยตนเอง โดยมีครูผู้ปกครอง และเด็กที่ห้องเรียนอื่นเข้าชมนิทรรศการการเรียนรู้

3.4.2) สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ไม่พบหลักฐานการจัดนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก

3.4.3) สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร ไม่พบหลักฐานการจัดนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.4.4) สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ภาพที่ 44 ผู้ปกครองชมนิทรรศการ

ภาพที่ 45 เด็ก ๆ ชั้นเรียนอื่นร่วมชมนิทรรศการ

ภาพที่ 44 เป็นภาพที่เด็กๆ มีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการและนำเสนอผลงานด้วยตนเอง โดยเชิญผู้ปกครองเข้าร่วมชมนิทรรศการซึ่งนิทรรศการจัดในช่วงก่อนเปิดภาคการศึกษา และภาพที่ 45 เป็นภาพที่เด็กๆ จากชั้นเรียนอื่น ๆ เข้าร่วมชมนิทรรศการการเรียนรู้

4) การนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ พบว่า ครูอนุบาล จำนวน 14 คน มีหลักฐานการจัดทำบันทึก/เอกสารการวางแผนการสอนของครู และบันทึก/เอกสารการประเมินพัฒนาการเด็ก นอกจากนี้ ครูอนุบาล 13 คน มีบันทึก/เอกสารการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กใน 4 ด้าน คือ การวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ การไต่ร่องสะท้อนความคิด และการนำสารนิเทศน์ การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

ประชากร คือ ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 2,505 คน จำแนกตามสังกัด ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 80 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 1,525 คน สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 837 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 63 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก จำนวนทั้งสิ้น 500 คน ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ 20% ของจำนวนประชากรทั้งหมด และใช้การสุ่มแบบ แบ่งชั้น เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 270 คน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 205 คน และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา จำนวน 10 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์และสำรวจใช้การเลือกแบบเจาะจง โดยใช้เกณฑ์ คือ ครูอนุบาลที่ตอบแบบสอบถามได้ครอบคลุมตามขั้นตอนการจัดทำสารนิเทศน์ ทั้ง 4 ขั้นตอน ได้ครูอนุบาลจำนวน 15 คน จำแนกตามสังกัด คือ สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 4 คน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 5 คน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน และสำนักงานคณะกรรมการ การอุดมศึกษา จำนวน 2 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 3 ชุด คือ แบบสอบถามครูอนุบาล แบบสัมภาษณ์ ครูอนุบาล และแบบสำรวจ

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและ ข้อมูลการจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แบบสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปร ที่ศึกษา โดยการนำข้อมูลมาสรุปรวม เรียบเรียง แยกคำตอบให้เป็นหมวดหมู่ และแบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา มีการดำเนินการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ดังนี้

1. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1.1 การวางแผน ครูอนุบาลมีการวางแผนในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยศึกษาหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อนำไปกำหนดกิจกรรมที่ต้องการเก็บรวมถึงออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการบันทึกและสังเกตพฤติกรรมเด็ก

1.2 การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ครูอนุบาลจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็ก จากกิจกรรมศิลปะเป็นหลัก โดยใช้แบบบันทึกพฤติกรรมและกล้องถ่ายภาพเด็กในการจัดเก็บข้อมูลและประเภทของหลักฐานที่เก็บได้มาจากเด็ก ครู และผู้ปกครอง ได้แก่ ผลงานเด็กและภาพถ่ายขณะเด็กทำกิจกรรม ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ไม่สามารถเก็บหลักฐานได้ไม่ครบทุกกิจกรรม นอกจากนี้ ครูอนุบาลคัดแยกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กทุกเดือนและปลายเทอม โดยแยกตามชื่อของเด็ก แล้วเก็บใส่แฟ้มไว้ในมุมหนึ่งที่จัดขึ้นในห้องเรียน

1.3 การไตร่ตรองสะท้อนความคิด ครูอนุบาลดำเนินการโดยคัดเลือกผลงานที่สะท้อนการเรียนรู้ในแต่ละกิจกรรมแล้วนำมาเขียนวันที่และชื่อของเด็ก นำข้อมูลที่ได้มาสรุปด้วยตนเอง ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ไม่มีเวลามากพอในการสะท้อนความคิดของครู การประชุมครูแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประชุมผู้ปกครอง นอกจากนี้ ครูอนุบาลนำเสนอสารนิทัศน์ผ่านสมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคลและพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล

1.4 การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

ครูอนุบาลนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล และนำไปใช้ในการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กร่วมกับครูและผู้ปกครอง นอกจากนี้ ครูอนุบาลเกิดการเรียนรู้จากการจัดทำสารนิทัศน์เกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ มีเวลาจำกัดในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กทั้งกับครูและผู้ปกครอง

2. ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

2.1 การวางแผน ครูอนุบาลทั้ง 15 คน ส่วนใหญ่ทำการศึกษาหลักสูตรแกนกลางและหลักสูตรสถานศึกษา กำหนดกิจกรรมและพฤติกรรมเด็กที่ต้องการเก็บ โดยครูอนุบาล 9 คน ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กด้วยตนเอง และครูอนุบาล 6 คน ใช้เครื่องมือในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กที่ได้มาจากแบบประเมินท้ายเล่มแบบฝึกหัดแบ่งตามสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ซึ่งเป็นหนังสือแบบเรียนที่มาจากหลายสถาบัน

2.2 การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ครูอนุบาลทั้ง 15 คน จัดเก็บสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กจากกิจกรรมเล่นอิสระ ศิลปะ ภาษา เสริมประสบการณ์ และเกมการศึกษา ซึ่งครูสังเกตและบันทึกพฤติกรรมด้วยการถ่ายภาพในขณะที่สอนและเก็บผลงานเด็กที่ได้จากกิจกรรมการเรียนการสอน โดยผลงานที่เก็บส่วนใหญ่เป็นผลงานศิลปะ โดยครูอนุบาล 4 คน ที่จดบันทึกพฤติกรรมหรือคำพูดเด็กแต่ไม่ได้บันทึกทันทีเป็นการบันทึกหลังการสอน

2.3 การไตร่ตรองสะท้อนความคิด ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีการคัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กตามวัตถุประสงค์และเลือกผลงานที่สะท้อนการเรียนรู้ของในแต่ละกิจกรรมแล้วนำมาวิเคราะห์ และสรุปข้อมูลด้วยตนเองโดยเปรียบเทียบกับทฤษฎีและเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตร และนำข้อมูลที่ได้จากสารนิทัศน์มานำเสนอใน 5 รูปแบบ ได้แก่ จดหมายข่าว พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก นิทรรศการเรียนรู้ของเด็ก และสมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล

2.4 การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ ครูอนุบาลทั้ง 15 คน ให้ความเห็นว่า สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กสามารถนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการเด็กและช่วยครูในการสื่อสารกับผู้ปกครองเด็กได้ดี เพราะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจพัฒนาการเด็กมากขึ้น รวมถึงทำให้ผู้ปกครองเชื่อถือในการจัดการเรียนการสอนของครู นอกจากนี้ ครูอนุบาล 5 คน ยังนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปเป็นหลักฐานเพื่อการรับการประเมินภายนอก

3. ข้อมูลจากแบบสำรวจ

3.1) การวางแผน ครูอนุบาล จำนวน 15 คน มีหลักฐานการบันทึกแผนการสอน และครูอนุบาล 12 คน มีแฟ้มสะสมผลงานของครู

3.2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ครูอนุบาลทั้ง 15 คน มีหลักฐานบันทึกการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็ก ได้แก่ ภาพถ่ายของเด็กในขณะทำกิจกรรม ผลงานเด็ก และครูอนุบาล 13 คน มีแบบบันทึกพฤติกรรมเด็ก

3.3) การไต่ร่องสะท้อนความคิด ครูอนุบาลจำนวน 15 คน มีการจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กและครูอนุบาล 14 คน จัดทำจดหมายข่าวระหว่างบ้านและโรงเรียน พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล นิทรรศการการเรียนรู้ สมุดรายงานพัฒนาการเด็ก รายบุคคล

3.4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ ครูอนุบาล จำนวน 14 คน มีหลักฐานการจัดทำบันทึก/เอกสารการวางแผนการสอนของครู และบันทึก/เอกสารการประเมินพัฒนาการเด็ก นอกจากนี้ ครูอนุบาล 13 คน มีบันทึก/เอกสารการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. “สารนิทัศน์” เป็นคำที่ไม่สื่อความหมายสำหรับครูอนุบาลโดยทั่วไป

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (อ้างถึงใน พัชรี ผลโยธิน, 2543) ให้ความหมายของคำว่า “สารนิทัศน์ หมายถึง ส่วนสำคัญที่นำมาเป็นตัวอย่างแสดงให้เห็น” และพัชรี ผลโยธิน (2543) ได้ให้ความหมายของคำว่า “การจัดทำสารนิทัศน์ หมายถึง การจัดข้อมูลที่จะเป็นหลักฐานหรือแสดงให้เห็นร่องรอยของการเจริญเติบโต พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย จากการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นรายบุคคลและเป็นรายกลุ่ม” แต่จากการสัมภาษณ์ครูอนุบาล พบว่า ครูจำนวน 14 คน มีความเข้าใจว่า “สารนิทัศน์ คือ สื่อการเรียนการสอน เช่น นิทาน วิดีทัศน์ให้ความรู้ต่าง ๆ และเป็นนวัตกรรมใหม่ที่นำมาใช้ให้ความรู้แก่ผู้เรียน” ต่อเมื่อผู้วิจัยเปลี่ยนจากคำว่า

“สารนิทัศน์” เป็น “หลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก” ครูอนุบาลจึงเกิดความเข้าใจและสามารถตอบคำถามได้ แม้คำว่า “สารนิทัศน์” จะปรากฏในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและคุ้นเคยกันในแวดวงนักการศึกษา มาเกือบ 10 ปี หากคำนี้ยังเป็นคำใหม่ที่ไม่สื่อความหมายสำหรับครูอนุบาลโดยทั่วไป

2. โรงเรียนที่จัดการเรียนการสอนแบบโครงการมีการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กได้สอดคล้องกับหลักการ

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสำรวจครูอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาขนาดเล็กและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดกลาง พบว่า แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของครูอนุบาลในโรงเรียนดังกล่าว มีความสอดคล้องกับแนวคิดในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กซึ่งอยู่ภายใต้แนวคิดการสอน

แบบโครงการ ครูอนุบาลจึงสามารถดำเนินการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กได้ครอบคลุมขั้นตอนในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กทั้ง 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผน 2) การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ 3) การไตร่ตรองสะท้อนความคิด และ 4) การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ อีกทั้งสามารถนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ได้หลากหลาย ได้แก่ การวางแผนการจัดการเรียนการสอนเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก การสื่อสารข้อมูลแก่ผู้ปกครองเพื่อให้ผู้ปกครองทราบพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนมากขึ้น

3. ครูอนุบาลส่วนใหญ่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน

ข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ แสดงให้เห็นถึงการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กที่ยังไม่ครอบคลุมทุกขั้นตอน ส่วนใหญ่ครูอนุบาลดำเนินการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยมีการวางแผน การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ และการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ แต่มิได้มีการไตร่ตรองสะท้อนความคิด ดังนี้

3.1 การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้

ครูอนุบาลส่วนใหญ่เก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่เป็นผลงานศิลปะและภาพถ่ายมากที่สุด แสดงให้เห็นว่า ครูอนุบาลให้ความสำคัญกับการเก็บผลงานที่เป็นรูปธรรมแสดงถึงความก้าวหน้าในการเรียนรู้และพัฒนาการที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนมากกว่าการจดบันทึกพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งครูอนุบาลให้เหตุผลว่า “การจดบันทึกเป็นเรื่องยุ่งยากและไม่มีเวลามากพอที่จะทำได้” ด้วยจำนวนเด็กต่อชั้นเรียนที่มาก และครูอนุบาลมีภาระงานอื่นนอกจากงานสอน ทำให้บันทึกคำพูดเด็กไม่ทัน นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสำรวจ พบว่า ครูจดบันทึกข้อมูลการสังเกตเด็ก โดยบันทึกเป็นภาพรวมของเด็กทั้งชั้นเรียนว่าเด็กทั้งห้องเกิดการเรียนรู้จะอย่างไร ลงในบันทึกหลังสอน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมปอง สีนวน (2546) ที่พบว่า ในขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการประเมินพัฒนาการเด็ก ครูมิได้จดบันทึกในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เหล่านั้นไว้ เมื่อมีการประเมินพัฒนาการเด็กตอนปลายภาคการศึกษา ครูใช้การประมวลภาพรวมของเด็กเท่าที่จำได้แล้วประเมินลงไปแบบบันทึกพัฒนาการเด็กหรือแบบประเมินอื่น ๆ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ดีนั้นควรมีวิธีการเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลายรูปแบบและครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านของเด็กอย่างสมดุล โดยเฉพาะการจดบันทึกอย่างสม่ำเสมอทั้งที่เป็นบันทึกคำสนทนา ระหว่างเด็กกับเด็ก บันทึกคำสนทนายระหว่างเด็กกับครู บันทึกความคิดเห็นของครูลงในผลงานเด็ก และบันทึกการเขียนสะท้อนความคิดของครู ซึ่งควรบันทึกทุกวันตลอดปีการศึกษา สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) ที่กล่าวว่า ข้อมูลที่บันทึกเป็นระยะ ๆ ของครู ที่ได้มาจาก

การสังเกตของครูนั้น จะเป็นข้อมูลอธิบายภาพเด็กที่บ่งบอกพัฒนาการของเด็กได้ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม ปัญญา และแม้แต่สุขภาพ ซึ่งเป็นไปในทางเดียวกับงานวิจัยของ Warash (2005) ที่พบว่า การสังเกต การจดบันทึก การถ่ายภาพ และการบันทึกเสียงการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นใน ชั้นเรียนนั้น เป็นประโยชน์อย่างมากในการช่วยให้ครูเข้าใจว่าเด็กเรียนรู้อะไร อย่างไร และยังช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเด็กและการเรียนรู้ของเด็กให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงพัฒนาการ การเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี ดังนั้น หากครูไม่มีการจดบันทึกอาจทำให้ครูลืมและได้ข้อมูลที่คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริง การจดบันทึกช่วยให้ครูจดจำคำพูด พฤติกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็กได้ และสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึกเหล่านี้มาสรุป ดีความ วิเคราะห์ เพื่อนำไปใช้ในการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ตลอดจนการปรับปรุงการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติและความต้องการที่แท้จริงของเด็กทั้งรายบุคคลและกลุ่มใหญ่ อันนำไปสู่ การสื่อสารกับผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวกับห้องกับเด็ก ให้เข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รวมถึงประสิทธิภาพในการทำงานของครูที่ถูกต้องตามความเป็นจริง

3.2 การไตร่ตรองสะท้อนความคิดของครู

ครูอนุบาลนำเสนอผลงานศิลปะหรือภาพถ่ายของเด็กขณะทำกิจกรรม โดยไม่ผ่านการคัดเลือกและการสะท้อนความคิดต่อผลงานเด็ก ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าครูอนุบาลยังขาดทักษะ กระบวนการไตร่ตรองสะท้อนความคิดซึ่งเป็นขั้นตอนที่ยาก ครูอนุบาลต้องมีเวลาหยุดคิดและนึก ทบทวนไปถึงสิ่งที่ตนทำหรือปฏิบัติ ดังที่ Booker, Carter และ Nimmo (1999) กล่าวว่า การสะท้อนความคิดของครูลงในผลงานเด็กเป็นสิ่งสำคัญเพราะช่วยให้ครูมีความชัดเจนมากขึ้น เกี่ยวกับสิ่งที่ทำและเหตุผลว่าทำเพื่ออะไร อันนำไปสู่การตั้งสมมติฐานและการตัดสินใจเกี่ยวกับ ทิศทางที่ครูพึงปฏิบัติในหลักสูตร ซึ่งสามารถส่งเสริมการคิดของเด็กในวิถีทางที่มีความหมายมาก ยิ่งขึ้น ศิริประภา พงศ์ไทย (2542) กล่าวว่า การใช้หลักฐานและข้อมูลการสอนต่าง ๆ เป็น เครื่องมือให้ครูนำมาคิด วิเคราะห์ คิดไตร่ตรองเพื่อสะท้อนการเรียนรู้อย่างมีหลักการ ซึ่งช่วยครู ในการสรรค์สร้างองค์ความรู้สำหรับการพัฒนาวิชาชีพต่อไป ผู้วิจัย พบว่า ครูอนุบาลมีรูปแบบ ในการนำเสนอข้อมูลที่ไม่หลากหลาย ส่วนใหญ่มุ่งไปที่หลักฐานการประเมินพัฒนาการและ การเรียนรู้ของเด็กเป็นสำคัญ คือ สมุดรายงานพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลและพอร์ตโฟลิโอ ของเด็กรายบุคคล ด้วยเหตุผลที่ว่า เป็นหลักฐานหลักที่นำส่งให้ผู้ปกครองรับทราบและมีความ เป็นรูปธรรมที่แสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งการจัดทำสารนิทัศน์ การเรียนรู้ของเด็กที่หลากหลายมีผลต่อความเข้าใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ของโรงเรียน นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า ครูอนุบาลมีความเข้าใจไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดทำ พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล กล่าวคือ ครูอนุบาลจัดเก็บผลงานของเด็กทุกชิ้นลงในแฟ้มโดยไม่มี การคัดเลือก วิเคราะห์ และสะท้อนความคิดของครู โดยส่งคืนพอร์ตโฟลิโอให้ผู้ปกครองในสิ้น

ภาคการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมปอง สีนวน (2546) ที่พบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลโดยใช้พอร์ตโฟลิโอไม่ชัดเจนและไม่ถูกต้อง กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550) กล่าวว่า การทำพอร์ตโฟลิโอนั้นให้รวบรวมผลงานของเด็กที่เกี่ยวข้อง โดยให้ผู้ปกครองร่วมพิจารณาด้วย เมื่อเลือกได้ให้เก็บเข้าแฟ้มสะสมผลงาน จากนั้นครูต้องประเมินการเจริญเติบโตของเด็กจากผลงานที่เก็บว่า เด็กมีการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างไร ก้าวหน้ามากน้อยเพียงไร ซึ่งการประเมินนี้ครูอาจมีแบบตรวจรายการมาใช้เป็นแนวในการพิจารณาประกอบด้วยเมื่อเสร็จแล้วจึงบันทึกผลการเรียนรู้ของเด็ก พัชรี ผลโยธิน และ วรนาท รักสกุลไทย (ม.ป.ป.) นำเสนอขั้นตอนในการสร้างแฟ้มผลงานเด็ก ได้แก่ 1) การวางแผนและเตรียมการ 2) การรวบรวมสะสม 3) การคัดเลือกงาน 4) การวางแผนการสอน 5) การแลกเปลี่ยนข้อมูลในแฟ้มผลงานเด็ก จากขั้นตอนดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ครูอนุบาลส่วนใหญ่จัดทำพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคลไม่เป็นระบบและไม่ถูกต้องตามหลักการ

3.3 การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

ครูอนุบาลยังไม่สามารถนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ในการสื่อสารกับผู้ปกครองเด็กอย่างหลากหลายได้ อาจเนื่องมาจากความเข้าใจที่ยังไม่ชัดเจนในแนวคิดและหลักการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก จึงจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไม่สมบูรณ์และไม่ได้นำไปใช้ให้คุ้มค่า สอดคล้องกับงานวิจัย ของ เกสร กอกอง (2545) ที่พบว่า ครูอนุบาลยังไม่มีมีความชัดเจนในการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งครูนำผลงานเด็กหรือบันทึกเกี่ยวกับเด็กส่งไปให้ผู้ปกครองทราบพัฒนาการของเด็กเท่านั้น หากครูมีความเข้าใจจะสามารถใช้ประโยชน์จากสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กได้กว้างขวางมากขึ้น ทั้งการพัฒนาการสอนของครูและการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง แต่ผลจากการวิจัยพบว่า ครูนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้เพียงบางส่วน คือ การสื่อสารพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กผ่านสมุดรายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคลและพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล ดังนั้น สิ่งที่ครูอนุบาลควรตระหนักคือ การศึกษาทำความเข้าใจในเป้าหมาย ประโยชน์ และการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กอย่างถูกต้องตามหลักการและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Helm, Beneke และ Steinheimer (1998) ที่กล่าวว่า สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กที่มีคุณภาพแสดงให้เห็นหลักฐานการเรียนรู้และพัฒนาการของเด็กทุกด้าน มองเห็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่ครูพยายามบูรณาการให้เด็ก ตลอดจนเห็นความพยายามของครูในการสังเกต และจัดบันทึกพัฒนาการรวมทั้งความสนใจพิเศษที่มีต่อเด็กแต่ละคน นอกจากนี้ สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กยังสามารถช่วยให้ครูประเมินความรู้และความสามารถของเด็กเพื่อการวางแผนจัดกิจกรรมที่พัฒนาความเข้าใจและทักษะของเด็กได้ดียิ่งขึ้น เห็นได้ว่า สารนิทัศน์มีความจำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียนทั้งด้านความคิดและการแก้ปัญหา ด้วยการสะสมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และ

ตีความข้อมูล อันนำไปสู่การพัฒนาเด็กแบบเป็นองค์รวม สารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กที่มีคุณภาพ สื่อสารให้ผู้ปกครองและสังคมได้รับรู้คุณภาพของโรงเรียน รวมถึงรูปแบบการเรียนการสอน ทั้งนี้ ครูอนุบาลควรใช้เวลากับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและวิชาชีพของตนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรจัดการอบรมหรือเผยแพร่ให้ความรู้แก่ครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญ เพื่อให้ครูมีความรู้ความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับการเรียนการสอนในระดับอนุบาล
2. ควรเพิ่มการเผยแพร่หนังสือ หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารนิทัศน์ทั้งด้านความรู้และแนวทางในการปฏิบัติที่ถูกต้องชัดเจนทั้งในกรุงเทพมหานครและส่วนภูมิภาคต่าง ๆ อย่างทั่วถึง เพราะครูยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง และไม่สามารถดำเนินการจัดทำได้ถูกต้องตามหลักการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการใช้สารนิทัศน์เพื่อพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ทราบว่า การจัดทำสารนิทัศน์มีความสำคัญและสามารถส่งเสริมเด็ก ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการนำสารนิทัศน์ไปปฏิบัติ ตามบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้ครูอนุบาลสามารถประยุกต์และจัดทำสารนิทัศน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพความพร้อมของโรงเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กมลวรรณ ตั้งธนานนท์. 2549. การประเมินตามสภาพจริง. **วารสารครุศาสตร์**

3 (มกราคม-มีนาคม): 1 - 13.

การศึกษากทมมหานคร, สำนัก. 2547. **งานข้อมูลสารนิเทศ**. กรุงเทพมหานคร.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545. การประเมินตามสภาพจริง. **วารสารการศึกษาปฐมวัย**

6 (มกราคม): 26 - 32.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2550. การจัดทำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก. **วารสารการศึกษาปฐมวัย**

2 (เมษายน): 36 - 42.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2550. องค์ประกอบคุณภาพการศึกษาปฐมวัย. **วารสารการศึกษา**

ปฐมวัย 2 (เมษายน): 14 - 24.

เกสร กอกอง. 2545. **การรับรู้และการจัดทำสารนิเทศน์ของครูอนุบาลในโรงเรียนในเขต**

กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2543. **ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด.**

พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ**

พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

คัทนีญ แก้วมณี. 2552. **เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง การประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย**

โดยสนใจการทำงานของสมอง. กรุงเทพมหานคร: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

จุฬารัตน์ มาเสถียร และคณะ. 2542. **การใช้สารนิเทศน์: บันทึกเหตุการณ์เพื่อการพัฒนาตนเอง.**

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. (อัดสำเนา)

ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. ม.ป.ป. **คู่มือการประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงานดีเด่น**. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ.

นภเนตร ธรรมบวร. 2551. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

นภเนตร ธรรมบวร. 2544. **การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิตยา คชภักดี. 2551. พัฒนาการเด็ก. **ตำราพัฒนาการและพฤติกรรมเด็ก**, 359 - 393.
 กรุงเทพมหานคร: โฮลิสติก แพ็ดลิซซิ่ง จำกัด:
- บุญเชิด ภิญญอนันตพงษ์. 2544. **การประเมินการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ: แนวคิด และวิธีการ**. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- บุษบง ต้นติววงศ์. 2541. พอร์ตโฟลิโอกับนวัตกรรมการพัฒนาครู. **วารสารครุศาสตร์** 2 (มีนาคม - มิถุนายน): 40 - 46.
- พระศรีญาณโสภณ. 2551. **สันติภาพและเศรษฐกิจพอเพียง: Transforming ECE in Knowledge-Based Economy**. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา)
- พัชรี ผลโยธิน. 2543. การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย.
วารสารสุขุทัยธรรมมาธิราช. 1 (มกราคม - เมษายน): 100 - 104.
- พัชรี ผลโยธิน และวรรณาท รักสกุลไทย. ม.ป.ป. **เอกสารประกอบการอบรม เรื่อง การประเมินพัฒนาการและพอร์ตโฟลิโอ**. กรุงเทพมหานคร: แปลน บู้คเน็ต (เอกสารอัดสำเนา)
- ราหิมา บาลดีวิน แดนซี. 2548. **คุณคือครูคนแรกของลูก**. แปลโดย สุวรรณา ไชคประจักษ์ชัด คุชคุตตานนท์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บ้านเพลง.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน), สำนักงาน. 2550. **หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน รอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553)**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: จุดทองจำกัด.
- วิชาการ, กรม. 2546. **คู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สมปอง สีนวน. 2546. **การศึกษาการประเมินพัฒนาการเด็กอนุบาล ในโรงเรียนปฏิบัติการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิลักษณ์ ชัยนกิจ. 2544. **การพัฒนาโปรแกรมการใช้สารนิทัศน์เพื่อสร้างความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยอนุบาล**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. 2550. **สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัย (Applied statistic for behavioral research)**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ศึกษาศิลปะ, กระทรวง. 2544. **การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร.

ศึกษาศิลปะ, กระทรวง. 2546. **หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ.2546**. กรุงเทพมหานคร.

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. 2544. **การประกันคุณภาพการศึกษา**. นครปฐม:
โรงพิมพ์สถาบันพัฒนาผู้บริหาร.

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2545. **การวัดและประเมินแนวใหม่: เด็กปฐมวัย**.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทอมสัน จอห์น บี, คาน ทิม, มาเซเดอ มิลเดรด, โอดฟิลด์ ลิน, คีเกลอ มิเชลา, และ
มีแกน โจเลน. 2546. **เด็กตามธรรมชาติ 1**. แปลโดย วิศิษฐ์ วังวิญญู.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

ภาษาอังกฤษ

Bjartveit, C. 2008. **Widening the lens to observe deeper meanings through
documentation: The haunted house project**. Master's Thesis Graduate Division
of Educational, University of Calgary.

Booker, B., Carter, M., and Nimmo, J. 1990. **Using documentation displays and
bioboard : As atool for developing reflective teacher**. U.S.A. : NAEYC.

Helm, J. H., Beneke, S., and Steinheimer, K. 1998. **Windows on learning:
documentating young children's work**. New York: Teachers College Press.

Katz. L., and Chard, S. 1996. **The contribution of documentation to the quality of
early childhood education**. Urbana, IL., Clearinghouse on Elementary and Early
Childhood Education.

Kline, L. S. 2008. Documentation panel: The "Making learning visible" project. **Journal
of Early Childhood Teacher Education** 29: 70 - 80.

MacDonald, M. 2006. **Toward formative assessment: The use of pedagogical
documentation in early elementary classrooms**. Faculty of Education, Simon
Fraser University.

McAfee, O., and Leong, D. J. 2007. **Assessing and guiding young children's
development and learning**. Boston: Allyn and Bacon.

NAEYC and NAECS/ SDE. 2003. **Naeyc assessment planning chart II – standards and elements**[Online.]. Available from:

<http://www.naeyc.org/faculty/pdf/chart2.doc>[2 November 2008]

Seitz, H. 2008. The power of documentation in the early childhood classroom.

Young Children 8: 88 - 93.

Warash, B. G. 2005. Documentation panels enhance teacher education programs.

Journal of Early Childhood Teacher Education 26: 437 - 442.

Wong, C.Y.A. 2009. **Dialogue engagements: Professional development using pedagogical documentation**. Doctoral Dissertation Department of Curriculum, University of Toronto.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามครูอนุบาล
2. แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล
3. แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามครูอนุบาล
เรื่อง การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก โดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังกัดสำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ด้านการไตร่ตรองสะท้อนความคิด และด้านการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ผู้ตอบแบบสอบถาม คือ ครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1 - 3 ที่จัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

3. แบบสอบถามฉบับนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก เป็นแบบ

เลือกตอบ

4. ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามผู้วิจัยถือเป็นความลับ ทั้งนี้การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลจัดทำเป็นภาพรวม ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

5. ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วน เพราะทุกคำตอบของท่านเป็นประโยชน์ และมีคุณค่าเป็นอย่างยิ่งต่อการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อคำถามการวิจัย

6. หากมีความประสงค์จะทราบข้อมูลเพิ่มเติมกรุณาติดต่อผู้วิจัยโดยตรง คือ

นางสาวสนีนานาญ นารถพินิจ โทรศัพท์มือถือ 081-8119844 e-mail: saneenad@hotmail.com

7. ผู้วิจัยขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาตอบแบบสอบถาม และขอความกรุณาส่งกลับแบบสอบถามโดยใส่ในซองที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ให้โดยเร็วที่สุด จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือ

แบบสอบถามครู

เรื่อง การศึกษาการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของครู

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวกับตัวท่านโดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริง

1. โรงเรียน.....สังกัด.....
2. ชื่อ.....
3. เพศ ชาย หญิง
4. อายุ 20 - 29 ปี 30 - 39 ปี 40 - 49 ปี มากกว่า 50 ปี
5. การศึกษา (โปรดระบุทุกระดับการศึกษา)
 - อนุปริญญาหรือเทียบเท่า สาขาวิชา.....
 - บริญญาตรีหรือเทียบเท่า สาขาวิชา.....
 - ประกาศนียบัตรบัณฑิตหรือเทียบเท่า สาขาวิชา.....
 - บริญญาโทหรือเทียบเท่า สาขาวิชา.....
 - อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. ประสบการณ์ทำงานในการสอนระดับอนุบาล
 - ต่ำกว่า 3 ปี 4 - 6 ปี
 - 7 - 9 ปี มากกว่า 10 ปี (โปรดระบุ).....ปี
8. ท่านเป็นครูประจำชั้นอนุบาลปีที่.....มีนักเรียนในความดูแลจำนวนทั้งสิ้น.....คน
9. ท่านมีหน้าที่และความรับผิดชอบอื่น ๆ นอกจากงานการสอนหรือไม่
 - ไม่มี
 - มี (โปรดระบุ).....
10. ท่านได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์จากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)
 - การอบรม/สัมมนา
 - การศึกษาดูงาน
 - การศึกษาจากบทความในนิตยสาร
 - การศึกษาจากงานวิจัยหรือเอกสารวิชาการ
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาข้อคำถามแล้วใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความเป็นจริง
(ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)

1. ท่านมีการวางแผนการจัดทำสารนิทัศน์หรือไม่

- ไม่ (ข้ามไปตอบข้อ 4) มี ท่านวางแผนช่วงเวลาใด
- ก่อนปิดภาคการศึกษา
 - ก่อนเปิดภาคการศึกษา
 - สัปดาห์แรกของภาคเรียน
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

2. ท่านมีการวางแผนการจัดทำสารนิทัศน์อย่างไร

- ศึกษาหลักสูตรแกนกลาง/สถานศึกษา กำหนดกิจกรรมที่ต้องการเก็บ
- กำหนดพฤติกรรมเด็กที่ต้องการเก็บ กำหนดจำนวนเด็กที่ต้องการบันทึก
- กำหนดช่วงเวลาในการจัดเก็บหลักฐาน กำหนดชนิดของหลักฐานที่ต้องการเก็บ
- กำหนดรูปแบบในการนำเสนอข้อมูล ทำตารางการเก็บหลักฐาน
- ออกแบบเครื่องมือที่ใช้ในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็ก
- เลือก วัสดุ อุปกรณ์ที่จะใช้ในการเก็บหลักฐาน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

3. การจัดทำสารนิทัศน์เป็นไปตามแผนที่วางไว้หรือไม่

- เป็น ไม่เป็น เนื่องจาก
- จำนวนเด็กต่อห้องมาก
 - มีภาระงานอื่นเข้ามาร่วมกับงานการสอน
 - ขาดงบประมาณการจัดหาสื่อที่นำมาใช้
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

4. ท่านเก็บสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กในกิจกรรมใดบ้าง

- เล่นอิสระ ศิลปะ ภาษา คณิตศาสตร์ กลางแจ้ง
- เคลื่อนไหวและจังหวะ เสริมประสบการณ์ เกมการศึกษา
- สร้างสรรค์และเสรี กิจกรรมประจำวัน เช่น การรับประทานอาหาร การเข้าห้องน้ำ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

5. ท่านจัดสรรเวลาในการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมเด็กอย่างไร

- ทุกวัน วันละ ประมาณ.....นาที่
- 2 - 3 ครั้ง/สัปดาห์ ครั้งละประมาณ.....นาที่
- 1 ครั้ง/สัปดาห์ ครั้งละประมาณ.....นาที่
- ไม่มีการจัดเวลาที่แน่นอนสำหรับการบันทึกพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กเนื่องจาก

.....

อื่น ๆ โปรดระบุ.....

6. ท่านใช้วัสดุ อุปกรณ์ใดบ้างในการเก็บข้อมูล

- กระดาษ การ์ดขนาดเล็ก ดินสอ ปากกา วีดิทัศน์
- กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง แบบบันทึกพฤติกรรม
- แบบบันทึกผลการเรียน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

7. ประเภทของหลักฐานที่เก็บมีอะไรบ้าง

- ผลงานเด็ก ภาพถ่ายของเด็ก เครื่องบันทึกเสียง วีดิทัศน์
- แผนการสอน บันทึกความคิดเห็นของครูลงในผลงานเด็กที่ต้องการเก็บ
- บันทึกคำพูดเด็ก บันทึกสั้น
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

8. ท่านเก็บหลักฐานการเรียนรู้ที่ได้จากเด็กหรือไม่

- ไม่เก็บ เก็บ ได้แก่
- ผลงานเด็ก
- ภาพถ่าย
- แบบบันทึกพัฒนาการเด็ก
- แบบบันทึกการสังเกต
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

9. ท่านเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากครูหรือไม่

- ไม่เก็บ เก็บ ได้แก่
- ภาพถ่าย บันทึกครู รายงานการประชุมครู
- แผนการสอน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

10. ท่านเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กที่ได้จากผู้ปกครองหรือไม่

- ไม่เก็บ เก็บ ได้แก่
- บันทึกคำพูดเด็ก
 - สมุดบันทึกประจำวัน
 - รายงานการประชุมผู้ปกครอง
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

11. ท่านประสบปัญหาหรืออุปสรรคในระหว่างการเก็บร่องรอยการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่พบ พบ อะไรบ้าง
- ขณะสอนไม่สามารถใช้อุปกรณ์บางอย่างไปพร้อมกันได้ เช่น กล้องถ่ายภาพ วิดิทัศน์
 - บันทึกคำพูดเด็กไม่ทัน
 - มีเวลาน้อยเพราะครูมีภาระงานอื่นนอกจากงานการสอน
 - เก็บหลักฐานได้ไม่ครบทุกกิจกรรมที่วางไว้
 - ไม่มีวัสดุ อุปกรณ์ในการเก็บ เช่น ภาพถ่าย วิดิทัศน์ เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น
 - ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

12. ท่านคัดแยกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร

- ไม่ได้คัดแยก คัดแยก
- คัดแยกทุกวัน คัดแยกทุกสัปดาห์
 - คัดแยกทุกเดือน คัดแยกในปลายเทอม
 - อื่น ๆ โปรดระบุ.....

13. ท่านเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร

- แยกตามกิจกรรม แยกตามชื่อของเด็ก
- แยกตามประเภทของหลักฐาน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

14. สถานที่ใดที่ท่านใช้จัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็ก

- มุมที่จัดขึ้นในห้องเรียน ห้องที่แยกออกจากห้องเรียน
- โดย ใส่อ่าง ใส่แฟ้ม ใส่ตู้ ใส่ชั้น
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

15. ท่านคัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่ มี คัดเลือกโดย
- เลือกผลงานตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอข้อมูล
- เลือกผลงานที่สะท้อนพัฒนาการเด็กที่สูงที่สุดในช่วงเวลานั้น
- เลือกผลงานที่แสดงถึงการเรียนรู้ของแต่ละกิจกรรม
- เลือกผลงานที่เด็กทำได้สวยงาม
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

16. ท่านดำเนินการกับหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร

- เขียนวันที่และชื่อเด็ก
- สะท้อนความคิดเห็นของครูที่มีต่อผลงานเด็ก
- วิเคราะห์และเปรียบเทียบกับทฤษฎีพัฒนาการเด็ก
- วิเคราะห์และเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานของหลักสูตรแกนกลาง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

17. ท่านสรุปผลข้อมูลที่ได้จากหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร

- สรุปด้วยตนเอง ประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู
- สรุปร่วมกับผู้ปกครองเด็ก สรุปร่วมกับครูพี่เลี้ยง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

18. ปัญหาหรืออุปสรรคในการคัดเลือกและวิเคราะห์หลักฐานการเรียนรู้ของเด็กมีอะไรบ้าง

- ไม่มีเวลามากพอในการสะท้อนความคิด/การประชุมครู/ผู้ปกครอง
- ผลงานเด็กมีมากทำให้วิเคราะห์ไม่ทั่วถึง
- ตัดสินใจเลือกผลงานเด็กได้ยาก
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากครูด้วยกัน
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

19. ท่านนำเสนอหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กในรูปแบบใดบ้าง

- จดหมายข่าว พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล
- บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ นิทรรศการการเรียนรู้ของเด็ก
- สมุดรายงานประจำตัวเด็ก/แบบรายงานพัฒนาการ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

20. ท่านส่งจดหมายข่าวให้กับผู้ปกครองหรือไม่

- ไม่ (ข้ามไปทำข้อ 23)
- ส่ง อย่างไร
- ทุกวัน ทุกสัปดาห์ ทุกภาคการศึกษา
- ทุกหน่วยการเรียน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

21. เนื้อหาในจดหมายข่าวของโรงเรียนท่านเกี่ยวกับเรื่องใด

- เรื่องที่เรียนในแต่ละสัปดาห์ ชื่นชมเด็กในห้องที่ประพฤติดี
- แจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน ความเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง
- ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของครูที่มีต่อเด็ก
- พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

22. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการทำจดหมายข่าวหรือไม่

- ไม่พบ พบ อะไรบ้าง
- จำนวนเด็กต่อห้องมากทำให้ครูเขียนไม่ทัน
- ข้อมูลที่เขียนไม่ตรงกับเด็กเพราะครูจำเด็กไม่ได้
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
- ภาระงานครูมากทำให้ไม่มีเวลาจัดทำ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

23. ท่านจัดเก็บหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กกลางพอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคลหรือไม่

- ไม่เก็บ (ข้ามไปตอบข้อ 26)
- เก็บ อย่างไร
- เทอมละครั้ง ปีละครั้ง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

24. พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคลในโรงเรียนของท่านเก็บข้อมูลอะไรบ้าง

- ผลงานศิลปะ ผลงานภาษา ภาพถ่าย ประวัติย่อของเด็ก
- บันทึกการสะท้อนความคิดของครูที่มีต่อเด็ก
- บันทึกการสะท้อนความคิดของผู้ปกครองที่มีต่อเด็ก
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

25. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำพอร์ตโฟลิโอหรือไม่

- ไม่พบ พบ อะไรบ้าง
- ตัดสินใจเลือกผลงานเด็กได้ยาก
- ไม่มีเวลาในการคัดเลือกผลงาน
- เด็กไม่มีโอกาสเลือกผลงานของตน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

26. ท่านจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่ทำ (ข้ามไปตอบข้อ 29)
- ทำ จัดบอร์ดไว้บริเวณใด
- ภายในห้องเรียน
- นอกห้องเรียน
- ตามทางเดินของอาคารเรียน
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

27. บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กในโรงเรียนของท่านนำเสนอเกี่ยวกับเรื่องใด

- โครงการที่เด็กเรียน ผลงานศิลปะ ผลงานภาษา
- กิจกรรมพิเศษ/วันสำคัญ หัวข้อการเรียนรู้ คำพูดของเด็ก
- ข้อความบรรยายการเรียนรู้ของเด็ก
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

28. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดทำบอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่พบ พบ อะไรบ้าง
- พื้นที่ในการจัดบอร์ดไม่เพียงพอ
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงาน
- ไม่สามารถนำเสนอภาพของเด็กได้ทุกคน
- งบประมาณไม่เพียงพอ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

29. ท่านจัดแสดงนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่จัด (ข้ามไปตอบข้อ 32)
- จัด จัดช่วงเวลาใด
- เทอมละครั้ง ปีละครั้ง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

30. นิทรรศการที่จัดในโรงเรียนของท่านนำเสนออะไรบ้าง

- การแสดงของเด็ก ผลงานของเด็ก โครงการที่เด็กเรียนในแต่ละเทอม
- หัวข้อการเรียนรู้ที่น่าสนใจ
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

31. ท่านพบปัญหาและอุปสรรคในการจัดแสดงนิทรรศการการเรียนรู้ของเด็กหรือไม่

- ไม่พบ พบ อะไรบ้าง
- มีสถานที่จำกัด
- ความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างเพื่อนร่วมงาน
- เด็กไม่สามารถร่วมแสดงออกได้ทุกคน
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครอง
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากบุคลากรฝ่ายอื่นในโรงเรียน
- ขาดงบประมาณในการจัด
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

32. ท่านใช้แบบรายงานพัฒนาการหรือสมุดรายงานประจำตัวนักเรียนแบบใด

- แบบที่สำเร็จรูป จัดทำขึ้นเอง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

33. แบบรายงานพัฒนาการหรือสมุดรายงานประจำตัวนักเรียนในโรงเรียนของท่านนำเสนอ

ข้อมูลใดบ้าง

- ประวัติส่วนตัวเด็ก สรุปพัฒนาการเด็ก
- ข้อเสนอแนะของครู
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

34. ท่านนำสารสนเทศด้านการเรียนรู้ของเด็กที่จัดระบบแล้วไปใช้อย่างไร

- ไม่ได้ใช้ ใช้ อย่างไร
- วางแผนการสอน ปรับปรุงการเรียนการสอน
- ประเมินพัฒนาการเด็ก ส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคล
- สื่อสารกับผู้ปกครอง ครู และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

35. การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กช่วยท่านในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร

- จัดประสบการณ์ให้แก่เด็กได้สอดคล้องกับปัญหาและพัฒนาการ
- จัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อสนองความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคลและรายกลุ่ม
- ปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก
- ส่งเสริมพัฒนาการเด็ก
- ประเมินการสอนของตนเองจากสารนิทัศน์
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

36. การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กช่วยให้ท่านเรียนรู้อะไรบ้าง

- พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
- วางแผนการทำงานล่วงหน้า
- ทบทวนและพัฒนาก่อนสอนของตน
- การทำงานกับเพื่อนร่วมงาน
- การทำงานและการสื่อสารกับผู้ปกครอง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

37. ท่านนำสารนิทัศน์ไปใช้กับการสื่อสารกับครู ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กอย่างไร

- สนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กร่วมกับครูและผู้ปกครอง
- ส่งผลงานเด็กหรือบันทึกเกี่ยวกับเด็กไปให้ผู้ปกครองเพื่อให้ทราบพัฒนาการของเด็ก
- ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองในการช่วยเหลือและส่งเสริมเด็กจากสิ่งที่พบในสารนิทัศน์
- เชิญผู้ปกครองร่วมชมการจัดแสดงสารนิทัศน์เพื่อทราบเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

38. ปัญหาและอุปสรรคที่ท่านพบในการนำสารนิทัศน์ไปใช้มีอะไรบ้าง

- ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเมื่อพบปัญหาเด็ก
- มีเวลาจำกัดในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กทั้งกับครูและผู้ปกครอง
- ไม่มีเวลาในการประเมินการสอนของตนเอง
- อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ขอขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาล

เรื่อง การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์

แบบสัมภาษณ์สำหรับครูอนุบาลฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้ ด้านการไตร่ตรองสะท้อนความคิด และด้านการนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

คำชี้แจง

1. ผู้ให้ข้อมูล คือ ครูประจำชั้นอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์ในโรงเรียน
2. ลักษณะของการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล มีการกำหนดกรอบคำถามไว้อย่างแน่นอน
3. แบบสัมภาษณ์นี้แบ่งเป็น 2 ตอน คือ
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจและการดำเนินการ

การปฏิบัติในการสัมภาษณ์

1. เตรียมตัวก่อนไปสัมภาษณ์
 - 1.1 ศึกษาและทำความเข้าใจคำถามในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน
 - 1.2 นัดเวลาและสถานที่สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์
2. การดำเนินการสัมภาษณ์
 - 2.1 ผู้สัมภาษณ์แนะนำตนเองและบอกจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์
 - 2.2 สนทนาเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยในการสัมภาษณ์
 - 2.3 ขออนุญาตจดบันทึกและบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์
 - 2.4 เริ่มต้นการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์
3. การบันทึกข้อมูล
 - 3.1 ทำการบันทึกข้อมูล เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ให้ครบถ้วนก่อนการสัมภาษณ์
 - 3.2 สัมภาษณ์โดยการบันทึกเสียง และจดประเด็นสำคัญลงในแบบสัมภาษณ์
 - 3.3 ทำการจดบันทึกเพิ่มเติมในรายละเอียดหรือข้อสังเกตที่พบ

**แบบสัมภาษณ์ครูอนุบาลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็ก
โดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร**

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน พ.ศ..... เวลา.....ถึง

1. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ อายุ.....ปี
2. เพศ ชาย หญิง
3. โรงเรียน..... ตำแหน่ง
4. วุฒิการศึกษา.....
5. ประสบการณ์ในการสอนระดับอนุบาล.....ปี

ตอนที่ 2 การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล

1. การวางแผน

1.1 ท่านมีวัตถุประสงค์หลักในการใช้สารนิทัศน์อย่างไร/มีวัตถุประสงค์ใดที่สะท้อนแนวคิดทฤษฎีการศึกษาของโรงเรียน/อย่างไร

1.2 ท่านได้มีการนำข้อกำหนดต่าง ๆ ในหลักสูตรเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายในการจัดทำสารนิทัศน์หรือไม่ อย่างไร

1.3 ท่านกำหนดวัตถุประสงค์และช่วงเวลาอย่างไรเพื่อจัดทำสารนิทัศน์

1.4 ในการเตรียมและเลือกใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ท่านมีวิธีการเลือกใช้อย่างไร

2. การจัดเก็บ รวบรวม การเรียนรู้ควบคู่กับการจัดการเรียนการสอน

2.1 ท่านทำสารนิทัศน์อะไรบ้างในการจัดการเรียนการสอน

2.2 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลท่านใช้วิธีการอะไรบ้าง เก็บอย่างไร

2.3 ท่านบันทึกข้อมูลอย่างไร ด้วยวิธีการอะไรบ้าง

2.4 ท่านเลือกจัดเก็บข้อมูลอะไรบ้าง

3. การไตร่ตรองสะท้อนความคิด

3.1 ท่านมีวิธีการคัดเลือกหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กอย่างไร

3.2 ท่านนำหลักฐานที่คัดเลือกมาวิเคราะห์ ไตร่ตรอง และสรุปข้อมูล อย่างไร

3.3 ท่านนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบหรือวิธีการใดบ้าง อย่างไร

3.4 ท่านจัดระบบหลักฐานการเรียนรู้ของเด็กในรูปแบบใดบ้าง (จดหมายข่าว

พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล บอร์ดสารนิทัศน์การเรียนรู้ การจัดนิทรรศการการเรียนรู้ สมุด

รายงานพัฒนาการเด็กรายบุคคล เป็นต้น)

- 3.5 ในแต่ละรูปแบบมีการจัดทำอย่างไร และพบปัญหาอุปสรรคใดบ้าง
4. การนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้
- 4.1 ท่านนำสารนิเทศน์มาใช้ประโยชน์อย่างไร
- 4.2 ท่านนำสารนิเทศน์มาใช้ในการประเมิน/ส่งเสริมพัฒนาการเด็กหรือไม่ อย่างไร
- 4.3 ท่านคิดว่าสารนิเทศน์ช่วยให้ท่านสื่อสารและทำงานกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กมากน้อยเพียงใด และเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองอย่างไรบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์

เรื่อง การจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาล ในกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์

แบบสำรวจฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร

แหล่งข้อมูล

ครูอนุบาลที่จัดทำสารนิทัศน์ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 สังกัด ได้แก่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สังกัดสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

รายละเอียดของแบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์

แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร เป็นแบบสำรวจรายการการดำเนินการ ใน 4 ด้าน ได้แก่

1. การวางแผน
2. การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้
3. การไตร่ตรองสะท้อนความคิด
4. การนำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้

การปฏิบัติในการใช้แบบสำรวจ

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดทำสารนิทัศน์ และทำความเข้าใจประเด็นในการสำรวจให้ชัดเจน
2. บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับชื่อโรงเรียน วัน เวลาที่สำรวจให้เรียบร้อยก่อนเริ่มการสำรวจ
3. บันทึกการสำรวจ โดยวิธีการบันทึกดังนี้
 - 3.1 ทำการบันทึกข้อมูลตามรายการในแบบสำรวจหากพบรายการใดให้ใส่ ✓ ลงในช่อง มี และไม่มี
 - 3.2 เมื่อมีความคิดเห็น ข้อเสนอแนะหรือพบสิ่งที่เกี่ยวข้องกับแต่ละรายการให้ทำการบันทึกในช่องรายละเอียดเพิ่มเติม
 - 3.3 บันทึกภาพด้วยการสเก็ตภาพห้องเรียน ถ่ายภาพหรือเก็บตัวอย่างสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำสารนิทัศน์

แบบสำรวจการจัดทำสารนิทัศน์การเรียนรู้ของเด็กโดยครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร

โรงเรียน.....

สำรวจวันที่.....เดือน.....พ.ศ..... เวลา.....

คำชี้แจง ใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องให้ตรงกับความเป็นจริงจากการสำรวจ และบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติม

มี หมายถึง ปรากฏการณ์พื้นฐานการเรียนรู้ของเด็กตามประเด็นที่ใช้ในการสำรวจ

ไม่มี หมายถึง ไม่ปรากฏการณ์พื้นฐานการเรียนรู้ของเด็กตามประเด็นที่ใช้ในการสำรวจ

รายการ	มี	ไม่มี	รายละเอียดเพิ่มเติม
1. การวางแผนการจัดเก็บ			
1.1 บันทึก/เอกสารการศึกษาหลักสูตร			
1.2 บันทึก/เอกสารการกำหนดวัตถุประสงค์			
1.3 บันทึก/เอกสารการเตรียมและเลือกใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์			
1.4 เพิ่มสะสมผลงานของครู			
1.5 แผนการสอน			
2. การจัดเก็บร่องรอยการเรียนรู้			
2.1 บันทึกคำสนทนาระหว่างเด็กกับเด็ก			
2.2 บันทึกพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกในแต่ละกิจกรรม			
2.3 ภาพถ่ายของเด็กในขณะทำกิจกรรม			
2.4 บันทึกคำสนทนาระหว่างเด็กกับครู			
2.5 แบบบันทึกพัฒนาการ/พฤติกรรม			
2.6 ผลงานเด็ก			
2.7 บันทึกความคิดเห็นของครูลงในผลงานเด็ก			
2.8 สถานที่จัดเก็บพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็ก/ครู			
3. การไตร่ตรองสะท้อนความคิด			
3.1 บันทึกการเขียนสะท้อนความคิดของครู			
3.2 บันทึกข้อมูลระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้			
3.3 บันทึกพฤติกรรมของเด็กและไตร่ตรองสิ่งที่บันทึก			
3.4 บันทึก/เอกสารการวิเคราะห์ การสรุปข้อมูล			
3.6 จุดหมายข่าวระหว่างบ้านและโรงเรียน			
3.7 พอร์ตโฟลิโอของเด็กรายบุคคล			

รายการ	มี	ไม่มี	รายละเอียดเพิ่มเติม
3.8 บอร์ดสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็ก			
3.9 จัดนิทรรศการการเรียนรู้			
3.10 สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน			
3.11 แบบประเมินพัฒนาการ			
5.การนำสารนิเทศน์การเรียนรู้ของเด็กไปใช้			
5.1 บันทึก/เอกสารการวางแผนการสอนของครู			
5.2 บันทึก/เอกสารการปรับปรุงการเรียนการสอน			
5.3 บันทึก/เอกสารการส่งเสริมพัฒนาการเด็กเป็นรายบุคคลและ รายกลุ่ม			
5.4 บันทึก/เอกสารการประเมินพัฒนาการเด็ก			
5.5 บันทึก/เอกสารการสื่อสารกับผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง			

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

แผนผังห้องเรียน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวสนีนางุญ์ นารณพินิจ เกิดเมื่อวันพฤหัสบดีที่ 30 สิงหาคม พ.ศ.2522 ที่อำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรี ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เมื่อปี พ.ศ.2546 ทำงานสอนระดับอนุบาลเป็นเวลา 4 ปี และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโทบริหารศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย